

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T I K

11
2020

3,90 €

TEMA MESECA

Ljubezen v gorah

Z NAMI NA POT

Dobrovlje

125 let
Planinskega
vestnika

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

CD - GREVA POD OBJEM GORA

Na CD-ju z naslovom *Greva pod objem gora* najdete devet pesmi: *Greva pod objem gora*, *Na izlet*, *Danes pojdem jaz v gore*, *Tri planike*, *Za sanje*, *Spalka mojega šotora*, *Na Rombonu*, *Miss Slovenije in Nič več kot to*. CD je zasnovan sistematično in skuša pokriti večino potreb na področju mladinskih planinskih pesmi in hkrati podajati starostno prilagojena glasbena dela. Poleg kulture nosi zgoščenka tudi izrazito vzgojno izobraževalno noto. Vodilna ustvarjalca tega projekta sta Uroš Kuzman in Andrej Hočevnar.

CENA: V času od 15. 11. 2020 do 15. 12. 2020 lahko CD kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: **3,13 €* (redna cena: 6,25 €*)**.

*DDV je vračunan v ceno. Stroške poštnine plača naročnik.

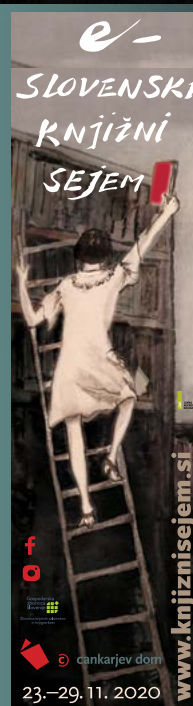
NE SPREGLEJTE

36. E-SLOVENSKI KNJIŽNI SEJEM, 23.-29. 11. 2020

Slovenski knjižni sejem je najpomembnejši dogodek v slovenski knjižni industriji. Uspešna izvedba fizičnega dela sejma, bo letos usmerjena v pripravo spletnega sejma, ki bo dogajanje prenesel v naše domove.

Narazen, a vendarle skupaj je osnovno vodilo virtualnega sejma, na katerega boste obiskovalci vstopali s sejemске spletne strani <http://www.knjzisejem.si>. Dogajanje bo programsko in prodajno. Tudi Planinska zveza Slovenije bo del tega.

VLJUDNO VABLJENI!

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur (v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico: 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 120. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:

Peter Šilak, Mitja Filipič, Jurij Ravnik

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Planja in Razor v zimski preobleki

Foto: Dan Briški

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Ljubezen v gorah

Pred štirinajstimi leti smo imeli temo meseca, ki opisuje ljubezen, najmočnejše človeško čustvo, ki poganja svete. Ljubezenske zgodbe so bile dobro sprejete in večkrat smo se ob iskanju idej v uredništvu spraševali, kdaj bomo to ponovili. Zdaj smo.

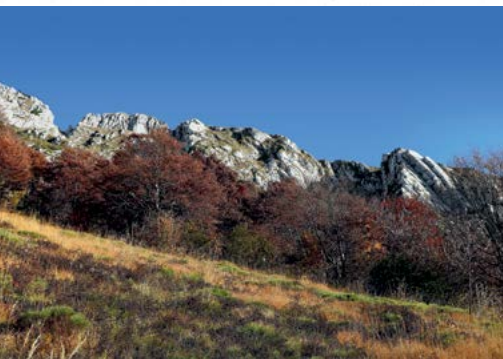
Med obiskovalci gora že od nekdaj kroži zabavljivo pravilo, da nad tisoč metrov ni greha. Nekoč pozneje se je temu dodalo, da je nad dva tisoč metrov greh to, če ga ni. Sam pojem 'greh' pa je zelo raztegljiv, ker naj bi pokrival sedem glavnih človeških izprijenosti. Vseh v gorah ni lahko zagrešiti, ker se nanašajo predvsem na "dolinsko" življenje. Zato ob krilatlici, da nad tisoč metrov ni greha, možgani radi kar sami določijo žgečkljivo razlago, kaj se sme tam brez slabe vesti početi.

Na glas naša dolina šentflorjanska temu nikakor ne pritrjuje. Greh pohote je v kočah nad tisoč metrov namreč skoraj povsem zanemarljiv v primerjavi z drugima dvema – požrešnostjo in pohlepom. Zato bo planinca, ki se bo namenil prespati v koči, ob spanje prej kakor nemoralno škripanje razmajanega pograda spravilo "ekonomsko upravičeno" popivanje z glasnim veseljačenjem.

To ni moja ugotovitev. O tej težavi je že pred stoletjem pisalo v *Planinskem vestniku* v prispevku *Proti pretiranemu veseljačenju v naših kočah*. Avtor je ugotavljal, da se na Nemškem precej govori, kako bi planinska organizacija DÖAV nastopila proti motečim pregreham z omejevanjem točenja alkohola in strožjim hišnim redom. Posebnega učinka ni bilo, kajti tisto, kar je bilo v prid mirnemu spanju turistov, ni bilo v prid društveni blagajni. Še zanimivejše je bilo nadaljevanje članka, da se namreč v kočah (tudi naših) opaža kršenje morale, saj tja zahajajo parčki, ki se "špogajo zaljubljenost". Sklep vodstva DÖAV je bil v članku jasen in radikalen: razvrtni parčki se morajo iz planinskih koč takoj odstraniti! Žal v zapisih ne najdemo epiloga, ali so oskrbniki dobili tudi npravstvene zadožitve in kakšen je bil njihov učinek.

Od nekega alpinističnega veterana, ki ima danes že spoštljivih devetdeset let, sem ob priložnosti slišal zanimivo zgodbo o nemoralnem obnašanju v naših bivakih. Bilo je še v davnih petdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je na največjem ljubljanskem alpinističnem odseku nekdo sprožil razpravo, da se bivaki ne uporabljajo le kot izhodišče za alpinistične vzpone, torej v namen, za katerega so bili postavljeni. Nekateri predrzneži naj bi tja vodili dekleta in bivake uporabljali kot brezplačno prenočišče. Potekala je glasna debata, nato pa je načelnik postavil vprašanje, kaj lahko storijo glede tega. Bilo je nekaj tišine, nakar se je oglasil znan alpinistični inštruktor, za katerega se je vedelo, da pove vse brez dlake na jeziku. Predlagal je, naj se v omarico za prvo pomoč namestijo kondomi. Njegova ideja je med prisotnimi požela val zgražanja, ki pa je bilo neupravičeno. Moralno zaskrbljeni alpinistični tovarišiji je predlagatelj dal zgolj vedeti, da se početja v bivakih, ki niso oskrbovani, ne da nadzorovati. In tudi njegov predlog je imel, kar priznajmo, v danem primeru svoj smisel. Vsi, ki že dlje zahajamo v gore, smo ljubezen v gorah na nek način zagotovo že doživeli ali jo s seboj v gore peljali. Bila je srečna bodisi nesrečna, prinesla je neizmerno veselje ali bolečino. Kajti v gorah ni nič drugačna kot v dolini. Prave ljubezni se ne da kupiti in nihče je ne more nadzorovati. V tem je njen največji čar.

Dušan Škodič

UVODNIK
1 **Ljubezen v gorah**

Dušan Škodič

LJUBEZEN V GORAH
4 **V primežu polne lune**

Olga Kolenc

6 **Neko poletje**

"Lili"

8 **Casanova**

Dušan Škodič

10 **Bivak**

"Darko"

12 **Trobentica**

"Pika"

HIŠNA GORA TOLMEČA
16 **Monte Amariana**

Olga Kolenc

INTERJUJ
20 **Pogovor z
br. Jakobom Kunšičem**

Helena Škrl

KOLUMNA
24 **Po pameti!**

Mateja Pate

PLANINSKE POTI
26 **Zgodovina najtežje
poti na Triglav**

Dušan Škodič

KOČE
30 **Slovenci rešili
planinsko sezono**

Zdenka Mihelič

Z NAMI NA POT
32 **Dobrovlje**

Franci Horvat

RAZISKOVANJE

43 Planinska obutev in poškodbe v gorah

Peter Hrovat

PLEZALNI POTEPI

46 Puščave Divjega zahoda

Eva Dolenc in Andraž Šparovec

PLEZANJE

52 Najlepši razgled je na vrhu

Jurij Ravnik

JUBILEJ

56 Devetdeset let planinstva v Gorjah

Franci Ekar

INTERJU

60 Pogovor z Bojanom Kosom

Mateja Pate

POTI BREZ POTI

63 Se zgodi – ampak meni?!

Franc Juvan

KOLUMNA

66 U delih svojih živel sam boš večno

Anka Rudolf

OPRIMKI ČASA

67 Je po 25 letih drugačen?

Gregor Kresal

PLANINČKOV KOTIČEK

69 UGANKE

Uroš Kuzman

UTRINEK

70 Planinci smo dobri ljudje

Nuša Maver

LJUDSKO IZROČILO

72 Pripovedke s savinjskih gora

Zbrala in priredila
Dušica Kunaver

74 NOVICE IZ VERTIKALE

76 LITERATURA

78 PLANINSKA ORGANIZACIJA

80 NOVICE

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

**PD CELJE MATICA JE V DOBRIH DVEH LETIH OSTALO BREZ
KOCBEKOVEGA DOMA NA KOROŠICI IN FRISCHAUFOVEGA DOMA
NA OKREŠLJU, DVEH PLANINSKIH DOMOV
NA TRASI SLOVENSKE PLANINSKE POTI.**

**SVOJ DAR ZA NOVI FRISCHAUF OV DOM
LAHKO NAKAŽETE NA RAČUN**

**ABANKA CELJE,
TRR: 0510 0801 6743 162.**

DRUŠTVO SE ZAHVALJUJE ZA VAŠ PRISPEVEK.

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GR55
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

U primežu polne lune

Pogosto prebiramo zgodbe o nepozabnih poletnih romancah. Vse govorijo o soncu, morju, slani koži, vonju po smoli, pa o skritih koticčkih, v katerih od nas odpade še zadnji figov list. Kaj pa ljubezni, ki se rodijo v gorah? So vredne manj ali več, ker se o njih skorajda ne govori pa tudi piše bolj malo? Ljubezen ne more obstajati le v okolju skupnih ležišč, kjer noge občasno, vsem na očeh, pokukajo izpod prekratkih odej, ki so, tako kot v pravljici Volk in sedem kozličkov, povlečene daleč čez glavo.

S kolegico Minco sva pred kočjo odložili nahrbtnika in palice ter naročili vsaka svoj *pir*. Udobno sva se namestili na klopici in najin vsakdanji klepet je po lepi jesenski turi kar malce zašel. Obujali sva spomine z gora, na čase, ko so naša telesa in duše prese-gali centre moči, ob tem pa smo skuhalo marsikatero neumnost.

"Ja..., počasi se nam nabirajo leta," je zavzdihnila Minca. "Z veliko napora še zlezem, tako kot danes, na kakšen ne prezahteven vršac. Sicer pa sem hvaležna, da se ob vseh svojih težavah z zdravjem, ki me pestijo, še lahko klatim po sredogorju. Sprašujem se, kaj nam pomaga bogastvo tega sveta, ko ne zmoremo več!? Že res, človek mora v življenju doseči nekaj opornih točk, razpreti nad glavo 'dežnik', in ustvariti druge osnovne dobrine. Čeprav sem z leti dosegla modrost in notranji mir, iskreno priznam, da bi za eno samo 'poletno noč' oddala vso svojo navlako."

Oči so se ji zaiskrile, na njene ustnice se je prikradel iskren in igriv nasmeh in pripoved je stekla.

"Če grem na turo z žensko, se ne morem koncentrirati na hribe," se je na Minčino povabilo odzval prijatelj Nejč. Noč in dan so jo preganjale tiste njegove globoke črne oči, ki te kot brezno brez dna posrkajo vase. Bilo je na vrhuncu poletja in le sanjala je lahko, kako bi bilo, če bi z njim obsedela na kakšni s cvetjem posuti gorski zaplati. Ker družbe pogosto ni našla, se je kar sama podala na pot. Življenje se ji je počasi, a vztrajno lomilo na koščke, njen globoko v zemljo zariti voz je dokončno obstal. Le še visoko v hribih, daleč stran od ljudi, je našla azil, v katerem si je skozi telesni napor in lepoto narave umirjala misli.

Napočil je september in v visokogorju je zapadel prvi sneg. Matevž, ki ga je pred kratkim povsem po naključju spoznala v hribih, jo je povabil na turo. Dolini Planice in Tamarja sta prekipevali v toplih jesenskih barvah, Jalovec pa se je svetil v hladni belini. Pot na Kotovo sedlo je slikovita in med prijetnim klepetom sta kmalu dosegla razpotje. Še sama ni vedela, kaj se ji pravkar dogaja. Matevž je bil čisto nasprotje njenega sanjskega moškega Nejča, ki je ni zmogel deliti z lepoto gora, vendar ji je, ne da bi vedela kdaj in zakaj, njen ideal postavil na glavo. Bil je topla oseba; tako po

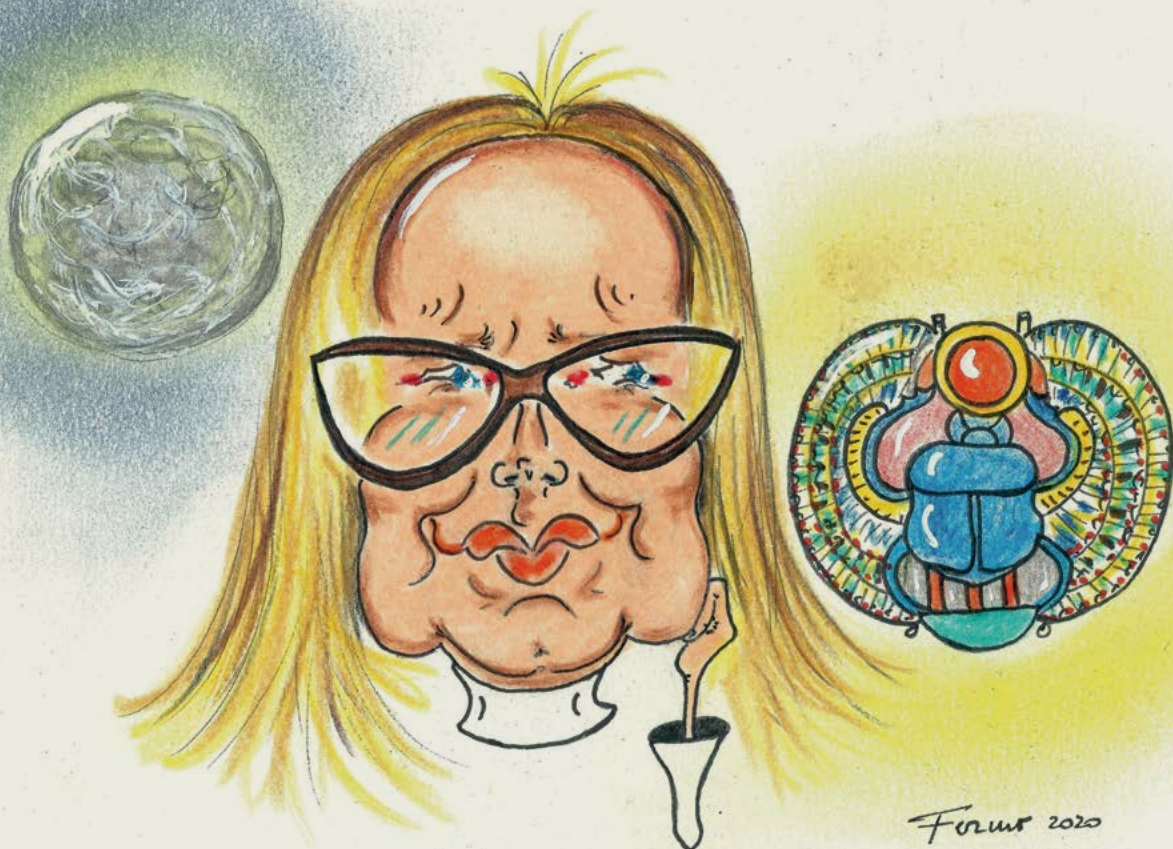
konstituciji kot neverjetni fizični moči, ki jo je imel, pa jo je v povsem ljubkovalnem smislu občasno spominjal na skarabeja¹.

Na sedlu ju je pozdravil moker novozapadli sneg. Pod njima se je odprl pogled na globoko dolino Loške Koritnice, nad njima pa "njuna" gora, zavita v bel pajčolan. Od nekdaj je prignalo prve megle, molče so se dotikale sten in se mestoma dvigale vse do nebesne modrine. Navadni šudrarji v tistih časih nismo nosili kakšne posebne planinske opreme. Če si je kdo od nas na poti do zahtevnejših vrhov nadel čelado in pas, so mu nagajali, da je šminker. Glede na nekatere tuje pohodnike, ki so v poletni sezoni po naših gorah hodili obuti kar v natikače, sta bila naša dva junaka v bombažnih hišnih trenirkah in volnenih puloverjih čisto prava planinca. Imela sta močno pohodno obutev in vsak svoj velik nahrbtnik, ki jima je ob priklonu silil čez glavo.

Minca ne pomni več, da bi tako kot danes na najbolj kočljivih delih zelo zahtevne planinske poti s Kotovega sedla na Jalovec obstajali klini in jeklenice. Morda jih je skrival sneg, ki je čez noč zabilisal človeške sledi in gori povrnil devištvo. Morda je bila preveč razpetta med goro in njim, ki je tako zagnano izbiral prehode. Pozornost se je stopnjevala, nepomembnih misli ni bilo več, tudi žgečkljivi metulji v njenem trebuhu so že pospravili krila. Bili so samo še ona, on in gora, ki ju je zvabila v pravi ljubezenski trojček. Roke in noge so ji naenkrat postale prekratke, Matevž ji je ponudil toplo široko dlan in jo kot vrečo moke dvignil čez skalno zaporo. Skozi raztrgane megle so v vse smeri zijali prepadi, zapihal je veter in streslo jo je do kosti. Čas je tekel in končno sta le dosegla greben.

Vrh je sameval v tišini in dan je ugašal kot plamen, ki iz materije črpa še zadnje moči. Proti zahodu se je v nežni oranžno rumeni barvi nakazal sončni zaton in počasi se je jasnilo. Tudi njene misli so postale jasnejše. Minčini problemi, ki jih leta in leta ni ne zmogla in ne znala rešiti sama, so ostali daleč pod

¹ Skarabej je mitološka žival v obliki hrošča, ki so jo v staroegipčanski mitologiji častili kot simbol sonca, življenja in prerojenja, bila pa je tudi podoba sončnega boga Raja oziroma Kheprija. Vir: Wikipedija.

Olga Kolenc
Risba: Lorella Fermo

meglenim morjem. Kljub pobegu pred njimi in samo seboj je bila zmagovalka. Pravzaprav je v hipu postala otrok, ki je še ves hlipajoč končno le našel svojo igračo. Matevž je stopil k njej, jo nežno objel čez pas in jo poljubil. Nihče je še ni poljubil tako visoko v gorah in središče njenega sveta se je v hipu zbralo v eni sami piki v vesolju.

V tem tako izmuzljivem, morda za koga smešnem trenutku se je globoko v njej dopolnilo nekaj, kar si je dolgo želela. Ta poljub je bil le "pika na i" k stičišču njenih večplastnih hotenj, ko duša, osvobodjena v brezpogojni ljubezni do stvarstva, povsem usklajeno vibrira z vesoljem. Zнала je staviti le na lepote gora in se prek njih napajati z notranjim mirom, a Nejš, ki je zavrnil njen prijazen namig, se je kot senca plazil za njo. Nič je ni stalo, če je namesto njega občasno objemala kamen ali drevo, a prijetni učinki tega početja niso trajali dolgo. Čeprav se je znala poistovetiti z živo naravo, je vendarle bitje iz mesa in krvi, ki topla in slana teče svoj krog in hrepeni po ljubezni.

"Na srečo je moški kot avtobus, če enega zamudiš, pripelje pa drugi," je Minca skozi pregovor navrgla zanj značilen ščepec soli.

Čas na gori se je ustavil, čeprav je življenje pod njima teklo dalje po že utečenih poteh. Njen globoko v zemljo pogreznjeni voz jo bo jutri čakal prav tam, kjer ga je danes pustila. Odgnala je težke misli, vendar vrtincu topla hladnih občutkov v tem izjemno subtilnem okolju ni bila kos. Misel, da bosta šla z Matevžem naslednji dan vsak svojo pot, se ji je v dušo zajedla do bolečine. "Živi trenutek!" je vpilo njeno srce.

"Zahvali se svojim bogovom, ki so ti dali trenutek, in zahvali se sebi, da si v neskončnem morju peska znala najti dragulj!"

"Morda pa je čar življenja prav v nedosegljivem," je dodala Minca, ki je na prvi pogled precej zadržana in malce zaprta v svoj svet. Zazdela se mi je kot voda, ki se čisto počasi razliva čez prenapolnjen jez. Rada bi mi opisala vse svoje občutke, a zanje ni našla primernih besed. Predvsem pa ni razpoznala, ali je njene občutke na gori odmerjal kozmični čas ali se jim je le povsem podredil. Neustavljiv skarabej je sonce kmalu zalučal čez rob obzorja in morala sta sestopiti do zavetišča.

V zavetišču pod Špičko je vedno vladalo neko posebno vzdušje. Zahtevna in spoštljiva gora ne dovoli, da bi se vsak lahko plazil po njej. Pohodniki so počasi zavzeli ležišča in še preden sta se zavedla, prostega mesta zanju ni bilo več. V pol sedečem in pol ležečem položaju sta pristala ob kupu plezalnih vrvi ter se pokrila z odejo. Ob njiju ležeči planinec si je svoje povsem nove pumparice, tako kot so to včasih delali v vojski, lično zložil pod vzglavnik. Ob vsakem premiku sta se nehote, vsak s svoje strani dotikala tujih teles, najbolj utrujeni so že smrčali. Zavladal je mir, nato se je v levem kotu prostora začelo nekaj premikati in kmalu se je zaslislalo enakomerno škripanje starega pograda.

Smrčanje, postan zrak in razne človeške potrebe so ju kmalu pregnale na plano. Ker Minca in Matevž zaradi gneče nista mogla do izhodnih vrat, sta odprla pritlično okno in skočila na tla. Na jasnem nebu je

kraljevala pravkar dopolnjena luna. Minci se je zdela večja kot običajno, pa tudi svetlejša. Njena svetloba je utišala zvezde; drobne, migetajoče pike so jo spominjale na oddaljene roje kresnic. Usedla sta se na skalo nedaleč stran od zavetišča in zrla v nebo. Koliko stanejo takšni trenutki, ji je zdrsnilo skozi zavest. Koliko stane tako globoka tišina? Če že znamo izmeriti hrup, znamo izmeriti globino tišine?

Zemlja in luna sta šli svojo pot, ona dva pa sta ostala ujeta v njuno prikrito vrtenje.

Opešano sonce si je skrajšalo pot in rahla sapa se je igrala v orumenelih macesnih.

"Dan je kot prisposodba življenja, a tega se žal večina od nas prepozno zave. Zaradi svojih raztresenih misli pogosto nismo pobrali dovolj sladkih sadov, ki so

z latnikov viseli nad našimi glavami, se nam ponujali z leve in desne. Vsak od nas se sem in tja izgubi, zaide izven načrtanih tirnic. Sama sem se ob takšnih trenutkih pogosto iskala v receptih starih modrosti ter z njimi umirjala um in duha. Moj zaključek je, da je od vseh starih in novih tehnik sproščanja še vedno najbolj učinkovita prastara ljubezenska igra – ob pravem času, na pravem kraju in s pravo osebo," sem na njeno pripoved povzela svoje spontano utrjene misli.

"Res je, sicer pa še nikogar nisem slišala, da bi na jesen življenja obžaloval, ker je ljubil," je pripomnila Minca, ki se mi je po ljubezenski izpovedi zdela nekam osvojenost in mirna. V smehu je dodala:

"Tudi Nejc je napredoval, veliko let pozneje sem ga v hribih srečala z žensko." ◉

"Lili"

Neko poletje

Torek popoldan je. Še vedno čakam na kakšen znak, da se morda vendar srečava. Vem da vé, da imam namen jutri v hribe, in ve, da najraje z njim. Mojo ponudbo ima na mailu. Vse vé, zgodi pa se nič. Do poznega popoldneva sem na srečo zaposlena, tako da le sem in tja ošinem telefon. Pa nič! Ko pridem domov, odprem turno smučarski forum in vidim, da je šel smučat v Avstrijo. V meni tlijo razočaranje, žalost in jeza. Namesto večerje se zjokam kot dež. In to poletje se ni še niti začelo ...

Končno mi je javil, da bo imel čas zame. Na hitro pregledujem zemljevid Posočja in ugotavljam, da sem že skoraj povsod bila. Izjema je Bavški Grintavec. Ni mu najbolj po volji, pravi da bo tura vroča, a besedo vseeno drži.

Pripelje na parkirišče, kjer ga že čakam, in me objame. Poljubljava se dolgo in nežno. Dobro volje je. Kreneva proti planini Zapotok, navzgor se vije lepa potka, nekje iz daljave se sliši šumenje skritega slapu. Prispeva na prostrano planino, kjer predlaga počitek. Sede v travo, okobal mu sedem v naročje in ga okoli križa objamem z nogami. Tako se privijam ob njega, da vsa drhtim od želje po njegovi bližini in telesnem stiku. Z dlanmi mi drsi po hrbtu, boža mojo mokro majico, kjer je prej ždel nahrbtnik. Njegove roke so tople kot pomladno sonce, da se moj znoj pod njimi sproti suši. Izmenjuje poljubljava eden drug drugega, in ko postanem že polna pričakovanja, nenadoma vzdrhti in se me otrese. "Moram vstati, nogi sta mi zaspali, ker si sedela na meni. Če ne greva naprej, ne bova danes nikamor prišla ..."

Vročine ni, zato pa je izredno soparno in pripravlja se k dežju. Vrhove prekrije megla in vzpon nama ne diši več. Nisem preveč razočarana, morda kdaj drugič, danes mi je lepo že to, da sem z njim. Slediva še malo poti proti Kanji. Ko prideva do manjše izravnave z visoko travo, se nenadoma odloči, da nadaljevanje z nima smisla. Če bo začelo treskati, bo zgoraj postalo prenevarno.

Ker nisva danes še nič jedla, se odločiva za pozni zajtrk. Sedeva v visoko travo, nad nama se košati nizka bukev z gostim listjem. Če nebo ne bo več držalo vode, ga bo najin zeleni baldahin verjetno vsaj nekaj minut. Sedem predenj in se naslonim na njegova kolena, on pa me z eno roko boža in čoha po vratu, medtem ko grizljava piškote in jih zalivava s hladnim čajem iz moje termo steklenice. Tako preprosto čudovito se počutim, da bi lahko za vedno ostala tu. Ta dan več kot očitno ni bil ustvarjen za cilj, morda pa je vendar pravi za nekaj drugega, nekaj lepega, po čemer že dolgo hrepenim.

Obrne me in me poleže v mehko travo. Boža me po telesu in poljublja, da mi po žilah zadivja vihar, prepustim se mu, popolnoma pripravljena. Hkrati me prežema strah, bojim se, bojim tako zelo. Koliko trpkih spominov in razočaranj je že prenesla moja duša, koliko je bilo že pričakovanj, želja in bolečin? Od njega ne morem ničesar zahtevati in ne smem veliko pričakovati, razen tistega, česar mi želi dati sam. Jaz pa mu lahko dam sebe in upam, da je morda on tisti, ki me bo imel rad. Moški, ki mu ne bom predstavljala le še enega podviga in ki me bo sprejemal takšno, kakršna sem.

Dež si je začuda premislil, tako da sva hodila suha, ves čas z roko v roki, v dolino. Nikomur ni bilo žal za to, kar sva naredila. Smejal se je vso pot in vsaj dvajsetkrat sva se ustavila in se poljubljala kot najstnika, čeprav naju v resnici že oba lovi abraham. Življenje

je lepo, zato naj prinese, kar bo prineslo, če ne bo šlo, pač ne bo. Veliko let svojega življenja sem morala preživeti sama, in če se ne bo obneslo, ne bo to nič novega.

Minil je teden, in minila sta dva. Ni me poklical in prisegla sem si, da ga tudi jaz ne bom. Moški je – dobil je svoje in verjetno mu ni več do mene. Pa nič! Nikakor pa mu ne bom dala vedeti, da sem še ena koza več, ki se po dobrem seksu meče za njim in ga prosi ljubezni. Tega pa res nočem!

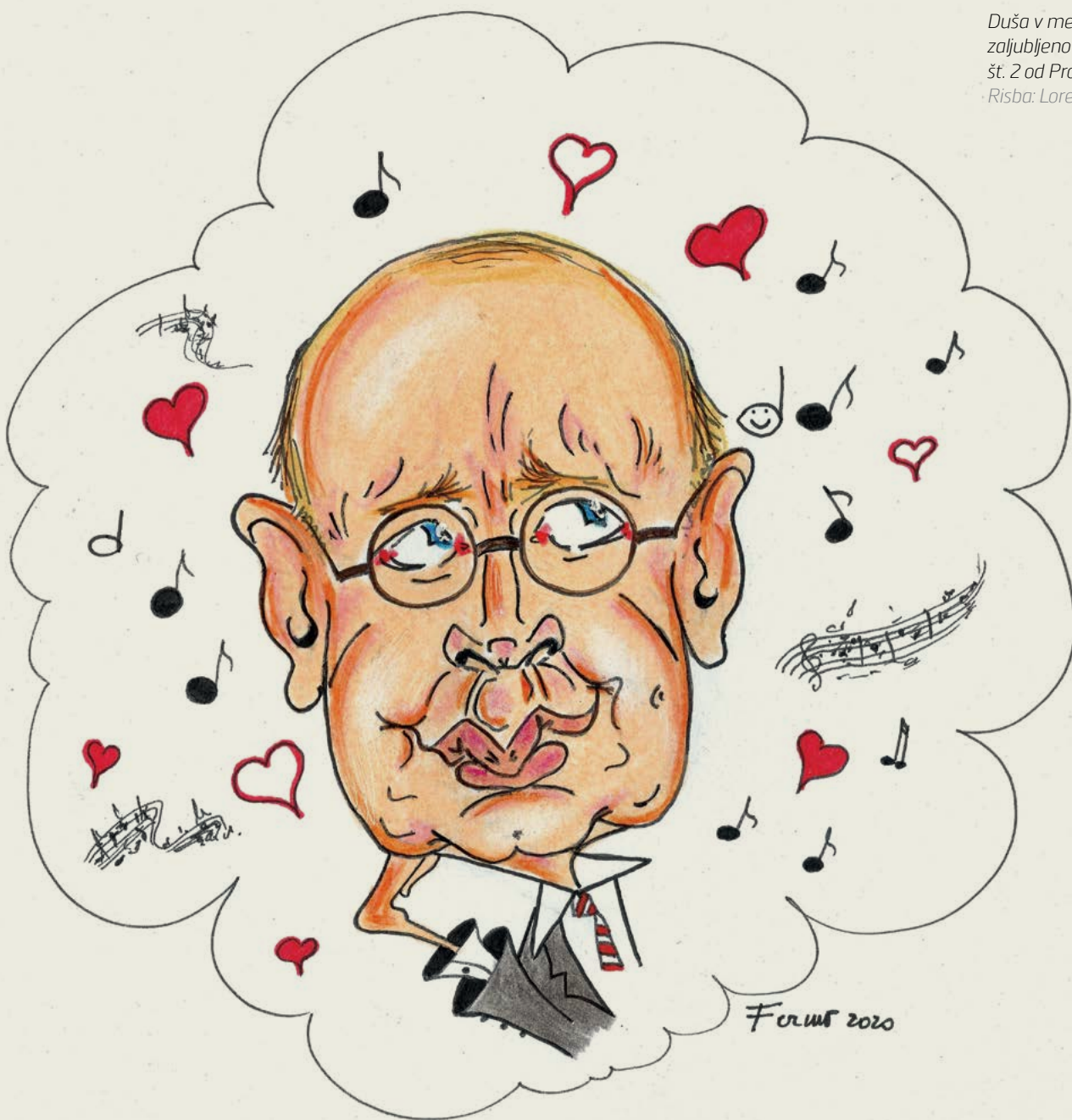
Pospravim užaljenost nekam v podzavest in se v kopalnici pogledam v ogledalo. Obraz mi je upadel in temni podočnjaki ne morejo skriti žalosti. Potegnem vodo v kotličku, zvok šumeče vode kot da odplavlja še eno od nesrečnih poglavij mojega življenja. Požrem debel cmok v grlu in na hitro pripravim nahrbtnik. Jutri zjutraj bom šla na Rombon, sama. Gore nikoli ne razočarajo in tudi tokrat mi bodo

razbistrile misli. Le sama sebe ne zmorem pretentati, cmok iz grla se je namreč spremenil v kepico v želodcu, ki tišči.

Zgodaj grem spat in ko že dremam, zacinglja sporočilo na telefonu. On je! Jutri ima čas in z veseljem bi šel z menoj, samo odpišem naj kam, meni se bo v vsem prilagodil. Osupla in še napol zmešana od dremeža buljim v zaslon telefona. V meni nastajajo čustvene nevihte, duša se bori z mojimi dvomi in pričakovanji, vpije, naj ne popustim in ne nasedam vedno znova in znova. In že hitim tipkati odgovor, jezna sama nase in na tisto prekleto resnično dejstvo, da je meso šibko.

Ko se spravim spat, me od pričakovanja ščiplje v trebuhu. Živčna sem. Zjutraj se kljub zgodnji budilki zbudim že uro in pol prezgodaj. Spijem kavo in sedem v avto, hitro vozim, prehitro, cesta pa je na mojo srečo skoraj popolnoma prazna.

*Duša v meni igra
zaljubljeno simfonijo
št. 2 od Prokofjeva...
Risba: Lorella Fermo*

Čaka me v Klužah, na parkirišču pri stari trdnjavi. Nekoliko je presenečen, ker mu tako razposajeno prifrfoham v objem in se mu obesim okoli vratu, vendar se ne odmakne. To bi me verjetno ubilo. Ampak ne dam se motiti s strahovi, zdaj sem tu in on je z menoj. Iščeva besede glede dvotedenskega molka, malo se opravičujeva drug drugemu, si skočiva v besedo, pa spet sipava s komplimenti. Vedno manj je dvomov v meni, kar začuti, in preden se podava v stometrski rov, ki so ga med prvo svetovno vojno izkopali vojaki, stopi k meni in mi kot mali šolarki popravi in zategne vse jermenčke na nahrbtniku. Všeč mi je, ker skrbi zame.

Pot na Rombon je dolga in lepa, moje razpoloženje pa na višku. Duša v meni igra zaljubljeno simfonijo št. 2 od Prokofjeva, pogovarjava se in na krajšem postanku mu stisnem poljubček. Na naslednjem tudi, on sprejme igro in nato sva spet kot zatreskana najstnika.

Ko po več urah hoje sediva na vrhu, je mrzlo in vetrovno. Tudi midva nisva več tako zgovorna kot prej. Pri srcu mi je še vedno toplo, zato iščem njegov pogled, zlezla bi mu rada v naročje, pa ne pusti. Ves čas hodi sem in tja in gleda nekam v oblake z vrha, na katerem je stal že nešteto krat. S fotoaparatom se trudi narediti posnetek brez razgleda. Premrzlo je za posedanje, reče, in slabe volje se spraviva proti dolini.

Do avta se nekoliko ogrejeva in na parkirišču ga spet hrepeneče poljubim. Nohti se mi zarivajo v njegov vrat in ko vpraša, ali greva k njemu domov, prikramam. Drug za drugim se odpeljeva čez Vršič, vsak s svojim avtom, s svojimi mislimi in pričakovanji. Med vožnjo jokam, pa ne vem, ali od strahu ali od sreče, ker me je končno povabil k sebi domov.

Jutro pri njem prinese streznitev. Nekajkrat me je že ponoči med pogovorom brcnil na realna tla. Ne delaj si tega, ne zaljubi se vame! Ko se ga zjutraj skušam dotakniti, se obrne proč. Vstanem, se spakiram in delam se, kot da se ni nič zgodilo. Pripravim nama zajtrk, vsaj trudim se s tresočimi rokami. Kava mi skipi po štedilniku, bentim svojo nerodnost, on pa hladno pravi, naj pustim vse skupaj, da bo že on počistil. Čutim, da sem odveč. Umaknem se vase. Beži stran, vpije moja duša, ki še pomni proces hladnega odnosa in zapuščanja. Bojim se bolečine, dobro znane iz preteklih zvez.

Pri vratih se prisili in me še malo stisne k sebi, objame v slovo. Želela sem mu dati srce, on pa me je izmenoma povzdigoval in poniževal, me jemal in zavračal, me zapeljeval in na koncu prizadel. Jaz te igre ne priznam, ker me pušča prazno v zameno za kratek užitek. Brez čustev mi to ne pomeni ničesar. Le svoj mir sem na kratko zamenjala za iluzijo, da sem srečala svoje sanje. Sanje pa na tak grd način postanejo eno navadno *stranije*. In tudi tega poletja je zdaj zame konec. ●

Dušan Škodič

Casanova

Bil sem še mladinec, ko smo se s planinskim društvom odpravili v Julijce. Kam, je v tem primeru nepomembno, saj opisujem le dogodek, ki se mi je vtisnil v spomin.

Izlet je bil dvodnevni in prespali smo v prijetni planinski koči. Približno polovica udeležencev se je stisnila v sobo s petimi pogradi, ostali so morali na skupna ležišča.

Tisti večer v jedilnici se je dobro razvlekel. Med nami je bilo namreč nekaj veseljakov, ki so skušali animirati večer s pripovedovanjem vicev, kar pa se je s količino popitega alkohola počasi prevesilo v manj zabavno kvantanje. Večina se je zato že odkradla v spalne prostore.

Še posebno zagnan je bil neki možakar, star okoli petinštirideset let, ki mu je punca za šankom po nekaj nesramnostih jezno dejala, da mu ne bo več postregla alkohola. Toda s tem ni nič dosegla, saj je šlo za iznajdljivega zabavljača, ki je na njene besede le odmahnil z roko. Iz nahrbtnika je potegnil pollitrsko steklenico žganja in krepko srknil.

"Vaš problem, če ne marate zaslužiti. Bom pa svojega pil!"

Kmalu za tem sem se tudi sam naveličal poslušati razglašeno natolcevanje, zato sem se odpravil spat. Kot mladincu mi je pripadalo mesto na skupnih ležiščih, kar pa mi je bilo vseeno mnogo bolj všeč kot plezanje na škripajoči pograd. Na ležiščih je bilo že nekaj drugih udeležencev, med njimi gospa, stara okoli štirideset let, za katero smo vedeli, da se je pred nekaj meseci ločila. Ločitev je bila glavni razlog, da je imela več prostega časa, zato se je včlanila v naše planinsko društvo in se redno udeleževala izletov.

Upal sem, da mi bo uspelo zaspati, še preden bodo na skupna ležišča prilomastili glavni veseljaki, ki jih je oskrbnik, kolikor je bilo slišati skozi zidove, neuspešno naganjal spat, čeprav je bila ura že skoraj polnoči. Vseeno ni dolgo trajalo, ko se je zaslišalo topotanje po

stopnicah, ko so se še zadnji, ker so popili vse, kar so imeli, odpravili v sobe. Glavni med njimi, seveda, prav k nam na skupno ležišča.

V prostoru je bilo temno, toda tisti možakar je očitno imel oči kot sokol, ali pa se mu je že prej uspelo pozanimati o tem, čigava je katera postelja. Zlezel je pod deko tik poleg omenjene gospe in kar brez uvoda se je začelo njegovo dvorjenje. Bilo je toliko glasno, da smo ga lahko razločno slišali vsi. Bila mu je všeč, tudi on da zagotovo ni napačen, kaj da meni ona o njem ... pa tako velik veseljak je po duši, da ji z njim nikoli ne bo dolgčas ...

Hočeš nočeš smo v tišini poslušali njegovo zaljubljenno gruljenje, gospa ga je vljudno, a odločno odklanjala, toda kaj, ko je bil vztrajen kot detel, ki se loti stare bukve. Več kot očitno si je vbil v glavo, da gospa kot ločenka ne uživa nobenih posteljnih radosti. To pa je najmanjša težava, ki jo bo seveda on z velikim veseljem rešil. Bil je sveto prepričan, da bi morala biti ta ženska srečna in neizmerno ponosna, ker ji dovoli, da se pri njem "postavi v vrsto".

Gonil in gonil je lajno, ter skušal z rokami podkrepiti svoje zapeljevanje, nakar je gospa uspela doseči baterijsko svetilko. Prižgala jo je in hkrati, ko je osvetlila obraz svojega nesojenega ljubimca, mu je tudi prisolila glasno klofuto. Posebej veliko truda ji v to ni bilo

treba vložiti, saj se je ta med dvorjenjem že zelo približal svojemu predmetu poželjenja.

"Porkadauš, pa kaj se ti res ne da nič dopovedati! A sem res videti tako zanič, da si ne bi mogla sama dobiti dedca, če bi ga potrebovala? Komaj sem se dobro znebila enega pijanca, pa se mi že drugi ponuja ..."

Možakar, ki ga cel večer ni mogel nihče utišati, ki ga ni mogla ustaviti punca za šankom, ki ni hotel razumeti oskrbnikovega naganjanja v spalne prostore in niti prepričevanja našega planinskega vodnika, je sedaj končno nekaj doumel. Ustnice je našobil v užaljeni rilec, sklonil je glavo ter se brez besed pobral iz prostora. Brez vsega. Domnevali smo, da se je vrnil v prazno jedilnico, kjer je legel na klop.

Zjutraj smo bolj na tiho pozajtrkovali. Gospa je bila deležna prijaznih pogledov, njen vsiljivi ljubimec pa prikritega posmeha, ki je bil popolnoma nepotreben, saj je bilo jasno, da bi se najraje udril v zemljo. Pa ni bilo pomoči. Sam v dolino tudi ni hotel pobegniti, da ne bi še poslabšal situacije in poskrbel, da bi se o njegovem spodletelem podvigu še dodatno govorilo. Počutil pa se je brez dvoma zelo neprijetno, saj ga nikoli več ni bilo na naše izlete. V hribe je še vedno hodil, vendar kot smo izvedeli, se je naš "Casanova" prepisal v planinsko društvo Matica, kjer ga ni nihče poznal. ○

"Vaš problem, če ne marate zaslužiti. Bom pa svojega pil!"
Risba: Lorella Fermo

Že zelo dolgo je živel samsko življenje ločenca. Ljubil je gore, te so bile hkrati njegova družina, družica in ljubica. Saj ne, da bi se bal žensk, kje pa, on je bil lovec. Stalno na preži, na lovu za družico, in v tem je bil zelo uspešen.

Hribovski spletni portal, na katerem je objavljaval veličastne gorniške ture in pozimi drzne turne smuke, je bil njegova velika referenca. *Facebook*, kjer so ga ljudje moledovali za informacije o razmerah na poteh in malo znanih dostopih, pa je bil njegova mreža, v katero je lovil osamljene ribice. Moškim je odgovarjal iz vljudnosti, ženskam, ki ga niso zanimale, prav tako. Če je naletel na lepo ali izzivalno profilno fotografijo, je preko *messengerja* vrgel vabo. Občasno je vaba trznila. Ni bilo malo žensk, ki bi se mu rade volje pustile peljati v gore. Izzareval je karizmo, ki so jo oboževale, in bilo jim je v čast, da jih je sprejel v svojo družbo. Z njim so se počutile varne, saj je bil vedno v gorah. Poznal je vse prehode, poznal tamkajšnje ljudi, pil je kavo pri najbolj prijaznih oskrbnicah in polnil je planinske forume s pisanim cvetjem in kapitalnimi gamsi. Počutil se je kot kralj Julijskih Alp.

Čeprav so ženske večinoma prihajale z namenom, da jih bo popeljal v visokogorske koticke, ki jih v družbi povprečnežev nikoli ne bi videle, so se v njegovi družbi kmalu topile kot maslo na soncu. Njegova samozavest in možat videz sta jih razorožila, da so se mu tresočje predale v objem. A on ni dolgo zdržal. Rabil je svobodo, zato je šel kmalu naprej. Vse, kar je bilo ženskega spola – bodisi gora ali čvrsta lepota, je bil zanj šport brez čustev.

Nekega zgodnjepomladnega dne je prejel na svoj spletni profil, ki ga je v šali imenoval svoj "informacijski center", vprašanje o snežnih razmerah v dolini Krmí. Spraševala je atraktivna črna leopardinja, ki je imela v svojih objavah nešteto fotografij letnega in zimskega alpinizma, turnih smukov in poletnega divjega kolesarjenja. In spraševala ga je o razmerah na poti, po kateri poteka pozimi najbolj obljuden dostop na Kredarico. Informacij o njej je bilo povsod na pretek, toda ona je izbrala njega. Da ji kot največji strokovnjak pove iz prve roke. Le kje se je skrivala do sedaj, da je še ni spoznal? Dejstvo, da je po fotografijah na profilu sodeč verjetno poročena in ima otroka, ga ni niti najmanj motilo. Prav nasprotno, še podžigalo ga je. Ženska z obveznostjo je najboljša, kar lahko doleti svobodomiselnega moža, kakršen je on. Po kratkem razmisleku ji je odpisal. "Čisto naključje", da je tudi sam namenjen opravi ti ta turni smuk v soboto. Vesel bo, če se mu bo pridružila. ...

Še pred koncem službe je prejel odgovor, da sta zmenjena. Komaj je verjel, da je bilo tokrat tako lahko. Za hip se mu je nagubalo čelo, toda ni našel razloga za skrb. On je vodil igro, tako je bilo vedno. Počakal bo

dva dni do sobote in potem bo videl, pri čem je. Mor-da pa ženska od blizu ni niti senca privlačnosti, ki jo je izžarevala na fotografijah. Tudi to je že doživel in nato po turi namerno "izgubil" telefonsko številko. Če ni bilo prave kemije, z žensko ni maral izgubljati časa. V soboto zjutraj, ko je bila zaradi kratkega dneva še tema, ga je čakala na parkirišču. Bil je mraz, da je škripalo, stala je tam vsa združnjena v puhovki, a ko ga je zagledala, so se ji zaiskrile oči. Pozdravil je tiho, ona pa je med tem že glasno hvalila lepoto prihajajočega dne, ker je sončna svetloba oranžno obliznila vrhove nad dolino. Presenetila so ga je njena popolna sproščenost, zgovornost, njene iskre oči in ženska samozavest, s katero je zrla vanj, ne da bi umaknila pogled. In predvsem – v resnici je bila videti še precej bolje, kot na fotografijah.

V bližnjem bifeju, ki se je ravno odprl, sta pri zaspalni natarici naročila kavico. Ko je na toplem snela kapo, da so se usuli črni lasje na ramena, je onemel od občudovanja, ki ga je mojstrsko skril pod masko brezbriznosti. Kot da ga niti najmanj ne zanima, je po petih minutah, ko je imela ona še pol kave v skodelici, pogledal na uro in oznanil, da bosta takoj krenila na pot. Poslušno je prikimala. Na parkirišču sta njene smuči preložila v njegov avto in odpeljal ju je do izhodišča.

Vzpon je potekal hitro in v zgodnjem popoldnevu sta že smučala s Kredarice proti Staničevi koči. Sneg je bil ravno pravi za uživaške zavoje. Vriskala je od veselja in užitka, ko je v kratkih zavojih mojstrsko plavala po sipkem pršiču. Obvlada smuči, pozna se ji, da smuča že od rosnih let, in pozimi je nanizala že veliko turnih smukov. Skoraj toliko kot jaz, je z zadovoljstvom pomislil, ko jo je opazoval. V hrib je šla kot srna, požiral je sapo, da bi prikrl svoje sopenje, kajti bila je res neverjetna športnica. Ideal za moškega, kakršen je on.

Če bi se držala višje pod Ržjo, bi hitro prišla do Staničeve kočice, pa se nista, in odsmučala sta v globoko konto, da bi užitek sproščenega spusta trajal nekaj minut dlje. Na dnu sta se smejoč ustavila in se lovila s pogledi. Za vzpon do kočice sta si morala sneti rokavice in natakiniti pse na smuči. Imela je segreta lica, ki so ji kljub mrazu v senčni konti rožnato žarela, on pa je na mraz kar pozabil, tako lepo mu je bilo v njeni družbi. Zgoraj pri koči je sonce prijetno grelo. Lahko bi sedla na smuči in uživala toploto, saj ni bilo nobenega vetra. Hodila je pred njim, vendar se ni ustavila, da bi sedla z njim v sneg. Nadaljevala je nekaj korakov naprej, do manjše, s pločevino prekrte hiške, v kateri je zimska

soba. Odsunila je zapiralo, in takoj ko sta vstopila, jo je od zadaj strastno zgrabil in potegnil k sebi. Zaječala je, vendar ne od presenečenja. Drhtela je v pričakovanju. S pogledom in besedo mu je rekla, da je pripravljena, in to ga je še bolj spodbudilo. Najraje bi zatulil kot bik od strasti, pa mu je zaprla usta z vročim poljubom. Prisesala sta se drug ob drugega, slina se je pretakala med njima in jezika sta se jima prepletala. Začel ji je odpenjati hlače in segel v toploto med njenimi stegni. Res, bila je popolnoma pripravljena – kot bi vse življenje čakala samo njega. Bila je prava *principessa*. Prinčesa zanj, kralja.

Njegovo življenje je dobilo nepričakovan nov smisel. Komaj je strpel do naslednjega vikenda, ko je šla z njim v gore. Ko je maja ali junija zmanjkalo snega, sta nadaljevala z brezpotji in grebenskimi prečenji, oba sta bila zelo suverena v tem početju. In vsakokrat sta obiskala kakšnega od bivakov, če se je le znašel na njuni poti. Če ga ni bilo, sta se za gašenje strasti

živel do sedaj, se mu je naenkrat zazdela plehka kot postana deževnica. Predlagal ji je, naj se loči. Molčala je, nato pa povedala, da ga ima rada in da ji je z njim lepo povsod, kamor jo pelje. A doma ima še nekaj neurejenih stvari, pa otroci, naj jo vendar razume. Razumel je. Dal ji bo potreben čas in potem bo vse, kot mora biti.

Prišel je vikend, ko se je prvič opravičila. Imela je tehten razlog in s stisnjenimi zobmi se je sam podal nekam v Karnijce. Ni mogel biti jezen nanjo, ona ni bila nič kriva, le življenje je včasih tako nepravilno in nas preskuša. Tako je hlepel po njeni bližini, po vonju njene kože in polnih ustnicah, da se mu je kar mešalo. Pomagalo pa ni nič, tudi težavno plezanje mu ni pregnalo osamljenosti in skoraj bi zdrsnil v neko grapo zaradi razmajane skale, ki se mu je izpulila pod roko. Moral se je bolj osredotočiti na pot.

Naslednji teden je ponovno prišla. Lizala sta med ljubezni v malem bivaku, ki je z jeklenicami pripet v

Počutil se je kot kralj
Julijskih Alp ...
Risba: Lorella Fermo

znašla tudi drugače. Bila sta eminenten gorniški parček za konec tedna. Tega se je zavedal in ponosno jo je predstavljal povsod, kjer so ga poznali. Poznalo pa ga je zelo veliko ljudi.

Po nekaj mesecih strastnih blodenj je dokončno spoznal, da mu je usojena. Bil je zaljubljen. Pravzaprav je bil zatreskan do ušes in še čez, in naenkrat mu zgolj vikendi niso bili več dovolj. Samska svoboda, ki jo je

steno Montaža. Z nedolžnim izrazom na obrazu sta zapustila bivak, tik preden sta vanj prištokljala z vso plezalno opremo dva alpinista. Na srečo sta ju še pravočasno slišala in se uredila. Vso pot nazaj mimo koč Grego in do parkirišča v dolini Zajzeri sta se na ta račun režala kot pečena mačka. In do naslednjega vikenda, ko je rekla, da mora nujno na obisk k svoji mami, je bil ponovno prepričan, da bo vse, kot mora biti.

Ni bilo. Vikendov, ko je imela opravičilo, je bilo vedno več. Zato je poslej spet hodil sam, le nekega dne je povabil s seboj prijateljico s spletnega foruma. Z njo se je srečal prvič. Bila je lepo in še zelo mlado dekle, s katero bi rade volje imel avanturo, a to ni šlo, saj mu je dala jasno vedeti, da je šla z njim zgolj zaradi gore. Domov se je z lahkoto vrnil pošten in s čisto vestjo, pa kaj, ko je preklemanska deklina objavila na *Facebooku* celo reportažo, kako jo je peljal po brezpotju na Kepo. Vsi spletni prijatelji so jima čestitali, zvečer in še ves naslednji dan pa je bil deležen pravega bombardiranja *princesse*, ki ga je v navalih ljubosumja zasipala z žaljivimi telefonskimi sporočili. Bil je razočaran, da jo bo morda izgubil zaradi nepremišljene napake. Hkrati pa mu je neskončno godilo, da je njegova ljubica očitno ljubosumna na mlajšo žensko. Izgovorov je bilo sčasoma vedno več, a v obupu se je še slepil, da je njegova. Potem pa se je nekega poznega jesenskega dne, ko se je zopet sam odpravil z rezijanske strani na Kanin, ustavil v malem bivaku Marušič. Med malico je iz dolgčasa prelistaval vpisno knjigo.

Sendvič se mu je skotalil na umazan lesen pod, ko je našel njeno ime vpisano poleg nekega moškega, zraven je bilo pripisanih še nekaj osladnih besed. V hipu mu je dvignilo pritisk do neba. Pred dvema tednoma, ko naj bi imela neke neodložljive obveznosti, je očitno z nekim drugim moškim prespala prav tu. Njegovo ime mu je bilo celo bežno znano. Tudi on se je veliko pojavljal na forumih, vendar proti njemu je bil zgolj bled povprečnež.

Le kaj je videla na njem? Divji prizori strasti so mu kot raztrgane slikanice v vetru švignili pred očmi. Na njih je bila njegova *princepsa*, vzdihujoča od strasti, a z njo je bil nekdo drug! Domov grede je imel občutek, da se mu je sesul svet, ker ga je tako grdo izdala in ponižala. Njega! A žalost je kmalu premagala jeza, ponos je izginil in zvečer ji je na *messenger* napisal zelo dolgo pismo. V njem jo je izmenjaje klel in ji prisegal svojo večno ljubezen. Odgovorila mu ni, prav tako ne na vsa naslednja sporočila. Zelo dolgo je trajalo, preden je dojel – da nikoli ni bila njegova princesa. Le srečal je takšno – ki bila mu je kos. ●

"Pika"

Trobentica

Pika je bila besna. Vsega je imela počasi že dovolj, a najbolj jo je najedala služba. Čas epidemije ji je prišel kot naročen. Drezala je in iskala način, kako bi jo razporedili med delavce, ki bodo dalj časa doma čakali na delo. Podjetje je zašlo v krizo, njej pa je do upokojitve manjkalo slabih pet let. Dobila je sklep in povezava v kadrovski službi ji je zagotovila, da jo pred jesenjo ne bodo klicali nazaj. Možu ni kaj dosti razlagala, tudi otrokom ne. Skrila se je za krinko prizadetosti in skrbi, kako bo naprej. Za okolico sta bila njen molk in odmaknjenost sprejemljiva. A v srcu ji je igralo, največjega bremena se je trenutno rešila.

Po drugi strani je bila sita tudi enoličnega zakona. Res je, kot so jo opozarjale prijateljice, ko otroci odidejo in moški poda roko abrahamu, si običajno zaželi mirnega in kot po olju tekočega življenja brez pretresov in sprememb. O, kam je šel ta njen ljubeči avanturist? Saj ljubeč je še vedno tu pa tam bil, a avanturist je zares utonil v zgodovini. Toda puške v koruzo ni imela namena vreči, le pravi način mora najti.

Pod krinko preplašene, potencialno brezposelne ženske, je skovala načrt. Najti si mora honorarno delo. Samopreživetje je pomembno za duševni mir in pozitivno samopodobo. Njen Lojz ji je sicer zagotavljal, da zasluži dovolj za oba, le kakšnemu potovanju se bosta morala odreči. Ta rešitev mu je bila še posebej všeč, saj bo tako lahko več doma.

Niti za trenutke ni pomišljala, kje naj išče delo – v planinski koči seveda. Mora se odmakniti od vsakdanjosti in premisliti, kako naprej. Na ta način bo na svoje življenje lahko pogledala od daleč in z vrha, saj namerava v hribe. Je mar zakon in mirno plavajoča upokojenska barka to, za kar se splašča odreči

kakšnemu izzivu? "Naj ti bo izziv izstopiti iz udobja in skočiti v razburkane valove življenja," ji je na uho šepetal notranji provokator.

April je kot po navadi mesec, ko se oblikujejo oskrbniške ekipe. Zadnja leta so bile v visokogorju predvsem mlade ekipe, saj se obratovanje koč ujema s študentskimi počitnicami. Toda vedno se najde tudi mesto za resnejšo gospo ali gospoda, ki ima več izkušenj. Posrečilo se ji je. Razganjalo jo je od pričakovanja in radosti, da se bo lahko začasno odmaknila od svojih težav.

Kot vedno, sedaj pa je imela časa na pretek, je proste ure izkoristila za šport in hribe. Izgovarjala se je, da potrebuje meditacijo v tem hudem času, ki ga preživlja. Prav ganljivo je bilo, kako razumevajoča je bila okolica in kako tolažilno jo je gledal Lojz, ko je na pogled žalostna obuvala tekaške copate ali zvečer pripravljala nahrbtnik.

Padla je v novo – dvojno življenje in ... razložiti ne bi znala ... začelo se ji je dogajati, kot da bi sevala posebno energijo. In to navkljub kančkom solz v koticah oči? Kot še nikoli jo je "mokro" gledal

sodelavec, ko mu je predajala zadnje papirne zadeve in jo prosil, ali bo zanj, samo zanj, dosegljiva na zasebnem telefonu. Čutila je poželjiv pogled šoferja avtobusa, imela je občutek, da ji tudi znanec, s katerim sta običajno filozofirala o okoljskih temah, dvori po elektronski pošti! Prešerno se je razveselila prijatelja iz vodniškega tečaja pred mnogimi leti, s katerim sta se srečevala na trimu. Običajno je dvignil roko v pozdrav in zdrvel mimo, tokrat pa je želel zvedeti vse novice in nikamor se mu ni mudilo. Spodbujal jo je, naj spet stopi v vodniške vrste. Ko ga je srečala drugič – sumila je, da jo je čakal – ni mogla odreči povabila na *drink*. Ni kaj, prav prijetno sladko ji je bilo. Predsodki so kopneli kot beraški sneg maja, ko sta v oprijetih športnih oblačilih razgreta in prešerno razpoložena ob pivcu reševala korona krizo. Postanek se je razvlekel in ulila se je pomladna ploha.

Zapeljala ga je do doma. Blizina v avtu in tema sta ju podžgala. Pika se kar ni prepoznala. Ko ji je M. predlagal, naj zapelje na stransko pot, ni imela moči, da bi ga zavrnila. Komaj je obrnila ključ, sta se že

mečkala, kipeča od strasti. Popustile so ji vse zavore, ves v ognju jo je potegnil k sebi in jo naslonil nad volan. A takrat: "pppiiiiippppppp ..." avtomobilska hupa, na katero se je po nesreči naslonila, je na ves glas zatulila v deževni večer. Ojoj, streznitev, in ona skoraj sredi mesta že vsa razpeta v objemu drugega?! Hitro se je zbrala, začudenega prijatelja stlačila nazaj na sovoznikov sedež ter odpeljala do začetka njegove ulice. M. jo je tam še hitro in strastno objel in ji pritisnil enega mokrega. "Čau, moja trobentica," je še slišala njegovo hihitanje, medtem ko je v podzavesti računala, da mora biti on verjetno deset let mlajši od nje. Da bi se izognila skušnjavam, si je pozneje izbrala drugo trim stezo, a nemalokrat se ji je oglasil ogenj v trebuhu, ki ni pojenjal.

Konec maja se je selila v gore. Prtljage je imela za največji nahrbtnik in še nekaj za zraven, prav veliko možnosti, da bi se lepo uredila, pa ne bo. A s tem tam ne bo imela težav, superge, pajkice, par puloverjev, pravzaprav se je v tej domači opravi zdela sama sebi najlepša. In sprejela je še eno odločitev: "Zjutraj se poglej v ogledalo in si reci: Uf, kako sem dobra! Verjemi,

Sama je kot najizkušenejša pekla kruh, ocvirkovko, štrudlje in pripravljala kvašene štruklje ...
Risba: Lorella Fermo

tudi drugi bodo to opazili." Da, to bo njen recept za letos. Mimogrede je v toaletno torbico porinila še britvico. Za vsak slučaj.

Dela v koči je bilo veliko, a zanjo je bil to pravi odklop. Vstajali so zgodaj in pozno hodili spat. Vsak je imel zadolžitve, sama je kot najizkušenejša pekla kruh, ocvirkovko, štrudlje in pripravljala kvašene štruklje, ki so v zadnjem času v ponudbah planinskih koč skoraj obvezni. Med tednom in ob slabšem vremenu si je lahko ukradla urico zase; če je imela srečo, je skočila do bližnjega vrha, običajno pa je čas izkoristila za branje pred kočo ali klepet s planinci. No, za zadnje niso bile ovira niti polne roke dela. Njeno prešerno razpoloženje zadnjih mesecev se je še kar nadaljevalo. Nemalo iskrivih pogledov je prestregla, godilo ji je še pa še. A ni si dovolila več kot to.

Če kdaj, kočje pokajo po šivih okoli 15. avgusta. Tudi letos je bilo tako, saj je bil dan popoln. Ekipa je bila pokonci že uro prej kot običajno, ko je bila jedilnica še polna smrčecih spalnih vreč. Poskušali so si pripraviti kar največ lahko, da kuha in strežba ne bosta doživeli kolapsa. Bilo je že okrog desete ure, ko je med iskanjem sladkorja v priročni shrambi začutila vroči roki na stegnih. Ojoj, spet ta ogenj, kajti takoj je vedela, kdo je njun lastnik. Niti obrnila se ni, prepustila se je trenutku. M. jo je nežno prestavil med police in priprl vrata. Tesno se je privil za njen hrbet, ji nagnil glavo in poiskal njena usta. Poljub je bil dolg in vroč. Če je ne bi podpiral, bi klecnila. "Našel sem te, moja trobentica," je šepnil in se neopazno izmuznil na hodnik.

V kuhinji ni nihče opazil, da je dlje iskala sladkor; tudi rdečica je za ta delovni prostor običajna. O žaru v njenih očeh nihče ni imel časa razmišljati. Ni ji dalo miru, pokukala je pred kočo, kjer je njen M. svoji skupini ravno odredil odhod. Med duri ji je poslal še pomežik in Piko je odneslo med rožnate oblake. Kako lepi občutki, kar da se živeti od teh iskric, ki ti jih podarijo nebesa, če le imaš pogum, da se jim prepustiš, je razmišljala v naslednjih dneh.

Po dvajsetemu avgustu je sledilo nekaj deževnih dni. Nič hudega, ekipa je potrebovala počitek. Dogovorili so se, kdo bo dežuren zjutraj in kdo zvečer, kdo bo poskrbel za vzdrževalna dela, ki jih v preteklih tednih ni bilo mogoče opraviti. Prevzela je večerno dežurstvo in se veselila dolgega spanca.

Prvo jutro je za zajtrk imela kosilo. Dva tujca sta v slabem vremenu obtičala v koči in prijetno je bilo kramljati. Ostali del ekipe se je porazgubil v sobe. Bilo je čez šesto, dež je bičal šipe, ko so zaropotala vrata. Nekdo je glasno odlagal nahrbtnik in pred vhod stresal pelerino. Stopila je na hodnik pogledat in ... o, groza ... tam je stal M., premočen kot miš. Kar tak jo je objel in dvignil v zrak, ona pa mu je mašila usta, najprej z rokami, potem pa še s poljubi. Hitela mu je nalivati žganja, prinesla mu je brisač in mu pomagala v suhe cunje.

Kakšna sreča, da je bila na vrsti za večerno dežurstvo in da ni imel nihče volje zadrževati se v pivnici. Kmalu sta ostala sama. In ... da bi se držala nazaj ... ne to pa ne. Takega izziva pri njenih letih ne gre izpustiti. Hvaležna si je bila za tisto britvico, vsaj ena frizura je bila za tak dogodek sveža.

M. je svojo pot nadaljeval naslednji dan, ko je okrog enajste spet posijalo sonce. Da sta vstala le nekaj prej in sta prišla iz iste sobe, ni opazil nihče. Ko je pozneje v miru podoživljala vročo noč, jo je preblisnilo, da je njen lump vse prebrisano načrtoval. Taka dodatna ponudba v koči je mogoča le, ko čez Julijce potuje vsaj dvodnevna fronta. Piki je bilo jasno, da so za to potrebne izkušnje, toda godilo ji je.

Jesen v dolini je bila boljša kot prejšnja. Vrnila se je v službo in kdaj pa kdaj sta se z M-jem še skupaj vrnila s trima, le na avtomobilsko hupo sta pri tem zelo pazila. Tudi njen mož doma je bil, kot da je na novo oživel. Postelja bi imela kaj povedati in za krompirjeve počitnice je njen Lojz najel avtodom. Spakirala sta za pot čez Alpe do francoske meje. Kar plesala je od veselja. In kadar si je privoščila kakšno urico miru, je v svoji sreči mlela, kako usodna je bila tista njena odločitev, da bo nekaj spremenila. ○

VABLJENI K NAKUPU

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

preko spletne trgovine
https://trgovina.pzs.si

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **4,90 €**

KÄRNTEN

Klopeiner See
Südkärnten

Gora kliče z območja Klopinijskega jezera na južnem avstrijskem Koroškem

Tourismusregion Klopeiner See - Südkärnten, Kitzelberg ©PERAUER

V bližini Klopinijskega jezera vam ni treba iti visoko, lahko pa vseeno greste. Naša mreža pohodniških poti namreč zajema 800 km poti na nadmorski višini od 440 do 2139 metrov.

Na severu meji na Svinško planino (Saualpe), na jugu so veličastne Karavanke. Pohodniki lahko prehodijo etapo Jakobove poti med Suho (Neuhaus), Škocjanom v Podjuni (St. Kanzian) in Galicijo (Gallizien).

www.klopeinersee.at

Tourismusregion Klopeiner See – Südkärnten
Schulstraße 10 · 9122 St. Kanzian/Klopeiner See
T: +43 4239 2222 · info@klopeinersee.at

Follow us

Grenki zdravilni napoj vina amaro

Monte Amariana

Poletne strasti so se umirile in grebenov Karnijskih Alp se je dotaknila jesen. Sonce, ki konec oktobra počteno zamuja, je s poševnimi snopi svetlobe tipalo sence. Dolina pod nami je spala, tokovi reke Tilment/Tagliamento, ki se prepletajo vzdolž širokih belih prodišč, so ostajali le še zaris. Nebo je bilo kot umito; vrhovi na skrajni točki obzorja so komaj opazno drseli za zemeljski lok.

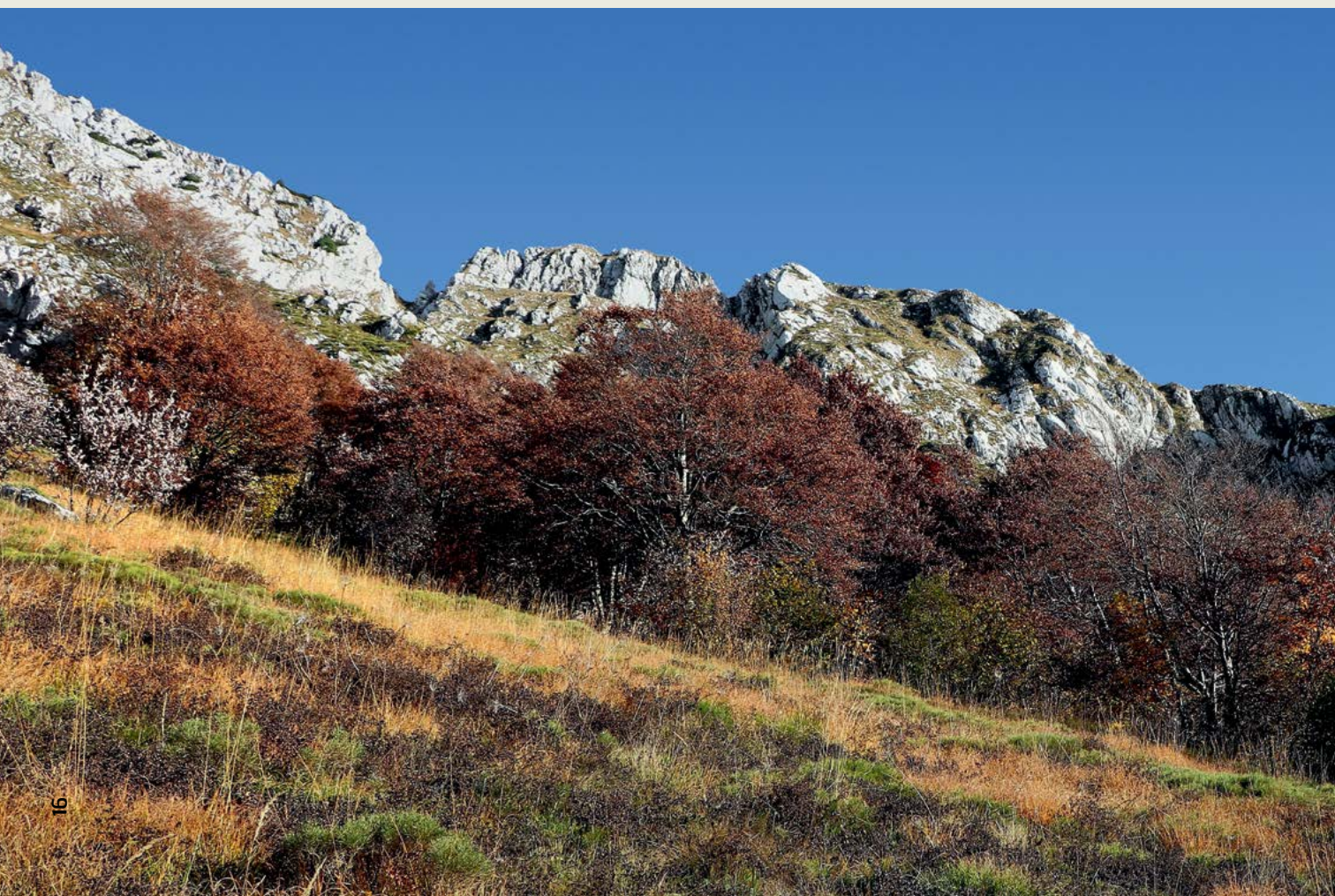
Monte Amariana (v furlanščini La Mariane), ki pripada ožji skupini Sernia in Grauzarie, je v celotnih Karnijskih Alpah, vsaj zame, eden izmed najlepših vrhov. Izpostavljena "hišna gora" Tolmeča/Tolmezzo se v obliki piramide dviga nad sotočjem Tilmenta in Bele/Fiume Fella. Ne moremo je zgrešiti, na poti skozi dolino nam s svojimi prepadnimi jugozahodnimi stenami, ki se dvigajo iz dna doline, vselej privablja pogled. Pozornost si zasluži tako zaradi svoje estetske vrednosti kot zaradi geološke zgradbe. Karnijske Alpe namreč spadajo med sto

najpomembnejših geoloških regij v svetu in privablja stroko z vsega sveta. Na geoloških pohodnih poteh z oznako *Geo-Trail*, ki so med najdaljšimi v Evropi, pa si te izjemne naravne vrednote lahko ogledamo tudi drugi pohodniki.

"Spusti srp in v roke primi grablje"

Nastopili so zadnji najboljši jesenski dnevi, ko nam je vsak sončen dan nekako podarjen. Srpi in grablje so za to leto že odslužili, razdane njive in polja so bili prazni. Strah pred nevihtami se je dokončno izpel,

*Vzhodno od vrha Amariane se nadaljuje greben, ki se konča na sotočju rek Glagnò/Torrente Glagnò in Bele.
Foto: Olga Kolenc*

ugodno strokovno vremensko napoved je potrdila tudi dodatna vremenska prognoza. Amariana, ki se je kopala v jutranjem soncu, je namreč po lokalni tradiciji tudi odlična vremenarka. Ljudski rek pravi: "Ko ima Mariane kapo, spusti srp in v roke primi grablje."¹ S kolegico sva za vzpon na Amariano izbrali klasičen južni pristop z oznako CAI 414, kjer poteka delno zahtevna označena pot. Iz naselja Amaro sva se peljali po ozki in ovinkasti, a asfaltirani vojaški cesti, ki se dviga nad dolino reke Rio Maggiore. Po njej poteka le malo prometa, in tako si do prelaza Cristo di Forca, ki leži na nadmorski višini 980 metrov, za dobro uro skrajšamo pot. Nad prelazom, kjer je na voljo nekaj parkirnih mest, se dvigajo divja pobočja, značilna za svet Karnijskih Alp. Poraščajo jih različne grmovnice in redki gozdi, lepa in zaradi velikih zavojev ravno prav strma steza pa išče udobne in varne prehode. Dolina pod nami se hitro poglablja in vsak pogled na njena obsežna prodišča je nov in drugačen. Na sončnih južnih obronkih nad Amaram, na nadmorski višini okoli tristo metrov, uspeva rastlinje za vino amaro, znano po istoimenski, danes že zimzeleni pesmi *Vino Amaro*.

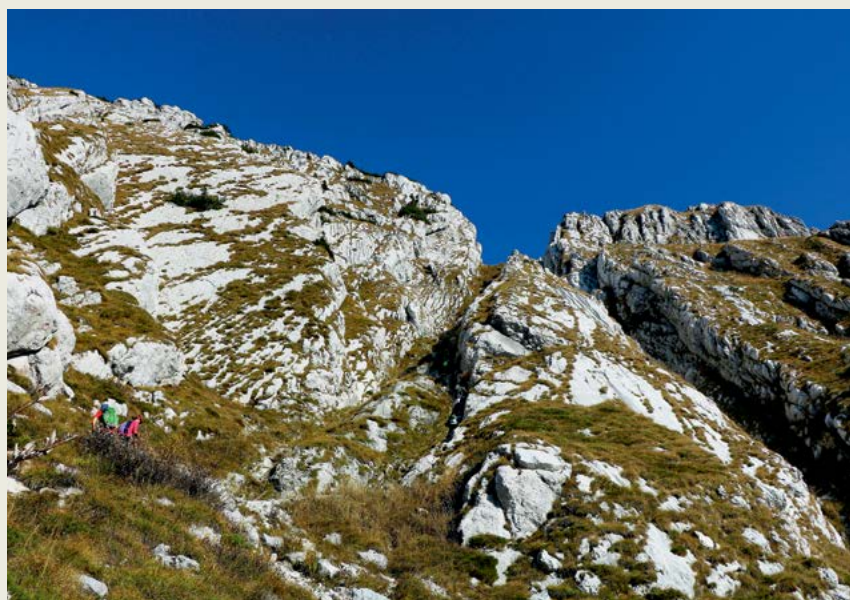
Tik pred izstopom iz gozda dosežemo bukov gaj, barve njihovih krošenj so ravno v zadnjih oktobrskih dneh dosegle vrhunec. Ko pridemo do prvih golih strmali, ki ponekod segajo vse do skalne grebenske

pregrade, smo že na dobri tretjini poti. Ostrim suhim travam je jutranja vlaga dodala bronasti lesk in bile so kot žive. Nizko in trdoživo zeleno rastlinje, ki v velikih zaplatah še v pozni jeseni vztraja vzdolž brega, se poigrava z vzorci mehkih volnenih intarzij. Razgled se skozi redke bukove krošnje odpira tudi navzgor, na jasno začrtan greben, ki je v prvem delu skoraj položen. Strmine se zdijo vedno zahtevnejše in hoja po tako lepo speljani stezi prečisti vse naše pore. Pod grebenom se svet za kratek čas le popusti in kmalu se znajdemo pod veliko skalno zaporo.

*Južna podoba Amariane, ki se pne nad dolino.
Foto: Olga Kolenc*

¹ "Quant che la Mariane al chiapiel, met iu il falcet e chiape su il rischiel."

Ko sva z Irmo presegli prvi del jeklenic, je sonce že udarjalo s pravo poletno močjo. Nad nami se odpre pogled na precej širok, a plitek žleb, ki se dobrih sto metrov dviga naravnost navzgor. Desno od nas poteka kot odrezana še ožja, precej globoka skalna zarez, ki se v obliki ostrega kota konča pod škrbino. Nova jeklenica, ki se oklepa skalnega roba, nam je predvsem v oporo, stabilne razčlenjene skale pa so

*Vstop v skalno zarezo, kjer poteka prehod.
Foto: Olga Kolenc*

Razgled z vrha
Amariane na sever, na
območje Palavierte–
Monte Sernio
Foto: Olga Kolenc

prevzele vlogo naravnih stopnic. Čelada vsekakor ne bo odveč, posebno takrat, ko v žlebu nismo sami. Na izstopu iz stene je namreč precej grušča in večje število ljudi z lahkoto sproži kakšen kamen. Pot vsekakor zahteva telesno pripravljenost in vsaj nekaj izkušenj z gibanjem v visokogorju.

Ko navpičnica le popusti, se globoko pod nami znova odpira pogled na dolino. Po ožji kamniti grapi, ki razdvaja vrhova Amariane, dosežemo manjšo škrbino. Predah v grebenu nam končno razširi pogled tudi na sever, na območje Palavierte–Monte Sernio. Na desni strani se nad nami dviga malce nižji desni vrh Amariane, na katerega se od tu z lahkoto povzpne po komaj opazni stezi. Od glavnega vrha na levi nas loči še petnajst minut hoje po nezahtevni, a ponekod zavarovani poti, ki se dviga med rušjem.

Amariana in *Vino Amaro*

Monte Amariana je glede na svojo divjo jugozahodno podobo, ki se pne nad Tolmečem, dostopna le alpinistom, tu zgoraj pa pokaže svojo umirjeno plat. Ima več ljubkovalnih imen, kot so lepotica, kraljica, najlepša piramida Karnijskih Alp, piramidasta gora ipd. Nobene "tekmičice" nima v bližini, ki bi zasencila njeno izjemno lepoto, ji kradla ponos in samozavest. Gledano z vrha se jugozahodno komaj opazno prevesi v mojstrsko oblikovano stvaritev narave. Vzhodno od vrha Amariane se nadaljuje greben, ki se čez Stovolo dal Vuan konča na sotočju rek Glagnò/Torrente Glagnò in Bele. Na njem izstopa še nekaj opornih točk, kot so Cuel di Spirual, 1520 m, Monte Lavaron, 1195 m, in Monte Forcella, 1114 m. Nekoč so zmožno verjeli, da je Amariana s svojimi 1905 nadmorski metri najvišja gora v Karniji in tudi ugasli vulkan. Glede na večino vrhov, ki samevajo v Karnijskih

Alpah, je Amariana precej obiskana gora. Njen krotki, malce podolgovat in zaobljeni vrh, prenese večje število ljudi hkrati. Na njem je velik kip Madone dell'Amariana, ki so ga postavili leta 1958. Kip ima na območju Karnije tako za vernike kot planince velik pomen, zato je to mesto edinstven kraj, kjer se poleg verskih obredov prepevajo tudi najlepše gorske pesmi. Častijo ga ob vseh pomembnih verskih praznikov (15. avgusta, 8. decembra in 24. maja), ko se bogoslužij udeležijo tudi številni alpinisti iz Furlanije Julijske Krajine in Karnije, ki v celoti zasedejo vrh.

Na moje presenečenje se je na vrhu nabralo precej mladih ljudi, domačinov iz okoljskih dolin, ki jim "hišna" gora veliko pomeni. Pred nami se je na vse štiri strani neba razkrila panorama, ki je vidna le redko. Kot sveže umiti grebeni Julijskih in Karnijskih Alp so v opoldanskem soncu počasi tonili v jesensko spokojnost. Južno se čez Furlansko nižino odpira prehod do Jadranskega morja, ki je tonilo v prepletu svetlobe. Za trenutek me je obšla nostalgija. V pozni jeseni, ko sonce vedno teže preseže svoj lok, in narava umira, vedno začutim neko slovo.

V spomin se mi je povsem po naključju prikradla spevna pesem *Vino Amaro*. V skritem predalčku zavesti se je zganila stara pozabljena plošča in pod iglo so se tiho začeli obračati krogi. Refren se je ponavljal in v enem samem trenutku sem prvič dojela celoten pomen te globoke in žalostne pesmi. Spojila sem se z lepoto stvarstva, ki nam vselej dopušča, da ostajamo takšni, kot smo. Ne sprašuje nas, ne obsoja, ne uči nas ubirati lahkih uhojenih bližnjic, ko ob pitju sladkega vina zamujamo najpomembnejše stvari. Življenje je kot prisposodba starega vina, grenkega vina amara, in ta nas največ nauči. Kajti takrat, ko svet spi, nas nihče ne vidi in ne sliši, zato v temnem kotu dvorišča

ostajamo sami s seboj. Ko grenki zdravilni napoj vina amara preplavi naše telo in zavest, nekdo od nas še vedno poje, čeprav umira.

Pomislila sem, da smo včasih veliko peli. Kdo še danes prepeva, ko se z avtobusom vrača z izleta? Motor je rohnel kot mrcina, da je premagal ozko in strmo cesto čez gorski prelaz, mi pa smo si skupaj s soferjem in brez klime pregreti brisali čela in peli. Tudi pesem *Vino Amaro*. Misli so mi spolzele kot tanka pretrgana

nit, začutila sem žejo in z roko segla v nahrbtnik. Včasih preprosto pozabimo piti, preveč se dogaja.

Ko sem prijaznemu Furlanu zaupala, kako zelo sem zaljubljena v Karnijske Alpe, mi je hitro ponudil navet. Povedal mi je, da je vzdolž Furlanije veliko osamljenih moških, ki iščejo družbo. Preselila bi se sem dol in tako bi lahko vsak dan zahajala v hribe. Smejala sem se in jo hitro ubrala za kolegico, da se morda res ne premislim. ●

Pogled z vrha južno čez Furlansko nižino do Jadranskega morja
Foto: Olga Kolenc

Informacije

Monte Amariana, 1907 m Karnijske Alpe

Običajni pristop

Zahtevnost: Zahtevna označena pot

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, neizkušenim priporočamo samovarovanje.

Višinska razlika: 927 m

Izhodišče: Iz Amara pri Tolmeču se zapeljemo na Cristo di Forca, 980 m

Časi: Izhodišče–Monte Amariana–izhodišče 5 h

Vodnik: Andrej in Urška Stritar: *Karnijska potepanja*. Kibuba, 2006.

Zemljevid: *Prealpi Carniche - Val Tagliamento*, Tabacco 013, 1: 25.000.

Vzpon: Sledimo oznakam CAI 414, ki nas najprej skozi gozd, nato pa čez gole strmalni pripeljejo do vstopa v steno. Opis je v uvodu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Pot Damàrie

Zahtevnost: Zahtevna označena pot

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, neizkušenim priporočamo samovarovanje.

Višinska razlika: 1300 m

Izhodišče: Vas Illegio pri Tolmeču, 607 m

Zemljevid: *Prealpi Carniche - Val Tagliamento*, Tabacco 013, 1: 25.000

Časi: Izhodišče–Monte Amariana 5.30 h

Vzpon: Iz vasi Illegio sledimo označeni poti Damàrie (CAI 443), ki se začne na vzhodni strani vasi. Na višini 950 metrov se od zapuščenega zavetišča Cimenti pot nadaljuje do sedla Pradùt, 1049 m. Pot se zopet vzpenja skozi gozd dirketno na Forchiàte, 1600 m, ter levo po travi in skalah do vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Pot po vzhodnem grebenu

Zahtevnost: Zahtevna označena pot

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1639 m

Izhodišče: Potok Torrente Favarinis ob lokalni cesti vzhodno od Amara, 268 m.

Časi: Izhodišče–Monte Amariana 4.45h

Zemljevid: *Prealpi Carniche - Val Tagliamento*, Tabacco 013, 1: 25.000

Vzpon: Z izhodišča gremo po poti CAI 415 do hlevov Stàvolo di Nòle, 482 m, in Stàvoli Vallaconin, 845 m, ter do zavetišča Ricovero Monte Forcella, 1108 m. Od tam gremo zahodno po dolgem grebenu mimo zavetišča Ricovero Plan dai Aiars, 1757 m, proti škrbini, kjer se z leve priključi pot iz Amara. Skupaj nadaljujeta po grebenu na vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

"Alpinistična pot Dalla Marta",

ki se začne pri zapuščeni tovarni (l'ex polveriera di Pissebus) med Amaram in Tolmečem, ter "Pot Carlo Treu" z začetkom v vasi Amaro sta primerni za izkušene in izurjene gornike s plezalnimi izkušnjami in smislom za orientacijo, čeprav je pot Dalla Marta označena z rdečimi pikami.

Alpinizem je konkretna dimenzija prijateljstva

Pogovor z br. Jakobom Kunšičem

"Nekdo je navrtal novo smer v Vipavski Beli!"
Bilo je skoraj nezaslišano. V "naši" Vipavski Beli, in mi, domačini, ne vemo nič o tem! Potrebno je bilo kar nekaj poizvedovanja za ugotovitev, da je bil to Jakob Kunšič. Redovnik, brat kapucin iz Vipavskega Križa.

Br. Jakob na samostanskem vrtu v Vipavskem Križu
Foto: Br. Luka Modic

Njegovi plezalni začetki segajo v osnovno šolo, ko ga je stric peljal v skalo, kar ga je zasvojilo, in to je prenesel na sovrstnike. Svojo alpinistično pot je začel v Alpinističnem odseku Radovljica, skupaj z vrstnikom Rokom Zalokarjem, ki je zdaj priznan gorski vodnik. Čeprav je moj sogovornik plezanje opustil, potem ko je bil že kategoriziran alpinist, sta z Rokom ostala prijatelja, za vedno povezana z nevidno vrvo. Po štirinajstih letih plezalne abstinence je – zaradi spovedi (o tem v nadaljevanju) – plezalna strast ponovno zažarela in brat Jakob Kunšič je v navezi z Rokom Zalokarjem preplezal smer v Grand Capucinu v Mont Blancu. Krog je bil sklenjen, a plezalne želje še vedno krožijo.

Jakob, se lahko predstavite?

V smislu redovništva sem vzgojitelj. Skrbim za mlade brate, ki bi radi preizkusili, ali je redovništvo zanje. Definira me to, da sem doma z Gorenjske in s tem pod hribi. Rojen sem v lepi družini. Imam štiri brate in sestro. Kot osnovnošolec sem se ukvarjal s tekom na smučeh, konec osnovne šole sem začel plezati. Sem alpinist, posebne sorte alpinist, kar se odraža v tem, da se stvari lotim bolj z navdušenjem kot z znanjem ali preračunljivostjo. Določa me tudi to, da sem mizar in tehničen človek.

Za plezalni vodnik o Debeli peči ste napisali krajše besedilo, v katerem je izredno lepo vidna povezanost med vami in očetom, lahko rečem tudi očetova ljubezen do sina, kajti z daljnogledom je spremljal vaše alpinistične podvige. Kakšna je ta vez med vama?

Ata mi je veliko dal. Najin odnos se mi zdi čisto naraven, nič posebnega, v marsičem se tudi ne razumeva. Gotovo je človek, ki me je tudi v smislu alpinizma zelo razumel. Skupaj z družino smo veliko hodili v hribe. Oče se je z nami veliko ukvarjal in se igral, nas metal v zrak, ko smo bili majhni. Zelo cenim tudi to, da me kdaj pokliče v zvezi s kakšnimi stvarmi, ki so malo težje, in me vpraša za nasvet. To mi veliko pomeni, saj se mi zdi, da je velika stvar, če oče sina vpraša za pomoč. Zelo rad mu grem pomagat v gozd. Veliko stvari me je naučil, zaradi njega vem, kako se požaga smreka in še marsikakšno tehnično reč. Je učitelj lesarstva, bil je moj učitelj na srednji lesni šoli v Škofji Loki. Velikokrat me je prišel gledat in fotografirat, sploh ko sem plezal sam.

"Alpinizem me je vzgajal, oblikoval in me naučil marsikatero pomembne stvari za moje življenje, tudi prijateljstva me je učil," pravite v omenjenem zapisu. Katere stvari so pomembne?

Zelo sem hvaležen, da sem se ukvarjal z alpinizmom. Ogromno mi je dal in mi spremenil odnos do življenja. Že to, da moraš zjutraj vstati in začeti hoditi, premagovati strah, nositi na dostopu s sabo vsa pričakovanja – kaj

bo; kaj, če ne bo ... Mislim, da to človeka zelo oblikuje. Gotovo sem zaradi alpinizma, ker sem se z njim veliko ukvarjal, drugačen. Stiske človeka utrdijo.

Trikrat sem bil na tem, da bi v hribih lahko zaključil svojo zemeljsko pot. Zdi se mi, da dajo taki dogodki človeku občutek, da je življenje nekaj resnega, da se da (pre)živeti tudi v težkih izkušnjah. Zato so običajne preizkušnje, s katerimi se v življenju srečujemo, veliko lažje in se z njimi spopademo čisto drugače.

Alpinizem se dotika ogromno tem, tu je na primer vprašanje strahu. Premagovanje strahu je izredno pomembna tema. To, da si navajen premagati strah, je tudi vprašanje vzgoje, to nam ni kar v zibelko položeno. Alpinist ne more biti pomehkužen in take ljudi svet danes potrebuje. Ne rečem, da potrebuje alpiniste, ampak potrebuje ljudi, ki ne bodo pomehkuženi, ki bodo znali prevzeti odgovornost in ki bodo znali navsezadnje reči tudi *ne*.

Ko srečujem mlade, vidim, da veliko preveč obupujejo. Če poskusiš in vidiš, da ne gre, pač presodiš, ali te stvar presega. In tega je mene alpinizem naučil. Prav je, da obstaja entuziazem, ljudje moramo imeti navdušenje. Brez njega ni življenja, navdušenje je vitalna stvar. Hkrati pa te morajo stvari malo zbistriti in gotovo je alpinizem taka stvar, ko zelo hitro vidiš, da gredo stvari zares. To ni košarka, ko mečeš na koš.

In greš z igrišča na klop.

Ja, tako, ja; in če se ti kaj zgodi, te pridejo iskat.

Prijateljstvo ... Tu moraš prijatelju zaupati. In govorimo o čisto drugačni ravni, kot je prijateljstvo z nekom, s katerim grem z veseljem na pivo; presega nivo, pri katerem rečeš: *fajni* nama je skupaj. Alpinizem človeka sprejme takšnega, kot je. Nekoč je mojega soplezalca sredi stene zgrabila driska. Bil sem neposredno pod njim. Prijateljstvo vse to sprejme.

Verjamem, da je alpinizem zelo konkretna dimenzija prijateljstva. Ne samo to, da je fino biti in se veseliti skupaj, ampak precej več. Zelo hitro se tudi pokaže, kdo gre v hribe zaradi sebe, kdo te ima za to, da ga boš varoval, in kdo je s tabo zares.

Z Gregorjem Ažmanom sva nekoč plezala v Šitah, jaz sem bil še začetnik, smer je bila ocenjena s sedem.

"Ej," sem rekel, "mene je strah."

"Res, strah te je?" je rekel, "greva dol."

Ne vem, kako bi jaz reagiral, če bi bil na njegovem mestu. Da si je vzel čas, imel idejo in apetit, da bi preplezal tisto smer, in potem mu soplezalec reče, ti, jaz se ne počutim dobro ... In gresta dol. Se mi zdi, da je to prijateljstvo. Gre tudi za odnos do narave, do tega, da nismo vsemogočni; odnos do tega, da bi rad, pa ne moreš, in še veliko stvari nas uči alpinizem.

Ste redovnik. Bratje kapucini so najmlajša družina bratov svetega Frančiška Asiškega. Popravite me, če se motim: da vstopite v bratstvo, se morate odpovedati vsej posvetni lastnini. Čisto praktično vprašanje: za plezanje rabite vrvi, varovalne sisteme, varovala ...

... Čigavi so moji plezalniki?

Ja, plezalniki, kompleti ...

No, to je ena velika tema – uboštvu. Načeloma se mi odpovemo čisto vsemu in podpišemo dokument, da vse, kar imamo, ne pripada nam, ampak redu. Seveda pa ne morem reči, da osebne stvari niso moje. Gre bolj za odnos, da si stvari ne prilaščamo. Težko bi rekli, da so moji plezalniki Scarpa Magos, št. 39, last reda, saj bratje nimajo z njimi kaj početi. Gre za duh, kako živeti, duh uboštvu. Ravnamo se po principu: ne imeti vsega, kar bi lahko imel, ampak imeti tisto, kar res potrebuješ. Gre bolj za vprašanje odnosa in navezanosti na te stvari.

Uboštvo, čistost in pokorščina so veliki ideali. Ideali pa so nekje zelo daleč, nekje pri soncu. Ko se stegujemo k njim, ima vsaka stvar svoj smisel. Smisel uboštvu je, da nisi navezan, da si svoboden v teh stvareh. Meni je bilo na neki način težko pustiti alpinizem in plezanje, ko sem šel v samostan. Ampak odločil sem se za stvar, ki presega plezanje.

Zelo znana fraza, ki se je meni malo uprla, je, da je alpinizem način življenja. Po eni strani je, a po drugi – ali ni življenje več kot to?

Moj način življenja je biti brat kapucin. Plezanju sem se odpovedal; praktično štirinajst let nisem plezal, le tu in tam. Ko sem bil na dopustu, sem šel z Rokom ali bratom malce plezat. Plezalnikov dejansko nisem imel več. Ne vem, ali sem še imel kaj opreme, samo en pas za kakšna višinska dela. Ko sem naredil večne zaobljube, mi je prijatelj Domen iz te doline (Vipavske) kupil vrvi. Najprej se z njo sploh nisem znašel. Ko sem šel domov k staršem, sem tam izbrskal neke stare plezalnike, nekaj kompletov, vrečko z magnezijo – doma smo bili vsi plezalci, oprema leži po kotih.

Br. Jakob Kunšič pleza po grajskem stolpu v Vipavskem križu.

Foto: Miha Zaletel

Iskanje ekstreme
na turni smuki
nad Golico
Foto: Br. Luka
Madic

Omenjeni prijatelj z Vipavskega si je nato kupil še en komplet varovalnih sistemov, plezalnike in nekajkrat sva šla skupaj plezat.

Ampak odločilno, da sem v tistem letu – predlanskim – spet močno zajadral v plezalne vode, je bilo, da sem šel k spovedi k bratu Jaru, ki je takrat zaznal, da se mogoče premalo posvečam tistim stvarim, ki jih želim. Pravzaprav gre za ljubezen do sebe. Jezus pravi, ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe. Brat Jaro mi je dal za pokoro, da moram iti v postnem času (bilo je pred veliko nočjo) petkrat plezat. "Ojoj," sem rekel, "to bom pa težko naredil."

In je bilo res zelo težko. Nisem vedel, kako naj se tega lotim. Izredno težko mi je bilo že oditi v trgovino s plezalno opremo. Spraševal sem se, zakaj občutim neobičajno tesnobo, nekaj med tesnobo in strastjo, ne vem ... Ampak zgodilo se je veliko simpatičnih stvari, ki so malo omehčale to mojo veliko napetost. To je vračanje k stari ljubezni, in to ni kar tako. Po eni strani je bilo to nekaj čarobnega, po drugi strani pa ni bilo tako. Tega sem se zavedal, saj sem danes nekdo drug, oblečen sem v rjavo. Kako me bodo gledali drugi? Kup predsodkov sem imel. No, sicer pa, če grem plezat, ne grem v habitu.¹ Čeprav s tem nimam težav; kar sem, tudi pokažem. Ampak vseeno, sem razmišljal, kako me bodo gledali drugi, kaj je to za eno čudo ... V meni je bilo kup takšnih zadreg. A bila je zelo lepa izkušnja. Po štirinajstih letih nisem vedel, ali še znam.

¹ Habit je redovna obleka, temno rjave barve, s kapuco in belim cingulom – vrvjo, na kateri so trije vozli, ki ponazarjajo tri obljube: ubožstvo, pokorščino in čistost.

Priti nazaj po tako dolgi pavzi je skrivnostno lepo in težko in čustveno izredno nabito. Gotovo ne bi spet začel plezati, če ne bi bilo te spovedi, ko mi je brat Jaro naložil to pokoro, za kar sem mu zelo hvaležen.

V Vipavski Beli ste navrtali novo smer in jo opremili. Kakšna je zdaj njena usoda? In od kod želja po opremljanju smeri?

Ja, to so stvari, ki se začnejo mimogrede, potem te obsedejo, in ko si enkrat obseden, si obseden. Skupaj z Gregorjem Ažmanom sva, davno tega, navrtala plezalni vrtec v Gorjah (prvega od današnjih treh sektorjev) in ostalo mi je cel kup doma narejenih ušes (takrat so se te stvari delale doma). Ko sem nekoč prišel domov na obisk in videl to "robo", sem si rekel: to ne sme biti tu, tega je škoda ... Nato sem razmišljal, kaj bi naredil, in sem se spomnil tiste smeri v Vipavski Beli. To je čudovita linija, to je treba navrtati, sem si rekel. Navrtal sem tisti dve smeri in še eno povezavo do sosednjega sidrišča. V alpinizmu nikoli nisem videl samo tega, da greš in plezaš, ampak tudi, da daš nekaj, kar sam narediš. Zdaj se uporablja v politiki izraz, ki se ga da aplicirati tudi na plezanje: biti *plezalnotvoren*. Je pa smer v Vipavski Beli narejena zelo "na nivoju". Uporabil sem pač tisto staro opremo, ki sem jo imel pri roki.

Ko sem bila zadnjič v Beli, so si smer že ogledovali, mislim, da so jo tudi že preplezali.

Ja, je kar plezana, je zelo lepa linija, tudi lepo očiščena, mislim, da je tudi precej dobro navrtana. Le en sveder bi malo prestavil, a je skala slaba. Spodaj je dosti doneče skale, tako da ni bilo tako lahko poiskati pravih položajev za svedrovce.

Nejc Zaplotnik v svoji knjigi *Pot* pravi o Nepalju: "Vzljubil sem to prelepo deželo, kjer te bogovi povabijo v svoje kraljestvo in te demoni začarajo, da pozabiš na svoje minljivo življenje in si se jim takoj pripravljen pridružiti." Zakaj so gore tako bližje bogu; ker so visoke?

Ja, super vprašanje. Nejčevo knjigo sem poskušal brati dvakrat, a nisem mogel. Tako da mi ni ljuba. Je zelo duhovno napisana, ampak meni ne ustreza. Omenja bogove in demone ... Tu se ne znajdem. Sam recimo verjamem, da nam je te gore dal Bog, so lepe, čudovite in da so skušnjave. A v resnici je Bog ta, ki nas očara. In kar on naredi, je lepo, in karakteristika Boga je, da je vsemogočen, in vse, kar on naredi, ima okus ali pečat, in je nekaj presežnega. Človek je tisti, ki v sebi nosi nagnjenost k temu, da bi zaradi svoje omejenosti stvari narobe razumel ali jih zaradi svojega egoizma hotel zase. To so ti demoni in človek je tisti, ki hoče sam sebe očarati, odčarati ... Tako da se ne strinjam z Nejcem, da demoni lahko začarajo. Demon je slaba sila, nekaj zlega.

Sicer pa je alpinistična knjiga, ki me je osvojila, in enako tudi pisec kot oseba, *Ledeno sonce* Marjana Manfrede. Zdi se mi tako preprosto napisana, tako življenjsko, tako naravno, možakarja sem imel priložnost spoznati. Ko smo plezali v Bohinjski Beli, je

prišel tja, tako ponižno in naravno, na hitro splezal in se čudil, kakšna oprema obstaja danes.

Druga stvar je, zakaj nas gore privlačijo. Zanimivo, da so čisto vse religije ali skoraj čisto vse pogosto postavljale templje ali kraje, kjer so molili, žrtvovali bogovom ali darovali oziroma se umikali v molitev, na goro. Tudi Jezus je hodil na goro, umaknil se je tja, zato da je molil k svojemu očetu, se z njim pogovarjal in bil z njim v stiku. Gora ima nekako to milost ali nabož, da si nekeje visoko blizu Njemu, ki je Najvišji v smislu Boga ali božanstva, kakorkoli pač razne religije to imenujejo. V nekaterih verah bogovi celo domujejo na gori. Zanimivo, da je gora tudi v *Svetem Pismu* simbol srečanja človeka z Bogom. Zato ker je na vrhu gore v bistvu prostor samo za dva. Za tistega, ki stoji na njem, in za Boga, ki se spušča k človeku. Mislim, da gore v sebi nosijo to sporočilo in da nas s tem privlačijo.

Ko sem se odločil, da bom brat kapucin, to je bilo leta 2006 v Assisiju na romanju z brati kapucini, mi je postalo jasno, da je to tisto, kar želim, in da bom tu res srečen. A taka odločitev ni enostavna. Šel sem v hribe pod Viševnik in tam ležal cel dopoldan in rekel, glej, Bog, tu ti dajem priliko in sam sebi dam priliko, da v miru premislim na tem kraju, med temi gorami, ali se res grem to ali ne. Šel sem v gore. Nisem šel na morje, na Bled, se kopat, ob neko vodo; šel sem tja, v gore. In ja, tak velik mir sem doživel tam med Malim Draškim vrhom in Viševnikom ...

"V čem je smisel tistih nekaj kratkih trenutkov v zgodovini človeštva, ko ljudje stojijo na vrhu Everesta? Odgovor je odvisen od naravnosti plezalca, ki se ozira navzdol. Tisti, ki so zares pripravljene prisluhni in videti, bodo našli nekaj drugačnega, nekaj čudovitejšega od tega, kar so bili iskali. Spregledali bodo, da je duha in blagoslov gore navsezadnje možno najti v slehernem izmed nas," pravi Džamling Tenzing Norgaj, sin Tenzinga Norgaja, prvega človeka, ki je skupaj z Edmundom Hillaryjem stal na vrhu Mount Everesta. Torej, konec koncev, ali je alpinizem sploh potreben, da najdemo tisto, kar tako iščemo na tem svetu?

Mislim, da ne, saj je ogromno dobrih ljudi, ki niso alpinisti. Ko sem se začel ukvarjati z vprašanjem, zakaj sploh plezam, kakšen smisel ima plezanje, in ko sem poslušal predavanja velikih alpinistov, recimo Humarja, Prezlja, Pepevnika, Romiha ..., se mi je zdelo, da so to sicer čudovite stvari, ampak vedno mi je ostal priokus, da to ni to. Da so ti ljudje sicer junaki, ampak nekaj mi je manjkalo. Takrat sem veliko razmišljal, čemu bi posvetil svoje življenje.

Ko sem srečal Klemena Štolcarja, ki je bil misijonar na Madagaskarju, s katerim sva, mimogrede, šla tudi skupaj v hribe in na turno smučanje, sem videl, da je nekaj drugega in drugačen ekstremizem, če greš v Afriko med črne vdove in malarijo ter pomagaš ljudem. Zdelo se mi je, da je to neka naslednja stopnja. In res, tiste prave junake sem prepoznal prav v

misijonarjih. So me veliko bolj prepričali.

Tako da alpinizem ni tista panoga, za katero boš rekel, to je pa najboljše. Ne, je čudovita, je lepa, mi je všeč, imam jo rad, jo ljubim, ampak jaz sem se takrat, ko sem bil še alpinist, odločil, da hočem enkrat iti na Madagaskar, da vidim, kaj pomeni to življenje. Tam sem bil šest mesecev (leta 2004) in tam sem videl čisto drugačno junaštvo.

Težko bi primerjal, kaj mi je dal alpinizem in kaj mi je dalo tisto potovanje, ampak zdi se mi, da mi je alpinizem dal več osebnega, za osebnostno rast, na Madagaskarju pa sem veliko bolj zaznal, da je treba živeti za drugega, da življenje ni namenjeno meni samemu, da ima neke višje vrednote, če je podarjeno. Videl sem, koliko življenja imajo drugi, kako lepo je življenje v občestvu, kako je dobrota cenjena. Če si jaz kupim en varovalni sistem ali pa tam otroke povabim na sladole, se tega ne da primerjati. Četudi bi bil najboljši varovalni sistem, bi gotovo izbral sladole.

Alpinizem je lep, alpinizem je veličasten, ampak ne more biti ali ne sme biti in mi nikoli ne bo tisto, kar je bistvo ali cilj mojega življenja. Verjamem pa, da mora biti res veličasten trenutek stati na Everestu.

Mogoče je zanimiva še ta zgodba o Grand Capucinu, ki sva ga z Rokom preplezala, in še brat Luka je bil zraven, šel je z nama do stene. Da obstaja gora z imenom Grand Capucin, sem čisto slučajno neke našel, nikoli prej nisem bil v Franciji ali tam plezal. Ko sem to odkril, sem poklical Roka in ga vprašal: "Ti, ali poznaš to?"

Rekel je: "Seveda, poznam, greva!"

*Prvi raztežaji
v kombinaciji
smeri Švicarska -
O sole mio, 6-
Foto: Rok Zalokar*

"Ne, ne, počakaj malo," sem rekel.

"Ne, greva!"

"Ti to resno misliš?"

"Ja, sem že plezal tam in greva."

Gotovo ne bi šel, če bi bil to Grand Jorasses ali kar koli drugega. Ker pa je bil to Kapucin, in to Veliki Kapucin, sem o tem začel resno razmišljati. Nato sem se malo pozanimal in videl, da moram začeti resno trenirati, saj je smer ocenjena 6+/7-, izstop pa je na višini 3.838 metov. Takrat sem začel resneje plezati in potem, ko sem prišel nazaj, sem bil že tako v formi, da nisem nehal.

Br. Jakob trenira na deski.
Foto: Helena Škrk

Želim si, da bi letos preplezal še eno 8a. Skušal sem trenirati v Vipavski Beli, ampak vidim, da mi zmanjkuje časa. Jeseni² se mi izteka bivanje v Vipavskem Križu, ker sem premeščen v Škofjo Loko, tako da zdaj že malo opazujem te kraje s plezalnega vidika.

Ko sem spet začel plezati, sem si rekel, upam, da bom preplezal eno 6c. Študiral sem smer *Egoist* v Vipavski Beli in sanjal o tem, da jo bom preplezal. Uspelo mi je in šlo je kar naprej. Zdaj nekako v dveh dneh preplezam 7a, eno sem *zlezel* celo na pogled. Zmogel sem tudi dve smeri z oceno 7c, *Sivo zeleno nezaupanje* in *Sun Ra*, ter nekaj smeri z oceno 7b. Torej forma je in z njo sem zelo zadovoljen.

Velikokrat razmišljam, da nočem iti v nebesa, kjer ni plezanja. Plezanje mi pogosto omogoča razmišljanje o čisto duhovnih stvareh, kako je v nebesih ali kakšno bi bilo nebeško plezanje. Se mi zdi, da ne gre za to, kje bodo nebesa ali kako bodo. Mislim, da bo približno tako kot tu na zemlji, ampak doživljanje vsega bo na fascinantno visoki ravni. Se mi zdi, da bo vsak oprimek, vsak stop, vsak gib dišal po veliki ljubezni. In sem prav razmišljal, kako bo lepo, ko boš prijel en oprimek, ko bo tako lepo, kot da bi poljubil skalo. Tako si jaz predstavljam plezanje v nebesih. Take stvari mi odpira plezanje. ○

Po pameti!

V tišino sveže zasneženega gozda se je oglasil pisk. Čeprav je bil kratek in komaj slišen, se je zdelo, da je grobo prekinil spokojnost v belino odetih bukev. "Kaj je spet?" je zagodrnjala in izvlekla pametni telefon iz žepa. Očitno se je povzpela že dovolj visoko nad globel, da je naprava ulovila signal. Na zaslonu se je svetilo obvestilo o zgrešenem klicu iz službe. Nekaj časa je tehtala, ali naj pokliče nazaj ali ne. Zdaj ima mir, ko bo prišla domov, bosta dva "motilca" zahtevala vsak svoj delež pozornosti, in to hkrati ... Pritisnila je na številko in ni ji bilo treba dolgo čakati, da je zaslišala znani glas. Čez minuto ji je bilo že žal, da si je pustila vzeti dragocene trenutke v samoti in tišini za komedijo zmešnjav. Ko je kmalu spet zmanjkalo signala, je pospravila telefon nazaj v žep in začela razmišljati o tem, kako je ta ploščata piskajoča reč posegla v njeno življenje.

V gore je začela zahajati v času, ko doma še niti stacionarnega telefona niso imeli, saj se je njen oče precej dolgo upiral "sodobni" tehnologiji. Tako se je morala, če se je želela dogovoriti za turo s prijatelji, postaviti v vrsto pred telefonsko govorilnico. Prvi mobilni telefon, ki ga je nosila s seboj le v stene, je bil očetov; večje koristi od naprave ni bilo, saj je bila pokritost gora s signalom takrat še zelo skromna. Vseeno je vsaj enkrat prišel prav, ko sta s soplezalko šele z nočjo izstopili iz stene in je klic domov staršem prihranil nekaj ur skrbi. Z razmahom mobilne telefonije je postal *mobi* obvezna oprema v vsakem nahrbtniku; kazal je čas, zbujal namesto budilke, prišel prav za komunikacijo z domačimi in če je bilo treba poklicati GRS. Počasi je postal še fotoaparati, da lahko s posnetki v realnem času dražimo prijatelje v službi, kamera, da se sledilcem na družabnih omrežjih javljamo v živo, zemljevid, da ne razgrinjamo tistih nerodnih papirnatih, plezalni vodnik, da ne nosimo odvečne teže, vir vremenskega dogajanja, da nam ni treba opazovati oblakov in kdo ve kaj še vse. Zdaj si sploh ne predstavljamo več življenja brez njega, saj nam je postal skorajda "mama in ata". Nekakšna digitalna analogija legendarnemu

² Z bratom Jakobom sva se pogovarjala junija.

švicarskemu pipcu. *Multi-tool*, večnamensko orodje. Pametnemu telefonu se je dolgo časa upirala; ko ji je crknil zadnji na tipke, je tistega brez tipk dobila v dar. Eno prvih novitet, pregledovanje elektronske pošte po mobilniku, je kaj hitro onemogočila, ko se je zalotila, da kot šolski primer odvisnika zahteva reden odmerk pozornosti, saj je neprestano preverjala, če je kaj novega v poštnem predalu. Tudi v službenem, in to v prostem času – v trgovini, na sprehodu, na kavču, v avtu pet minut po tistem, ko je šla iz službe ... Dolgo je zdržala tudi brez družabnih omrežij, dokler ni klonila "zaradi višjega cilja". Potem je telefon postal še voajerski pripomoček in orodje za sledenje vsečkom. Priročen je tudi kot televizija in igrača za otroke, kadar želimo mir pred njimi – potem pa nam ga kalijo apokaliptični zvoki virtualnih igrice.

Pametnih naprav ob določenih koristih, ki nam jih sicer prinašajo, ne čišla preveč, ker nam na preveč načinov olajšujejo življenje. Nas delajo topoumne, ker zaradi njih izklapljammo možgane, in ranljive, ker se preveč zanašamo nanje. Stresla se je ob misli, kako bodo prihodnje generacije hodile z navigacijo po planinskih poteh, slepe in gluhe za okolico, strmeč v modro piko, ki se bo premikala po zemljevidu na zaslonu. Morda bodo s telefonom zakurili ogenj, če jih bo doletel bivač; kako si tega urediti, bodo vprašali strička Googla. Če se bodo med hojo poškodovali, bo zagotovo na voljo aplikacija o prvi pomoči, sicer pa jim bo tako ali tako na pomoč priletela GRS, ki jo bo telefon sam priklical ... Metronom bo določal ritem hoje, alarm bo na podlagi preštetih korakov opozarjal na

počitek, pa na vnos tekočine in hranilnih snovi, morda bo na voljo tudi aplikacija za razglede ...

Zahihitala se je. Oh ja ... kar sliši opazke o nazadnjaštvu. Da je tehnologija koristna in da je treba iti v korak s časom. Absolutno. Če ne bi šli, bi se še vedno oblačili v živalske kože, netili ogenj s kresilnimi gobami in se orientirali po zvezdah, soncu, mahu ... ali pa z busolo. Ampak takšnale starinska znanja nam utegnejo kljub vsemu priti prav. Umetna inteligenca nam lahko marsikdaj in marsikje pomaga, toda brez zdrave kmečke pameti nas včasih lahko spravi tudi v godljo. Po pameti, je imel navado reči njen oče, kadar koli se je odpravljala od doma. Po čigavi pameti bomo torej hodili v gore, če od naše ne bo več kaj dosti ostalo?

Odložila je nahrbtnik, si natočila čaj iz termovke in se zastrmela v sinje modro nebo, ki se je bočilo nad s snegom obloženimi vejami skrivenčenih bukev. V gore gre po mir. Da si oddahne od norišnice v dolini in napolni ... baterije? Ne, dušo! Kdaj je nazadnje ugasnila mobilnik? Ne spomni se več; običajno mu, kadar njegovo oglašanje ni zaželeno, le odvzame glas. Na vrhu je spet zapiskalo. Sledila je nova epizoda žajfnice v javni upravi. K sreči je signal poniknil kmalu po spustu na sedelce.

Naslednjič, ko se bo odpravila po tišino med drevesa in skale, bo telefonu zavezala kljun. Da bo nemoteno prisluškovala zvokom gozda. Sama s svojo pametjo. ●

Kolumna izraža stališče avtorice in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Foto: Mateja Pate

Dušan Škodič

Na Poti čez
Plemenice,
levo Pihavec

Foto: Oton Naglost

Zgodovina najtežje poti na Triglav

Pot čez Plemenice (Bambergova pot)

Pot z Luknje na rob Plemenic spada med naše najzahtevnejše zavarovane poti v Julijskih Alpah. Letos poleti je bila temeljito obnovljena, delo so opravili markacisti tehnične ekipe PZS in Planinskega društva Ptuj. Pot je letos zmagala tudi na izboru Naj planinska pot 2020, zato ne bo odveč, če nekoliko podrobneje spoznamo njeno dolgo zgodovino.

Otomar Bamberg
vir: Wikipedija

Kaj je torej prav, Pot čez Plemenice ali Bambergova pot

Obe imeni se skoraj vedno pojavljata drugo ob drugem kot siamska dvojčka. Dejstvo je, da se je pot ob odprtju uradno imenovala po Otomarju Bambergu, ljubljanskem Nemcu, znanem knjižnem založniku in solastniku ljubljanske tiskarne Ignac pl. Kleinmayer & Fedor Bamberg, zelo zaslužne tudi za slovensko literaturo. Otomar (velikokrat se neustrezno navaja poslovenjeno ime Otmar, op. a.) je bil nemške narodnosti in tudi njegovo podjetje je bilo strogo nemško. Kljub temu je mož veljal za zelo strpnega do Slovencev. Spoznal je vrednost in pomen slovenske literature na Kranjskem, zato so pri njem našli odprta vrata mnogi slovenski pisatelji, med njimi Ivan Cankar, Oton Župančič, Ivan Tavčar, Anton Aškerc, Josip Stritar in Fran Levstik.

Otomar Bamberg je v svojem času slovel tudi kot mecen slovenske moderne književnosti, saj je bil znan

po precej gospodskih honorarjih, ki jih je izplačeval našim pesnikom in pisateljem. Čeprav se je zavedal, da je število kupcev slovenskih knjig zelo omejeno in da bodo naklade nizke, saj so v tiskarni precej več časa kot tiskarski stroji porabili tiskarski stavci.

Po prvi svetovni vojni, ko je razpadla avstro-ogrska monarhija, je Bambergova tiskarna prešla v slovensko last in ime podjetja se je spremenilo v Delniško tiskarno, ki je kupila tudi vse Bambergove hiše na Miklošičevi in Dalmatinovi cesti. Zanimiv je zapis novega direktorja Delniške tiskarne Miroslava Ambrožiča, ki je z velikim občudovanjem napisal, da je Otomar Bamberg, čeprav Nемец po rodu, najodličnejša še živeča osebnost v zgodovini slovenskega tiskarstva.

Bamberg in gore

Otomar Bamberg se je navduševal nad gorami in v njegovih knjigarnah je bilo na voljo obilo alpinistične literature, tedaj seveda vse zgolj v nemškem jeziku,

ki pa našim mladim in izobraženim gornikom ni delal težav. Tako se je znani drenovec Pavel Kunaver v *Planinskem vestniku* v članku *Prvi klin v slovenskem stebri*, spominjal mladih dni, ko je skoraj vsak dan oblezel vse kote Kleinmayer-Bambergove knjižarne na Kongresnem trgu ter v njih prelistaval alpinistične knjige, ki so podrobno opisovale uporabo plezalnih vrvi. Tedaj so namreč drenovci že segali po težavnih stenah ter s tako pridobljenim znanjem uporabili vrvi pri svojih vzponih v Zeleniških špicah in v Slovenski smeri v severni steni Triglava.

Bamberg in Jože Škantar – Šest

Bamberg se je 5. oktobra 1870 na Triglav povzpел v družbi prijatelja Eduarda Krachovitza. Njuno turo je opisal v ljubljanskem nemškem časopisu *Laibacher Tagblatt* oktobra 1870. Na turi sta bila stranki znane-ga gorskega vodnika in graditelja planinskih poti Jožeta Škantarja - Šesta. Šest je na pot tedaj vzel svojo dvajsetletno hčer Rozalijo, ki je avgusta istega leta postala prva ženska pristopnica na Triglav, oče pa jo je na ta način uvajal v vodništvo. Na Triglav se je povzpela v širokem in dolgem krilu, kakršna je bila tedanja moda. Letos, ko je od njenega vzpona minilo okroglih sto petdeset let, je bilo o njej tudi nekaj napisanega kot o "gorski vodnici v krilu", saj je z gorami ostala povezana še dolgo let. Bamberg je bil nad mojstrskim plezanjem Šestove hčere zelo navdušen, za kar ji je v svojem potopisu izrekal največje priznanje, zagotovo pa je naredil tudi dobro reklamo vodniški karieri Šesta in hčerke Rozalije.

Istega leta je *Laibacher Tagblatt* po svojem bohinjskem dopisniku zapisal, da je vzpon na Triglav zelo naporno in drzno dejanje, saj nanj ni nadelane poti ali

vsaj vklesanih stopnic na nevarnih mestih. Zato se je Bamberg ob svojem vzponu dogovoril s Šestom, da bo pot toliko nadelal, da bodo mogli vrh doseči tudi manj odločni turisti, seveda v spremstvu vodnika. To delo je bil Šest pripravljen opraviti skupaj s pomočnikom za ceno petdeset goldinarjev (po današnjem preračunu približno 1.500 €), kar se je Bambergu zdelo zelo malo za takšno delo na višini. Spotoma se je družba ustavila še na kraju, kjer danes stoji planinski dom Planika, in dogovorili so se, da bodo tam postavili manjšo planinsko kočo, ki bo nudila osnovno zavetje trem do štirim osebam. Šest je bil voljan zgraditi tudi to kočo, Bamberg pa je prek svojega podjetja zanjo začel zbirati prispevke med premožnimi nemškimi in slovenskimi ljubljanskimi planinci, ki jih je k darovanju sredstev pozival v časopisu *Laibacher Tagblatt*.

Prva pot in prva kočica pod Triglavom

Leta 1871 je Bamberg v Ljubljani ustanovil Društvo prijateljev gora, ki se je redno zbiralo v gostilni Pri štrajzelnu (Zum Blumenstraus) na Poljanski cesti. To je bilo celo dve leti pred ustanovitvijo nemško-avstrijske planinske organizacije DÖAV.

Laibacher Zeitung je tega leta v članku z naslovom *Z Gorenjskega* poročal o nadelani, varnejši poti na Triglav in o gradnji kočice. Šestu jo je s pomočjo svojega sina uspelo dokončati v enem mesecu. Ta prva kočica žal ni imela dolge zgodbe, saj je že v nekaj letih razpadla, njen konec pa je pravzaprav posledica razpada našega prvega, nesojenega planinskega društva Triglavski prijatelji iz Bohinja. Duša in predsednik Triglavskih prijateljev je bil bohinjski kaplan Ivan Žan, zgodba naše prve kočice, ki se je je prijelo ime Triglavski tempelj, pa se močno prepleta tudi z Bambergom.

Bambergova družba se je ustavila na kraju, kjer danes stoji planinski dom Planika. Dogovorili so se za postavitev manjše planinske kočice. Vodnik Šest jo je bil voljan zgraditi.

Ilustracija Milan Plužarev

Bamberg se je leta 1870 povzpел na Triglav v družbi gorskega vodnika Jožeta Škantarja – Šesta in njegove dvajsetletne hčere Rozalije, ki je postala prva ženska pristopnica na na Triglav. Ilustracija Milan Plužarev

Uloga bohinjskega kaplana Ivana Žana

Gordijski voz je v seriji odličnih člankov v Vestniku z naslovom *Iz predzgodovine slovenskega planinskega društva* razrešil zgodovinar dr. Dušan Kermavner, ki razlaga, da so bili Triglavski prijatelji z Žanom na čelu pobudniki ustanovitve društva ter organizatorji del na poteh in prvi triglavski kočji, Bamberg in ljubljanski planinci pa investitorji, ki so priskrbeli sredstva. Ljubljanski Nemci so Ivanu Žanu priznavali velike zasluge za vnemo, s katero jim je pomagal pri graditvi poti na Triglav in prve triglavske kočje, o zaslužnem bohinjskem kaplanu je 24. avgusta 1871 poročal celo zelo nemško naravnani *Laibacher Zeitung*. Žal do potrditve našega prvega planinskega društva ni prišlo, zavrnitev pa je sovpadla z "bohinskim uporom" – šlo je za spor glede lastništva gozdov med državo in kmeti iz Stare Fužine in Studóra, pri katerem so oblasti zelo ostro nastopile. Ivan Žan kot njihov kaplan se je postavil na stran upornih kmetov, kar je verjetno botrovalo takojšnji premostitvi iz Bohinja. Po njegovem odhodu je nesojeno društvo ugasnilo, Triglavsko kočja pa hitro propadla.

Ustanovitev nemško–avstrijske planinske sekcije za Kranjsko

Tridesetega marca 1874 so ljubljanski Nemci ustanovili sekcijo nemško–avstrijskega planinskega društva (DÖAV) za Kranjsko, ki jo je vodil Otomar Bamberg. Ta je ohranila spomin na Žanov trud tako, da je na mestu male Šestove kočice leta 1877 postavila novo kočjo. Pozneje je bil ob njej dozidan Dom Marije Terezije (Maria Theresia-Hütte), danes Dom Planika pod Triglavom.

Kranjska sekcija je še posebno pod naslednjim načelnikom Dežmanom (Karl Deschmann), delovala zelo aktivno na področju germanizacije slovenskih gora in je bila ob času ustanovitve Slovenskega planinskega društva leta 1893 njegova poglavitna konkurentka. Gotovo se Bambergu, ki nikoli ni zastopal protislovenskih stališč, zaradi delovanja v kranjski sekciji dela zgodovinska krivica, ki pa glede na njegove zasluge za Slovence ni upravičena.

Zavarovano pot z Luknje čez Plemenice je Kranjska sekcija DÖAV odprla septembra 1913, leto dni pred začetkom prve svetovne vojne. V čast svojemu spoštovanemu članu, ki je tedaj dopolnil 65 let, so jo poimenovali 'Bambergweg' (Bambergova pot). Sam Bamberg je menda izjavil, naj bi ji dali rajši ime 'Selbstmorderweg' (Pot za samomorilce).

Da je bilo do njega nekaj zamere zgolj s "planinske strani", dokazujejo zelo spoštljivi članki v *Slovenskem narodu*, *Jutru* in *Slovincu*, ki so izšli ob njegovi smrti. Otomar Bamberg se je na stara leta iz Ljubljane preselil na svoj grad Impolca pri Sevnici, kjer je imel eno najboljšežnejših zasebnih knjižnic. Umrl je leta 1934, star 86 let.

Pot čez Plemenice in njena razlaga

Zamera slovenskih planincev do Kranjske sekcije DÖAV in vsega, kar je povezano z njo, je za tisti čas razumljiva. Zato laže razumemo tudi zanikanje izvirnega imena Bambergova pot. Da je to ime povsem neupravičeno, je v *Planinskem vestniku* najglasneje zagovarjal Henrik Tuma. Tudi kronist Janko Mlakar v svojem nizu zgodovinskih člankov ob 60-letnici

slovenskega planinstva "pozabi" na vse Bambergove zasluge in se spominja le njegove ustanovitve Kranjske sekcije.

Tuma, znan po svoji temeljitosti, nam podaja utemeljitev: "Tudi pot z Luknje na Plemenice, ki je zadnji rob Triglavske stene, in na visoko planoto zahodno pod vrhom Triglava, imenovano Planja, so otvorili nemški turisti in jo še danes celo naši slovenski turisti imenujejo po nemškem turistu Bambergu. Trentarski pastirji pa so jo že zdavnaj poznali. Zagnali so od Luknje (niže pod Luknjo je pred nadelavo planinskih poti proti Doliču obstajal strm pastirski prehod, op. a.) gor ovce za pleme, od tod ime za strme pašnike ob robu: Plemenice. Ime poti je torej edino pravo le 'Čez Plemenice'".

In kdo je bil dejansko prvi

Uradno se je z Luknje na Plemenice prvi povzpel Julius Kugy, ki je vzpon opravil 15. oktobra 1893 s pomočjo dveh znanih trentarskih vodnikov, Andreja Komaca - Mote in Jožeta Komaca - Pavra. Mar to pomeni, da bi se ta pot morala imenovati Kugyjeva? Odgovor je nikalen. Večina prvih uradnih pristopov na naše gore je bila zgolj ponovitev pristopa skozi naravne prehode, ki so jih že pred stoletji utrli drzni divji lovci. Trentarji so že od nekdaj poznali prehode z Luknje na Plemenice, čez Komar na Dolič, pristop

čez Skok in prečnico po Kanjavčevih policah, po katerih so pozneje peljali naročnike izdelave planinskih poti, tako nemške kot slovenske. Tega se je zavedal tudi dolgoletni urednik *Vestnika* Tine Orel, ki je leta 1958 prisostvoval manjšemu simpoziju najvidnejših planinskih zgodovinarjev, ki so ob 180-letnici prvega vzpona na Triglav v spomin na štiri srčne može pridrili spominsko ploščo na Aljažev stolp. Polemike o tem, koliko je bilo v resnici prvopristopnikov (izražen dvom o vzponu Willomitzerja) in ali je bil morda Luka Korošec dan pred uradnim vzponom že sam na vrhu, obstajajo še danes. Toda UO PZS je moral tedaj po dosegljivih dejstvih sprejeti uradno mnenje, katera imena naj se na plošči zapišejo, saj po Francu Ceklinu "kaj več skoraj zagotovo ne bo več mogoče najti". Orel ta sklep lakonično komentira z razlago, naj bodo torej zapisana tista imena, ki so najbolj verjetna in dokazljiva, sicer bi morali ploščo posvetiti "Neznanemu trentarskemu lovcu". ●

Viri:

Bamberg, Otomar (1848–1934), www.slovenska-biografija.si.

Slovenski narod, letnik 67, št. 75, 3. april 1934, str. 1.

Jutro, letnik 15, št. 75, 4. april 1934, stran 3.

Slovenec, letnik 62, št. 76a, 4. april 1934, str. 3.

Digitalni arhiv *Planinskega vestnika* 1895–2019.

Pot Čez Plemenice je zelo zahtevna. Spodaj prelaz Luknja, zadaj Zadnjiški Ozebnik.
Foto: Oton Naglost

V Koči pri Triglavskih jezerih je bilo skoraj največ unovčenih turističnih bonov; več "izplena" je bilo le še v Domu Planika pod Triglavom.

Foto: Zdenka Mihelič

Prevladovali domači gostje

Slovenci rešili planinsko sezono

Letošnja poletna planinska sezona je bila gotovo nekaj posebnega. Če ne drugega smo več časa preživeli v bližnjih krajih, prav tako je več slovenskih planincev preživelo avgustovski dopust v domačih gorah, manj pa je bilo tujih obiskovalcev gora. Številni so se podali na Slovensko planinsko pot od Maribora do Ankarana oz. Debelega rtiča. Nekateri so to enkratno vezno pot, ki je bila kot prva te vrste v Evropi odprta leta 1953, prehodili v enem zamahu.

Poletna planinska sezona se je zaključila, najvišje vrhove je pobelil sneg. Planinska zveza Slovenije (PZS) je zbrala prve ocene o uspešnosti, in to tudi glede rabe turističnih bonov, števila nočitev in obiska v planinskih kočah. Slovenske gore so poleg izkušenih planincev privabile veliko tistih obiskovalcev, ki se v preteklih letih niso odpravljali v gore. Najbolj obiskane kočice so bile tudi letos kočice v okolici Triglava, kjer so Slovenci v poletni sezoni unovčili tudi največ turističnih bonov.

Spomladanske napovedi za poletno planinsko sezono so bile precej črnogledne, a kljub temu, pravijo na PZS, so jo oskrbniki koč kar dobro odnesli. Zaradi omejitve širjenja koronavirusa so v kočah veljali posebni ukrepi, ki jih je izdal Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ), tako da so kočice sprejemale manjše število gostov, kot bi jih glede na svoje kapacitete lahko.

"Prenočitev je bilo za četrtno manj kot pretekla leta, vendar je bila sezona zaradi več enodnevnih gostov in razmeroma dobre potrošnje v finančnem smislu dobra, ne najboljša, a boljša od pričakovanj glede na spomladanske razmere. Predvsem je bila boljša v nekaterih višje ležečih sredogorskih kočah, kjer je nekaj koč imelo celo izjemno dobro sezono, medtem ko je bila slabša v visokogorju, kjer so nekatere kočice imele polovico manj prenočitev glede na pretekla leta," je povzel strokovni sodelavec PZS Dušan Prašnikar. Več je bilo tudi prenočitev v kočah ob Slovenski planinski poti, saj se je v letošnjem letu povečalo število oseb, ki so hodile po tej naši prvi in najdaljši vezni poti

U kočah spalo 52 tisoč Slovencev in 18 tisoč tujcev

Statistični urad RS (SURS) je do vključno avgusta v planinskih kočah zabeležil 25 odstotkov manj nočitev

v primerjavi s preteklimi, zelo uspešnimi leti. Slovenskih gostov, ki so prenočili v planinskih kočah, ni bilo bistveno več, bilo pa je precej manj tujih obiskovalcev. Slednjih je v slovenskih kočah prenočilo le ena tretjina v primerjavi z zadnjima dvema letoma. Po podatkih SURS-a je do konca avgusta v planinskih kočah prespalo približno 52.000 slovenskih državljanov, kar predstavlja 75 odstotkov prenočitev v planinskih kočah, in okoli 18.000 tujcev. Ne glede na razmeroma velik padec števila prenočitev v primerjavi s preteklimi uspešnimi sezonami so v planinskih društvih z izkupičkom zadnje zadovoljni.

Boni v gore privabili neizkušene planince

Letošnja sezona je bila posebna tudi zaradi precej več enodnevnih gostov; v kočah in na splošno v gorah in hribih je bilo namreč veliko število oseb, ki sicer ne zahajajo v planinski svet. Opazno je bilo nekoliko večje trošenje za pijačo in hrano v planinskih kočah. Slovenski gost običajno, tudi če prespi, porabi precej manj denarja v kočah v primerjavi s tujcem, v letošnjem letu pa so v kočah opazili, da so tudi domači gostje zapravili dosti več. Do 25. septembra je bilo v Sloveniji unovčenih 790.461 bonov v skupni vrednosti 107 milijonov evrov, samo v planinskih kočah pa je bilo unovčenih 14.241 bonov v skupni vrednosti 761 tisoč evrov. Največ turističnih bonov so po podatkih Finančne uprave RS do 15. septembra slovenski planinci unovčili v Domu Planika pod Triglavom (924), sledijo Koča pri Triglavskih jezerih (865), Triglavski dom na Kredarici (847), Planinski dom pri Krnskih jezerih (710), Dom na Komni (650), Koča na Doliču (475), Koča pod Bogatinom (437), Pogačnikov dom na Krških podih (368), Grmovškov dom (342), Dom na Pesku (332).

Jeseni načrtujemo ture še skrbneje

Jesen v gorah je za številne najlepši letni čas. A upoštevajmo, da so dnevi krajši, temperature so nizke, pogosto jih spremlja veter, jesenska jutra so hladnejša, prav tako je hladneje v senčnih legah in proti večeru. Orientacijo nam slabša megla, ki popoldne zakrije planine in vršace. Planinske kočice, sploh v višjih legah oziroma v visokogorju, so večinoma zaprte, zato upoštevajmo, da se ne bomo mogli ne pogreti ne dobiti tople jedače ali pijače. Nižje ležeče pa prehajajo na jesensko-zimski delovni čas, in to ob dodatnem upoštevanju ukrepov NIJZ-a. Aktualne podatke o odprtosti planinskih koč najdete na spletnem mestu Planinske zveze Slovenije, www.koce.pzs.si.

"Planinske poti so mokre, višje lahko že pokrite s snegom, ki razmoči zemljo in jo spremeni v blato, na katerem korak tudi v najboljših planinskih čevljih ni varen. Pozno popoldne so te zaplate snega, blata in moče že pomrznjene in so prava past za zdrsa. Če je možno, se jim izognimo, sicer je nujno, da uporabimo primerno opremo, dereze in cepin. Seveda ju moramo znati uporabljati. V nahrbtnik dodajmo dodatna topla oblačila, tanko kapo, rokavice zamenjajmo

za debelejšo. Če smo v poletnih dneh kdaj še lovili dan pri sestopu in čisto na koncu uspeli pridobiti nekaj svetlobe iz pametnega telefona, naj bo naglavna svetilka obvezen spremljevalec v nahrbtniku," je v PZS poročilu opozoril strokovni sodelavec Matjaž Šerkezi. Mobilni telefon naj ima napolnjeno baterijo in je ne trošimo, ampak imejmo izključen telefon oz. vključen letalski način, da bomo v nujnem primeru lahko poklicali na pomoč.

Jesenski obisk gora ustrezno prilagodimo in večjo pozornost namenimo načrtovanju ture. Izberimo si cilje, ki so nekoliko lažji glede na naše izkušnje in znanje. "Ta čas pa je tudi primeren za obnove znanja iz zimske tehnike in pregled opreme, kot so plazovna žolna, plazovni nahrbtnik, cepini in dereze. Poleg kakovostnih planinskih čevljev ne bo odveč, če bo na glavi čelada. Gore bodo počakale," k preudarnosti poziva strokovni sodelavec Šerkezi.

Če se na poti izgubite ali zaradi goste megle ne znate nadaljevati, ostanite mirni in se vrnite do zadnje znane točke, npr. znamenja, markacije ali poznane dela poti. Ne tavajte brezglavo, umirite se, ravnajte preudarno, saj lahko zaradi slabe vidljivosti zdrsnete na mokrem pobočju. Odpadlo jesensko listje hitro postane drsalnica, saj lahko pod seboj skriva gladko skalo ali korenino. Ne samo višje v gorah, ampak že

Vodnikov dom na Velem polju je svoja vrata zaprl med zadnjimi v visokogorju. Foto: Zdenka Mihelič

na domačih okoliških hribih in vrhovih. Če ne vidite rešitve oz. ste celo poškodovani, pokličite številko 112. Pazite nase, na druge in na naravo, smeti odnesite s seboj v dolino ... Varen korak na vseh vaših poteh in – srečno! ●

Svet kmetij, podzemnih jam, poti

Dobrovlje

Ker sem bolj orientiran na visokogorje, sem sredogorje namenoma puščal za jesen svojega življenja. Priznam, bilo je nekaj izjem, tako sem se "zmotil" tudi pred 30 leti in obiskal Čreto. V spominu mi je ostala samo cerkev Matere Božje, od koder je lep pogled proti Kamniško-Savinjskim Alpam.

Kar nekaj let je minilo, kar sem zadnjič govoril s sodelavcem iz Sipa, s Tonetom Markom iz Šempe-tra. Tokrat sva se srečala blizu njegovega doma. Omenil mi je, da v Nedeljskem rad prebira moje zgodbe oziroma izlete po Sloveniji. Ker so Dobrovlje njegov rojstni kraj, na katerega je še vedno zelo navezan, mi je nato nanizal kup naravnih in kulturnih znamenitosti tega območja. Tonetov namig je bil zame "usoden", kajti pri branju vodnikov in druge literature sem spoznal, da so Dobrovlje lahko tudi zelo zanimive. Pri meni največ štejeta fotografija in zgodba z nekoliko adrenalina.

Matjaž Lesjak me je najprej spoznal s Tolstim vrhom, ki je najvišji na Dobrovljah. Po njegovem obisku me

je zamikal malo obiskani Zahojnikov vrh, 990 m, na Čreti, na katerega ne vodi nobena markirana pot. Toneta Primožiča iz Celja sem povabil na Dobrovlje, da skupaj poiščeva to pot. Pripeljala sva se do Peterniškov domačije, kjer pazimo, kje parkiramo. Podala sva se na prekrasno vlako, ki naju je pripeljala zelo visoko pod Zahojnikov vrh. Najina želja je bila, da vrh doseževa po grebenu, zato sva vlako zapustila. Nakazana stezica, ki je sledila grebenu, me je zelo očarala. Tik pod vrhom sva najprej naletela na manjši "bivak", pokrit s črno folijo, malce višje pa še na zelo priljubljeno plezališče na Čreti. Sam vrh je sicer poraščen in ne nudi kakšnih posebnih razgledov.

Moj naslednji planinski cilj je bila Grmada, 898 m,

*Panoramski pogled
na Tabor, v ozadju
Dobrovlje
Foto: Franci Horvat*

nad gradom Žovnek. Tudi tokrat je bil moj sopotnik Matjaž Lesjak. Pot je izjemno lepo speljana, ob njej pa je nekaj kulturnih znamenitosti: ruševine Turnško-ve domačije in Lovski dom pod Grmado, Destovška kapela, Križnikova domačija s prelepo *kašto* in znamenjem ter cerkev sv. Janeza in Pavla, od koder je lep razgled proti Spodnji Savinjski dolini. Med lepšimi potmi, kar sem jih prehodil po Dobrovljah, sodi Vojkova pot, ki pelje iz Jelš čez Stopnik na Čreto. Nekoč romarsko pot so leta 2017 poimenovali Vojkova pot, ki je posvečena Vojku Ocvirku, hmeljarju iz Prekope. Spada med najkrajše in izjemno zanimive poti, vsaj zame.

Osnovne geološke značilnosti Dobrovelj

Dobroveljska planota, ki ni povsem tipično planota-stega reliefa, sestoji iz triasnega apnenca in dolomita ter vulkanskih kamnin. V geološko-tektonskem pogledu so Dobrovlje na neki način nadaljevanje Menine planine. Obe skupaj predstavljata skrajni jugovzhodni pomol Kamniško-Savinjskih Alp. Planoti loči prelaz Lipa, ki se nahaja na 721 metrih nadmorske višine. Dobroveljska planota je raztegnjena v smeri od severovzhoda proti jugozahodu. Obkrožena je s številnimi dolinami; na vzhodu se nahaja Celjska kotlina, na severu Zadrečka dolina in Mozirska kotlina, na jugu pa Vranska kotlina. Najvišja vrhova Dobrovelj sta Tolsti, 1077,198 m, in Šentjoški vrh,

1077,075 m, sledijo jim Belica, 1066 m, Lajšč, 1055 m, in Kokarca, 1006 m. Na vzhodni strani Dobrovelj stojijo Brezovec, 857 m, Konjšek, 790 m, in Grmada, 898 m; na južni strani se nahaja Resnovec, 528 m, na severovzhodu Podgorski hrib, 727 m, ter številni drugi. Poleg teh naj omenimo skalne formacije, ki jim domačini pravijo peči. Zagotovo najbolj znane so Ropasove peči, 951 m, Podpečanove peči, kjer se nahaja plezališče, Zakrajske peči in Orlova peč. Pri slednjem gre za osamelca, ki je izredno markanten in viden že od daleč.

Večina planote je poraščena z gozdom, v katerem prevladujejo združbe bukve in črnega gabra ter bukve in gorskega planinščka. V drevesni plasti so prisotni še bela jelka, mali jesen, makovec, beli javor, črni gaber in navadna smreka. Na prepadnih stenah, ki se pojavljajo ponekod na Dobrovljah, uspevajo še nekatere vrste grmovnic. V zeliščni plasti omenimo borovnico, črni teloh, navadno ciklamo, orlovo praproto, spomladansko reso in jelenov jezik. V zahodnem delu planote sta varovalna gozda Tolsti vrh in Šentjoški vrh, ki ju sestavljajo bukev ter mešani bukov in jelov gozd s smrekami. Naj opozorimo še na občasno prisotnost medvedov na Dobrovljah!

Padavine na Dobrovljah so dokaj pogoste, saj prevladuje predgorsko podnebje v nižjih predelih, vršni del pa ima gorsko podnebje. Povprečna letna količina padavin znaša med 1300 in 1400 mm, na zahodu med 1400 in 1500 mm. Vsa voda, ki pade na planoto, zaradi kraškega sveta običajno hitro ponikne. Vsled tega so bile Dobrovlje nekoč znane po tem (in žal še danes), da so imele težavo z vodno oskrbo, zato so pogosto uporabljali kapnico. Pomembni vodotoki na Dobrovljah so Merinščica, Globočka (v spodnjem delu imenovana Podgrajščica), Cerknica, Kisovski potok, Trnavca, Trebnik, Trbolca, Jelovnik, Radigaj- Vsi ti potoki imajo večinoma kraški in hudourniški značaj, za katerega so značilne ozke in globoke grape. Najgloblja sta Črni in Mostni graben, ki se nahajata na severni strani planote.

U podzemnih jamah

V zadnjem času si, poleg planinskih poti na Dobrovljah, rad ogledam tudi kakšno jamo. Tone Marko mi je omenil tudi jamo Veternico. Najprej sem si na spletu pogledal fotografije in opise. Hitro sem ugotovil, da se vanjo ni priporočljivo podajati sam, če nimaš ustreznega znanja in opreme, zato sem poklical Leo Pavrič, ki je vključena v Center jamskih doživetij. Dan D je bil snežen, saj je ponoči zapadlo nekaj snega, ki ga je bilo treba odstraniti z dostavne ceste, da sem se lahko odpeljal dogodivščinam naproti. Kljub temu da sem obiskal že nekaj jam po Sloveniji in po svetu, si nisem znal predstavljati, kaj me čaka. Do sedaj je bila Kamniška jama nad dolino Kamniške Bele najbolj blatna, najlepša pa Križna jama. Pri dvorcu v Podgradu sva se dogovorila z Leo, ki me je oskrbela z vso potrebno jamarско opremo: poleg kombinezona, čelade, rezervne čelne svetilke, škornjev sem dobil še

Znano plezališče

Čreta

Foto: Franci Horvat

ščitnike za kolena. Pridružila sta se jamarska vodnica Alenka Jelen, ki je pregledala in z nasveti pomagala pri tem članku (Alenka, hvala!), in vodnik ter jamarski reševalec Maks Petrič.

Ko smo se opremili, smo se napotili proti jami, ki ni bila daleč. Na tem mestu morda še ta podatek, namreč ko sva se z Leo dogovarjala za obisk jame, sem najprej vprašal: "Ali se bomo kaj plazili?" Odgovor je bil seveda pritrdilen. Že po nekaj korakih v podzemlju sem spoznal, da je imela še kako prav. Res je, treba se je bilo spraviti na vse štiri in se občasno v kakšnih tesnih prehodih plaziti kot kača, drugje pa se povzpeli po blatni zemlji na višji nivo. Če sem hotel slediti naši skupini, mi ni kaj dosti pomagalo, če sem zabrundal refren pesmi *Ne grem na kolena*. Ko smo prišli do jezera, ki je pravi biser jame Veternice, je sledil dolg postanek. Jezero je dolgo 35 metrov, široko do 2,4 metra in globoko do 4 metre. Jamarski vodniki so v jezero namestili tri luči, najmočnejša je presvetlila praktično vse jezero, druga – stranska – je dala dodaten vir svetlobe z leve, s tretjo se je Alenka podala na drugo stran jezera in jo tam namestila. V začetku je bilo obilo težav z rosenjem objektiva in s čakanjem, da se je jezerska gladina umirila. Nizal sem številne posnetke, Alenki na drugi strani jezera sem zabičal, naj zadrži dih. Če na fotoaparatu nastaviš daljši čas, se vsak premik na fotografiji pozna, posnetek je neoster, zamegljen. Še vedno nisem bil povsem zadovoljen s fotografijami. Lea je morala v vodo skoraj do kolen, da mi je pozirala, toda tudi s tem se nisem zadovoljil,

morali smo prestaviti glavno podvodno luč.

Povratak proti izhodu je bil spet zelo zanimiv. Alenka mi je nekajkrat svetovala, kako lažje premagati kakšen ozek prehod, za kar sem ji bil zelo hvaležen. Na planem smo bili po dobrih treh urah, za nekoliko daljši čas v jami je bilo krivo fotografiranje. Jame so sicer čudovite, še posebno, če so kapniško bogate, toda še vedno sem večji pristaš sonca. Pri izviru Podgrajšči-ce sem napravil še nekaj posnetkov, nakar je sledil jamarski krst. Kljub temu da sem bil v kakšni jami že prej, krščen pa še nisem bil. Bil sem sicer krščen alpinistično, balonarsko in še na kakšen način, jamarsko

*Jezero v jami
Veternica
Foto: Franci Horvat*

*Dvorana Jamski raj v
Krapljetovi jami
Foto: Franci Horvat*

pa še ne. Tudi to je bilo pravo doživetje. Maks mi je zastavil tri vprašanja, na katera seveda nisem znal odgovoriti, nato je sledil zanimivejši del krsta – trije udarci na zadnjo plat, kar je izzvalo obilo smeha.

Poleg omenjenega obiska Veternice sem obiskal še nekaj jam na Dobrovljah, kapniško pa je najbolj bogata Krapljetova jama. Vseh registriranih jam na Dobrovljah je 69 (podatek 1. 1. 2020). Če pogledamo razporeditev po občinah, je slika sledeča: Vransko 15, Braslovče 21, Mozirje 4, Nazarje 29. Med najbolj zanimive jame spadajo: Veternica (608 dolžine, –38 m globine, najdaljša vodoravna jama na Dobrovljah, ponorna s podzemnim jezerom in z labirintom rofov), Škadavnica (284 m, –25 m, podorna jama), Matevžakova jama (39 m, –11 m), Pekel pri Nazarjih, (34 m, –8 m, bruhalnik, ob velikih količinah vode ta dobesedno grmi), Hlastejeva jama (68 m, –20 m, podorna jama), Maroltova jama (42 m, –12 m, izvorna vodoravna

še ta zanimivost – ledinsko ime Čreta pove, da gre za mokrotan ali močvirnat svet. Poleg slepih dolin poznamo suhe doline, za katere je značilno, da so brez tekočih voda; takšen primer najdemo nad kmetijo Strojanshek v Podvrhu.

Naseljenost Dobrovelj

Poselitev je razmeroma skromna. Med večja naselja spadajo Tešova, Jeronim, Čreta, Čreta pri Kokarjah, Podvrh in Dobrovlje. Sledijo osamljene gorske kmetije, kot so Zakrajšek, Javoršek, Ptica in Planinc (te spadajo med najvišje ležeče kmetije); Dežnikar, Strojanshek, Matevžak, Križnik, Destovnik, Brezovec, Planinšek, Kraplje, Jug, Ručgar in še številne druge. Nekaj je takšnih, ki so zapuščene in žalostno propadajo kot npr. Podpečan in Košir. Največ domačij je na pri-sojnih legah, osojne so večinoma gozdnate. Še nekaj zanimivosti: *ferjača* je hiša iz kamna, postavljali so jih na osamljenih krajih in so bile namenjene za sušenje lanu in sadja, vendar danes žal prazne in nevzdrževane. *Ulca* (značilna živalska pot) je bila speljana od zadnjega doma v naselju do bližnjega korita, kjer so napajali živino. V začetku leta 1980 je imelo 92 odstotkov domačij na Dobrovljah urejeno lastno povezavo z bližnjo kmetijo ali dolinskim središčem. Vasko in gozdne ceste so začeli graditi po drugi svetovni vojni. V zadnjem času je vse več gozdnih cest – vlak, ki omogočajo spravilo lesa, kar je za mnoge glavni vir prihodka iz kmetijske dejavnosti. Na Dobrovljah je tudi nekaj asfaltiranih cest, med drugim z Vranskega na Čreto (pripelje skoraj do planinskega doma), iz Letuša oziroma Nazarij do Doma na Dobrovljah (do Destovške kapele). Asfaltirana je tudi cestna povezava Vransko–Zadrecška dolina, poteka pa čez prelaz Lipa. Vse omenjene cestne povezave omogočajo, da se vse več ljudi s planote vozi na delo v dolino. Ker ni delovne sile, se vse več obdelovalnih površin zarašča. Nekoč samooskrbne kmetije so prešle na tržno gospodarjenje. Najprej so se nekatere njive spremenile v travnike in pašnike, kajti kmetje so se začeli ukvarjati z živinorejo in mlekarstvom. Opustili so predelavo pšenice, ovsu, ajde, prosu in rži ter hmelja. Danes pa se kmetje vse več ukvarjajo z govedorejo, ker mlekarstvo ni več tako donosno.

Omenjenih je bilo že nekaj sakralnih objektov, ki krajijo Dobrovlje, kot so sv. Jošt – zavetnik romarjev, mornarjev, ladjarjev; sv. Gervazij in Protazij – mučenca; sv. Katarina – pri njej se ljudje priporočajo za zdravo pamet; Mati Božja; sv. Janez in Pavel – zavetnika zoper hudo uro; sv. Urban – zavetnik vinogradnikov, sodarjev; sv. Hieronim – zavetnik šolarjev, knjižničarjev, številni so križi in kapele. Vsi ti objekti so povezani s takšnimi in drugačnimi zgodbami, ki še vedno pritegnejo obiskovalce.

Pozabiti ne smemo na gradove, ki imajo na tem območju prav tako pomembno vlogo. Med najbolj znane spada Žovneški grad, ki je tesno povezan s Celjskimi grofi oziroma knezi. Izjemno zanimiv je tudi grad Hekenberk ali Stopniški grad, eden najstarejših

Propadajoča Hiša miru – Koširjeva domačija ob Vajkovi poti
Foto: Franci Horvat

jama), Vračka zijalka (81 m, –20 m, vodoravna fosilna jama, arheološko zanimiva), Neskončno brezno (117 m, –117 m, največja vertikala na Dobrovljah), Krapljetova jama (68 m, –17 m, vodoravna jama), Jerekov brlog (90 m, –15 m, vodoravna jama, *skozenjc*), Štabirnica (66 m, –13 m, podorna jama), Brezno presenečenj – Zelena jama (950 m, –472 m, najgloblje brezno na Dobrovljah, po zadnjih meritvah ima celo več kot 550 m globine).

Še opozorilo: v jame se ne podajajte sami, ker lahko pride do nesreče. Obrnite se na jamarje šaleškega kluba Podlasica, ki te jame najbolj poznajo.

Poleg omenjenih jam ne manjka tudi vrtač in drugih kraških pojavov. Za območje med Čreto in cerkvijo sv. Urbana na Dobrovljah je značilen kontaktni kras. Taka vrsta krasa nastane ob stiku površinske rečne mreže in krasa, predvsem zaradi velikega dotoka vode. Kontaktni kras lepšajo ponori s ponornimi jamami, slepe doline (pod cerkvijo sv. Katarine in pod Planinskim domom na Čreti). Potoki v slepih dolinah običajno skrivno poniknejo, pri vhodu v ponorno jamo jih naplavine pogosto zatrpajo. Mogoče

Med največje kulturne spomenike občine Braslovče spada grad Žovnek. Je eden izmed najstarejših gradov na Slovenskem, saj je stal že pred letom 1139, a na drugi lokaciji. Žovneške omenjajo v prvi polovici 12. stoletja, grad pa izrecno leta 1278. V njihovi posesti so bili še utrdbi Ojstrica pri Taboru in Šenek nad Polzelo ter gradič Libenstein nad Preboldom. Žovneški so bili leta 1341 povzdignjeni v grofe Celjske in leta 1436 v državne kneze. Kljub temu da je bil od leta 1333 sedež družine na Starem gradu nad Celjem, so Celjski obdržali grad Žovnek. Ko so knezi Celjski leta 1456 izumrli, je grad Žovnek na podlagi dedne pogodbe iz leta 1443 prešel v last Habsburžanom; z njim so upravljali skrbniki. Znameniti nadvojvoda Karel je gospoščino prodal Adamu Schrottu. V 17. in 18. stoletju so se zamenjali številni lastniki. Leta 1635 so med vseslovenskim kmečkim uporom, ki se je začel ravno na bližnjem gradu Ojstrica, grad oplenili uporni kmetje. Jože Čokl pl. Rehethal ga je po letu 1816 pustil propadu, ker si je v dolini postavil двореc. Grad se je spremenil v kamnolom in šele baron Edmund Cnobloch ga je na prelomu iz 19. v 20. stoletje poizkušal rešiti pred popolnim propadom. Danes grad postopno obnavljajo pod okriljem Kulturno-zgodovinskega društva Žovnek Braslovče in s pomočjo Občine Braslovče.

gradov v Savinjski dolini. Prva omemba gradu je iz leta 1247. Od nekdanjega mogočnega gradu, ki je v svoji dolgoletni zgodovini večkrat zamenjal lastnika, ni ostalo veliko. Poleg ostankov obzidja je viden še južni obrambni stolp, h kateremu je prizidana domačija. Naslednje grajsko poslopje je v Praprečah, graščina Podgrad (Burgstall), nekateri ga imenujejo двореc Puštal. Prva omemba datira v leto 1341 z imenom *Hoffe ze Purch pey Vrensche*, s slovenskim imenom Podgrad pa je omenjeno leta 1376. Tudi ta je zamenjal številne lastnike in bil deležen mnogih sprememb. Današnji lastnik počasi izboljšuje videz kulturnega objekta. Dvorec Vransko (tudi Avžlak) je bil sprva mitnica na meji Savinjske marke (kasneje med Štajersko in Kranjsko). Res je, da stavba ne spada neposredno pod Dobrovlje, a do nje ni daleč. Za tiste čase je bil pretok ljudi in blaga kar znaten, saj je skozi to mitnico vodilo večino prometa z Dunaja, z Ogrske ter seveda s Srednje in Spodnje Štajerske proti Italiji oziroma primorskim krajem. Že za časa Celjskih grofov in knezov je mitnica prinašala precej prihodka oziroma bogastva. Kasneje so z njo upravljali deželni uradniki habsburške monarhije. V letih od 1809 do 1813 se je v njem nahajala carinska postaja med Ilirskimi provincami in avstro-ogrskim cesarstvom.

Zgodovinski pregled

Ker so omenjeni objekti prežeti z bogato zgodovino, si pogledjmo še nekaj zgodovinskih dejstev o

Grad Žovnek Foto: Franci Horvat

Žovneško jezero Foto: Franci Horvat

Pogled z Dobrovelj na Žovneški grad in na istoimensko jezero Foto: Franci Horvat

Cerkev sv. Marije
na Čreti
Foto: Franci Horvat

Dobrovljah. Dobrovlje so prvič omenjene leta 1286. O tem pričajo zapisi o davkih kmetov iz Savinjske doline. Politično je bilo Dobrovlje v fevdalni dobi podložno gosposčini Žovnek, (pra)župnija Braslovče pa gornjegrajskemu samostanu. Severovzhodni del s cerkvijo sv. Urbana je pripadal Nazarjam oziroma Mozirju ob jožefinski upravni reorganizaciji. Dobrovlje so gospodarski vrhunec dosegle v času pred izgradnjo savinjske železnice (1891). Po tem letu se je počasi spremenila struktura dejavnosti na kmetijah, moški so začeli odhajati v dolino (v premogovnike), zato se je obseg dela na kmetijah zmanjšal. Za potrebe industrije na Polzeli in Šoštanju se je sekal les bukve in smreke, toda na splošno se je trgovanje z lesom zmanjšalo, kar je povzročilo gospodarsko nazadovanje. Poslopja so večinoma ohranila nekdanjo podobo, značilno za konec 19. stoletja. Običajno se je spremenila streha, slamo je zamenjala opeka, črno kuhinjo je zamenjala kuhinja s štedilnikom. Domnevajo, da so kašte (slovensko kašče) v Sloveniji ravno na Dobrovljah najbolj pogoste. Kašte so sestavljene iz spodnjega zidanega dela, ki je služil za shrambo različnih

Cerkev sv. Katarine Aleksandrijske na Čreti se prvič omenja leta 1545, domnevno je bila zgrajena že v prvi polovici 15. stoletja. Leta 1944 jo je požgala nemška policija. Sakralni objekt je v osnovi gotski in ni bil deležen večjih prezidav.

Med pomembne romarske cerkve sodi Karmelska Mati Božja, ki je postala znana leta 1453. Opat Gašper Pinter iz Gornjega Grada je k njej vodil romarje tri ure po globokem snegu in hudem mrazu. Ko so dospeli do nje, je imel opat mašo. Prav med povzdigovanjem pa se je zgodil čudež. Od juga je zapihal topel veter in sneg se je pričel taliti, s tem je bilo zime konec. Omenjeni dogodek je upodobljen na oljni sliki v kokarski cerkvi.

stvari, tudi pijače, in zgornjega lesenega dela, kjer so sušili meso, slanino in žita. Najstarejša na Dobrovljah je iz leta 1756.

Posebno mesto v zgodovini Dobrovelj zavzema druga svetovna vojna. V prvih dveh letih vstaje slovenskega ljudstva so bile Dobrovlje zaradi svoje lege izredno pomembno strateško območje partizanskega gibanja na Štajerskem. Planota je znana predvsem po prvi bitki 1. štajerskega bataljona, do katere je prišlo 26. oktobra 1941. Zmaga partizanov je veljala za eno prvih zmag slovenskega naroda proti okupatorju. Krvni davek na Dobrovljah je bil velik, številne domačine so odpeljali v taborišča, nekatere v Stari pisker v Celje, druge v Maribor, kjer so jih postrelili. Nekateri poznavalci Dobrovelj menijo, da skoraj ni domačije na planoti, da v drugi svetovni vojni ni bil vsaj eden iz družine ubit.

Dobrovlje privabljajo tudi športne plezalce, gorske kolesarje, zmajarje oziroma jadralne padalce, turne smučarje, da lovcev niti ne omenjam. Takšen ali drugačen obisk Dobrovelj vas bo zagotovo spravil v dobro voljo! ●

Informacije

Dostop: Avtocesto Ljubljana–Maribor lahko zapustimo na izvozu Vransko ali Šentrupert, odvisno od tega, katero pot si bomo izbrali.

Vodniki: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Peter Ficko: *Kamniške in Savinjske Alpe*. PZS, 1973.

Božo Jordan: *Vodnik po Savinjski planinski poti*.

Planinsko društvo Zabukovica, 2002.

Marjan Krušič: *Slovenija*, turistični vodnik. Mladinska knjiga, 2006.

Literatura: Katja Brezovnik et. al. (up): *Vransko skozi čas*, zbornik prispevkov. Občina Vransko, Vransko, 2019.

Alenka Jelen et. al (up.): *Spodnja Savinjska dolina:*

V toku idej in doživetij po dolini zelenega zlata. Društvo mladih geografov Slovenije, Ljubljana, 2015.

Franc Kralj: *Sakralni spomeniki na območju Braslovč*. Kulturno-zgodovinsko društvo Žovnek, Braslovče, 2012.

Kataster jam Jamarske zveze Slovenije. Jamarska zveza Slovenije, Ljubljana, 2020.

Šaleški jamarski klub Podlasica Topolšica: *Opisi in stanje jam na Dobrovljah*. Vransko, 2020.

Zemljevidi: *Šaleška dolina z okolico*, PZS, 1: 50 000. *Posavsko hribovje, zahodni del; Menina, Ostrež, Kum*, PZS, 1: 50 000.

Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1: 50 000.

Spodnja Savinjska dolina, Geodetski zavod Slovenije, 1: 30 000.

Grmada na Dobrovljah, 898 m

Kamniško-Savinjske Alpe

Hribov z imenom Grmada je v Sloveniji kar nekaj. Samo če naštejemo nekaj najbolj poznanih: Polhograjska Grma-

da, Grmada nad Celjem, Grmada na Mali gori, Grmada na Slavniku ... Mo-goče je vsaj za nekatere malo manj

poznana Grmada na Dobrovljah, kljub temu da nanjo vodi markirana pot od Žovneškega jezera. Kot zanimivost velja omeniti, da imamo v Celju Planinsko društvo Grmada, ki ima na vrhu hriba Grmada (Dobrovlje) svoj znak, pritrjen na drevo. Na poti na Grmado bomo videli nekaj zanimivih domačij, kot so Brezovnikova, Destovnikova, Križnikova. Pozabiti ne smemo na ruševine Turnškove domačije, ki so jo Nemci požgali leta 1942.

Križnikova domačija ob poti na Grmado Foto: Franci Horvat

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 593 m

Izhodišče: Žovneško jezero, 305 m.

Avtocesto zapustimo pri izvozu Šentrupert in se usmerimo proti Logarski dolini. V Parižljah nas bo smerokaz za Braslovče usmeril na levo. Tu bo odcep za Gomilsko prav tako na levo, cesti sledimo vse do odcepa desno za Žovneški grad (oznaka) in mimo dvorca Novi Žovnek (Ruhenthal) do Žovneškega jezera.

WGS84: N 46,277411°, E 15,01023°

Čreta, 870 m, iz Kokarij čez Tajno

Kamniško-Savinjske Alpe

Kokarje, 361 m, je gručasta vas ob potoku Dreto v Zadrečki dolini, kjer vanjo prehaja pobočje Dobroveljske planote. Med naravne znamenitosti v bližini spada Kokarska zijalka, dolga 16 m in globoka 10 m, v bližini katere izvira potok Zijalka. Kot zanimivost velja omeniti, da se bližnja domačija imenuje Pri Zijalki. Nič manj ni zanimiva soteska Kokrske Suhe, ki v dolžino meri okoli 500 m. Kokarje so bile nekoč znane po lončarski obrti; glino so pridobivali na bližnjem nizkem gričevju med Dreto in Savinja. Obrt, ki je dosegla svoj višek v 18. stole-

tju, je bila znana predvsem po črni posodi. Vsako leto obujajo spomin na opuščeno lončarsko obrt s pohodom po 12 km dolgi poti, imenovani Kokarski klobuk. Ta pot je opremljena z opisnimi tablami, ki pohodnike seznanjajo z zgodovino lončarstva v Zadrečki dolini.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 502 m

Izhodišče: Kokarje, 368 m. Avtocesto Ljubljana-Maribor zapustimo na izvozu

Šentrupert. Zapeljemo se mimo Braslovč, Mozirja in skozi Nazarje in Dobleline proti Šmartnu ob Dreti. V manjšem kraju Govek zavijemo za Kokarje. V vasi zavijemo desno za Laze, kjer parkiramo pri športnem igrišču.

WGS84: N 46,302125°, E 14,940334°

Koči: Planinski dom 1. štajerskega bataljona na Čreti, 870 m, telefon 040 555 343, odprt ob koncih tedna in praznikih ter po dogovoru; Dom planincev na Farbanči, 702 m, telefon 031 393 483, odprt ob vikendih in praznikih.

Časi: Izhodišče-Čreta 1.40 h

Sestop 1.45 h

Skupaj 3.25 h

Sezona: Vsi letni časi

Vodniki: Vladimir Habjan (ur.) in ostali: Kamniško-Savinjske Alpe. PZS, 2004; Božo Jordan: Vodnik po Savinjski planinski poti, 3. popravljena izdaja. PD Zabukovica, 2002; Marjan Krusič: Slovenija, turistični vodnik. Mladinska knjiga, 2006.

Zemljevid: Posavsko hribovje, za-hodni del; Menina, Ostrež, Kum, PZS,

Na poti na Čreto čez Tajno gremo mimo domačije Kraplje, od koder imamo enega najlepših pogledov na Kamniško-Savinjske Alpe. Foto: Franci Horvat

Grmada na Dobrovljah, 898 m

Kamniško-Savinjske Alpe

Časi: Izhodišče–Grmada 2 h

Sestop 1.30 h

Skupaj 3.30 h

Sezona: Vsi letni časi

Vodnika: Vladimir Habjan (ur.) in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 2004; Božo Jordan: *Vodnik po Savinjski planinski poti*, PD Zabukovica, 2002.

Zemljevida: *Posavsko hribovje, zahodni del; Menina, Ostrež, Kum*, PZS, 1: 50 000; *Šaleška dolina z okolico*, PZS, 1: 50 000.

Vzpon: Od domačije Tinč, ki leži pred

križiščem za ribogojnico Mlinar, gremo po cesti in kmalu desno čez travnik do gozda, kjer pot postane dokaj strma, toda ne za dolgo. Pod gradom pridemo do razpotja, od koder je lep razgled na Spodnjo Savinjsko dolino. Od gradu pridemo po gozdni cesti do prvega razpotja, tam nadaljujemo po zgornji desni cesti, toda le kratek čas, oznake nas bodo nato zapeljale levo na kolovoz. Pot pelje nad hudourniško grapo, ki jo malce višje prečimo in se dvignemo do makadamske ceste,

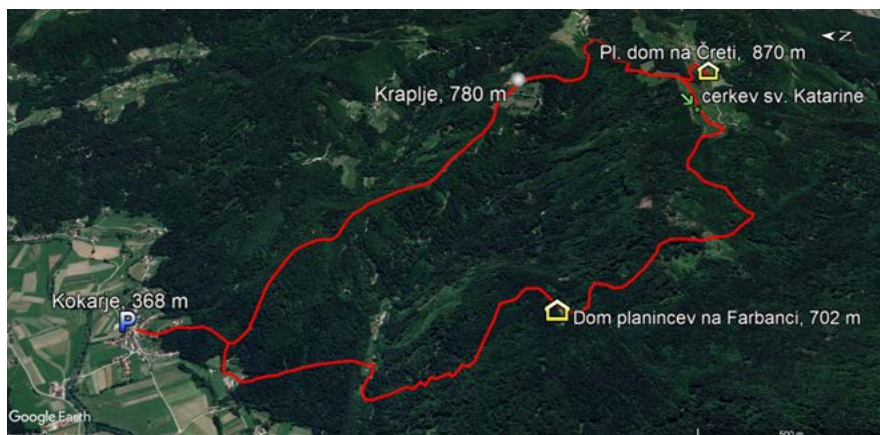
kateri sledimo v desno. Malo pred Lovskim domom pod Grmado stojijo ruševine Turnškove domačije. Ime nosi zaradi nekdanjega razglednega stolpa (turna), ki je bil v bližini in je bil last Žovneških. Na križišču zavijemo ostro levo za Čreto, najprej po gozdni cesti, nato zavijemo levo na širšo pot, ki čez čas preči cesto. Kmalu pridemo iz gozda na travnik do domačije Brezovnik, nad katero je lepa kapela. Označena pot od nje najprej zavije v gozd in se malo višje ponovno priključi cesti, ki pelje do križišča ob Destovnikovi domačiji. Sprva sledimo oznakam za Planinski dom 1. štajerskega bataljona na Čreti, ki nas najprej pripeljejo do domačije Križnik, nekoliko kasneje pa do novega razpotja. Naša pot vodi desno proti cerkvi sv. Janeza in Pavla, 862 m, mimo domačije Planinšek. Pri cerkvi, od koder je lep razgled na Spodnjo Savinjsko dolino, zavijemo desno za vrh Grmade, ki ga dosežemo po gozdni vlaki. Vrh žal ni razgleden.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Franci Horvat

Čreta, 870 m, iz Kokarij čez Tajno

Kamniško-Savinjske Alpe

1: 50 000; *Šaleška dolina z okolico*, PZS, 1: 50 000.

Vzpon: Od parkirišča gremo do razpotja, kjer zavijemo levo v hrib za Čreto čez Tajno. Cesta se kmalu spremeni v kolovoz, ki se rahlo dviguje skozi gozd vse do novega razpotja. Z leve se nam pridruži pot iz vasi Kokarje. Tu se usmerimo na desni kolovoz, ki kmalu preide v stezo. Malce višje prečimo kolovoz oziroma se mu priključimo nekoliko višje. Nato sledimo širši stezi, ki nas vodi mimo podrht

dreves, malo višje pa desno od markantnega skalnatega grebena. Markirana pot se nato dviguje razmeroma zložno, treba je prečiti tudi gozdno cesto, višje pa gremo mimo vodnega zajetja. Po robu strmih travnikov pridemo do domačije Kraplje, 780 m, nad katero se nahaja prekrasna Krapljetova jama (vhod mogoč s spremstvom jamarjev!). Na levi strani pobočja gleda iz gozda Orlova peč, ki je pred mnogimi leti (domnevno) nudila gnezdenje orlom, v zadnjem času

pa sokolu selcu. Nato gremo po cesti mimo križa, malce višje nas smerokaz usmeri desno v gozd na kolovoz, tako da višje pridemo spet na cesto. Sledimo markacijam do novega razpotja. Izberemo pot, ki nas vodi k Planinskemu domu na Čreti.

Sestop: Od Planinskega doma na Čreti gremo do razpotja, ki leži med cerkvama Matere Božje in sv. Katarine. Mimo slednje pridemo do novega razpotja na drugi strani vzpetine. Sledimo oznakam za Dom planincev na Farbanci. Najprej gremo po cesti, nato zavijemo na kolovoz, ki se mestoma spremeni v stezo z nekaj dokaj strmimi odstavki. Pri Domu planincev na Farbanci, 702 m, zavijemo desno na cesto. Že kaj kmalu nas smerokaz usmeri levo na gozdno vlako, ki se strmo spušča v dolino mimo Andrejevega čička in Lahkega studenca. Čez most pridemo na asfaltno cesto, kjer zavijemo desno mimo domačije in nato levo v gozd. Sledimo markacijam vse do izhodišča v Lazah.

Franci Horvat

Čreta, 870 m, po Uojkovi poti iz Jevš

Kamniško-
Savinjske Alpe

Nekdanjo romarsko pot iz Jevš na Čreto so preimenovali v Uojkovo. Uojko Ocvirk, tudi Lipov Uojko iz Prekope, je bil njen pogosti obiskovalec. Zaradi njegove velike zaljubljenosti v Dobrovlje in romarske poti na Čreto so jo po njegovi mnogo prezgodnji smrti leta 2017 poimenovali po njem. Ker je Uojko želel, da bo romarska pot označena, je sam izdelal in na-

mestil na pot številne rdeče smerokaze že leta 2016, leta 2018 so jim dodali še 14 ploščic, na katerih je narisana hmeljska kobula z listom, saj se je tudi Uojko vrsto let ukvarjal s hmeljarstvom. To je najkrajša in obenem najlepša pot na Čreto. Malo pred Planinskim domom na Čreti bomo šli mimo Marijinega kamna, za katerega legenda pravi, da se je nanj usedla utruje-

na Marija, ko je nosila cerkev na Čreto (sv. Mati Božja). Še danes vidimo odtis zadnje plati in prstov obeh rok na kamnu.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot
Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 473 m

Izhodišče: Zaselek Jevše, 397 m. Avtocesto Ljubljana–Maribor zapustimo na izvozu Vransko in se peljemo proti Celju do prvega križišča, kjer zavijemo za Stopnik. Najprej se peljemo pod avtocesto, prečimo križišče ter nato zavijemo desno. Mimo cerkve sv. Mohorja in Fortunata in desno skozi gozd pripeljemo do zaselka Jevše. Parkiramo pri manjšem križišču na levi strani. WGS84: N 46,26262°, E 14,988217°

Koča: Planinski dom 1. štajerskega bataljona na Čreti, 870 m, telefon 040 555 343, odprt ob koncih tedna in praznikih ter po dogovoru.

Časi: Izhodišče–Čreta 1.30 h

Sestop 1.15 h

Skupaj 2.45 h

Sezona: Vsi letni časi

Vodnik: Vladimir Habjan (ur.) in ostali:

Uojkova pot je označena z ličnimi oznakami, na katerih je narisana storžek hmelja z listom. Foto: Franci Horvat

Šentjoški vrh na Dobrovljah, 1077 m

Kamniško-
Savinjske Alpe

V bližini cerkvice sv. Jošta bomo našli skrinjico z vpisno knjigo. Foto: Franci Horvat

Šentjoški vrh se je boril za primat najvišjega vrha Dobrovelj; tekmoval je namreč s Tolstim vrhom, s katerim sta imela dolgo časa enako višino (1077 m). Zadnje meritve so pokazale, da je Tolsti vrh višji za 12,3 cm. Tolsti vrh, 1077,198 m, ima zaradi markiranih poti precej več obiska, toda oba, žal, nimata dobrega razgleda, ker sta porasla z gozdom. Na Šentjoški vrh je nekoč vodila markirana pot, toda danes označb praktično ni, a se ni bati, da bi se izgubili. Pomembno je, da sledimo dokaj široki vlaki skoraj vse do vrha. Mogoče glede razgleda še to: precej boljši je pri cerkvi sv. Jošta in cerkvi sv. Gervazija in Protazija.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot do cerkvice sv. Jošta, nato brezpotje vse do vrha – držimo se gozdne vlake. Bodite previdni, kajti omenjeno območje je prepredeno z globokimi brezni.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 356,075 m

Izhodišče: Prelaz Lipa, 721 m. Štajersko avtocesto (Ljubljana–Maribor) zapustimo na izvozu Vransko in se peljemo

Čreta, 870 m, po Vojkovi poti iz Jevš

Kamniško-Savinjske Alpe

PLANINSKI VESTNIK | november 2020

Kamniško-Savinjske Alpe. PZS, 2004.
Zemljevida: Posavsko hribovje, zahodni del; Menina, Ostrež, Kum, PZS, 1:50 000; Šaleška dolina z okolico, PZS, 1:50 000.

Vzpon: Z izhodišča po dobrih 100 m pred prvo hišo zavijemo desno. Na stebri zagledamo oznako za Čreto, ki je kar lepo zaraščena z bršljanom, tako da jo lahko hitro spregledamo. Vojkova pot nato zavije v gozd in se mimo sto-pniškega rezervoarja za vodo vzpe-nja po grebenu Tudruš. Kaj hitro smo

pri Dežnikarjevem križu. Nadaljujemo po prijetni vlak, na katero nas usmeri oznaka za Čreto, poleg tega nas spremljajo oznake Vojkove poti s hmeljarskim simbolom. Brez večje izgube višine gremo okoli hriba. Sledi križišče vlak, hmeljev storžek z listom nas usmeri na pravo, dokaj široko vlako. Še nekaj korakov in že smo pri domačiji Košir, na kateri je napis Hiša miru. Pot nadaljujemo do Koširjevega križa. Malce nad njim so ostanki hiše s planinskimi smerokazi. Sledimo oznaki za Čreto.

Ko vlaka zavija ostro desno, Vojkova pot zavije levo in vijuga po pobočju navzgor vse do studenca oziroma do Podpečanove domačije. Tu se nam priključi pot iz Vranskega, potem nekaj metrov vodita skupaj po gozdni cesti, nato nas markacije usmerijo desno proti Planinskemu domu 1. štajerskega bataljona na Čreti. V gozdu gremo mimo zanimivega Marijinega kamna in po kratkem sprehodu v nekaj minutah pridemo do planinske kočice.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Opomba: Lahko obiščemo še romarsko cerkev sv. Matere Božje, 944 m, na razglednem grebenu nad kočico, domnevno zgrajeno leta 1471. Našo pot lahko nadaljujemo do bližnjega Zahojnikovega vrha, 990 m, na katerega ni markirane poti, temveč lažje brezpotje. Orientacija ni težavna, kajti ves čas imamo vrh pred sabo, ki pa žal ni razgleden. Sestop poteka po nakazani stezici, ki pelje po zahodnem grebenu in se nato priključi Vojkovi poti oziroma poti na Vransko.

Franci Horvat

Šentjoški vrh na Dobrovljah, 1077 m

Kamniško-Savinjske Alpe

PLANINSKI VESTNIK | november 2020

skozi središče kraja. Nato zavijemo za naselje Vologa in prelaz Lipa. Parkiramo na manjšem parkirišču na Lipi. Lahko se pripeljemo tudi iz Zadrecke doline.

WGS84: N 46,261308°, E 14,893896°

Časi: Izhodišče–cerkev sv. Jošta 30 min
Cerkev sv. Jošta–Šentjoški vrh 30 min
Sestop 30 min
Skupaj 1.30 h

Kamniško-Savinjske Alpe. PZS, 2004; Božo Jordan: *Vodnik po Savinjski planinski poti*. PD Zabukovica, 2002.

Zemljevida: Posavsko hribovje, zahodni del; Menina, Ostrež, Kum, PZS, 1:50 000; Šaleška dolina z okolico, PZS, 1:50 000.

Vzpon: Z izhodišča stopimo na gozdno vlako, ki se najprej strmo vzpne, malce višje strmina nekoliko popusti. Nato postopoma pobočje prečimo z leve proti desni, a smo ves čas v

gozdu. Po slabe pol ure zmerne hoje se približamo gozdni cesti nad označeno potjo. Nekaj časa potekata vzporedno, nato se markirana pot priključi gozdni cesti, ki nas skupaj pripeljeta iz gozda na velik travnik. V neposredni bližini Mežnarjeve domačije oziroma cerkve sv. Jošta, 935 m, se nahaja skrinjica z vpisno knjigo.

V bližini poiščemo oznako za cerkev sv. Gervazija in Protazija, 970 m, kjer smo v petih minutah. Od cerkve gremo severovzhodno in na koncu travnika najdemo neoznačeno gozdno vlako, po kateri se vzpne. Tej osrednji vlakci se sicer priključi še nekaj vlak, ki pa so manj izrazite. Po dvajsetih minutah zmerne hoje pridemo na uravnavo in se na levo v gozdu usmerimo k neizrazitemu vrhu. Na poti do vrha nas bo pozdravila stara markacija na kamnu (to je tudi edina označba na poti od sv. Jošta). Na vrhu je poleg granitnega mejnega stebrička zabit v zemljo lesen kol.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Franci Horvat

Foto: Oton Naglost

Nad gležnjem ali pod njim?

Planinska obutev in poškodbe v gorah

V letu 2020 sem zaključil študij športne vzgoje na Fakulteti za šport z magistrskim delom z naslovom *Vpliv vrste obutve na incidenco poškodb pri planinstvu v kopnem svetu*. Problematika izbire planinske obutve je vedno aktualna, zato bom v prispevku predstavil nekaj izsledkov svojega dela. Izhodišče, ki sem si ga izbral ob pomoči mentorja dr. Tadeja Debevca, je bil planinski "aksiom", ki ga spoznamo bolj ali manj vsi že v zgodnjih letih zahajanja v gore: visoki čevlji so v gorah zelo pomembni za našo varnost. Morda ne nujni za izlete v sredogorje, vsekakor pa naj bi bili čez gležnje segajoči, trši čevlji ključen dejavnik varnosti pri turah v visokogorju. Pri svojem delu sem raziskoval upravičenost omenjenega prepričanja na dva načina: v znanstveni literaturi sem iskal informacije o uspešnosti takšne preventive pred poškodbami, poleg tega pa sem izvedel raziskavo, ki ima zaradi manjšega vzorca svoje omejitve, vseeno pa nam nudi določen vpogled v stanje in potencialne poškodbe, povezane z uporabo obutve v slovenskem gorskem svetu v zadnjem obdobju.

Je koristnost visokega čevlja mit?

Priporočila v omenjenem navodilu so že ob hitrem pregledu planinske literature – spletne in knjižne – pogosta in enotna. Avtorji navajajo, da izbira takšne obutve preprečuje zdrse in poškodbe, predvsem gležnja. Takemu prepričanju v zadnjem času očitno "kljubuje" precej obiskovalcev gora: naraščajoče število gorskih tekačev, ki resne vzpone opravljajo v izredno hitrem času in pri tem uporabljajo nizke tekaške čevlje z okrepljenim podplatom; alpinisti, ki nosijo nizke trše pohodne čevlje in jih med plezanjem nosijo na pasu, v nahrbtniku ali jih celo pustijo pod steno; pa tudi precej pohodnikov, ki namesto visokih, trših pohodnih čevljev na turah nosijo nizke ali srednje visoke pohodne čevlje. Vsekakor ta trend

ni od včeraj; v nizkih tekaških copatih so zaradi cenovne dostopnosti v gore hodili v drugi polovici prejšnjega stoletja (seveda pa v mnogo slabši obutvi tudi še pred prvimi gozjarji), alpinisti so v njih najprej začeli plezati po opustitvi trdih gozjarjev, po prihodu pravih plezalnih čevljev pa so jih uporabljali za dostope in sestope.

Raziskave iz tujine ne pritrjujejo prepričanju, da bi visok pohodniški čevljev zmanjševal incidenco poškodb. Ena večjih raziskav je pri osebah s poškodbo gležnja v gorah ugotovila, da so ključni dejavniki, ki pripomorejo k večjemu tveganju za poškodbo, pretekla poškodba iste okončine, višja starost in telesna teža, premajhna ali prevelika obutev in celo uporaba pohodnih palic. Verjetno je smiselno opozoriti

Izbira je očitna, če obstaja možnost, da bomo na turi naleteli na snežišča.
Foto: Oton Naglost

tudi na (pre)velike nahrbtnike, ki jih lahko opazimo na hrbtu marsikaterega obiskovalca gora. Težji nahrbtnik pomeni večjo fiziološko in biomehansko obremenitev, hitrejši nastop utrujenosti ter manjšo okretnost in slabši nadzor nad lastnim telesom. Kot je opozoril že nekdo pred menoj – neprimerna oprema je lahko tako premajhen (s premalo opreme) kot tudi prevelik nahrbtnik (s preveč "opreme"). Omeniti velja raziskave s področja košarke, kjer se prav tako soočajo s pogostimi poškodbami gležnja. Da bi zmanjšali možnost poškodbe, uporabljajo nekatere preventivne ukrepe, med katerimi so visoki čevlji, opornice in povijanje s športnim lepilnim trakom. V praksi ukrepe med seboj kombinirajo, raziskave pa po večini kažejo, da je najmanj učinkovita

Visok čevlji bolje ščiti pred vplivi zunanjega okolja.
Foto: Oton Naglost

uporaba visokih čevljev, kot najbolj učinkovito pa poudarjajo uporabo športnih lepilnih trakov v kombinaciji s čim novejšimi čevlji.

Kaj pravi biomehanika

Zanimive so tudi ugotovitve laboratorijskih raziskav, ki proučujejo biomehaniko hoje v pohodnih čevljih. Dandanes dobro vemo, da visok, trši pohodniški čevlji zmanjša učinkovitost hoje, kar se zgodi zaradi dveh vzrokov. Najprej je tak čevlji po navadi težji od nizkega, predvsem pa omeji zmožnost gibanja noge v gležnju. Pri hoji navzdol tako ne moremo povsem iztegniti prstov in sile, s katero bomo pristali na nogo, delno absorbirati z napetimi mečnimi mišicami. Pri hoji navzgor se ne moremo zares odriniti z nožnimi prsti, kar znova omeji delovanje mečnih mišic. Zmožnost razvoja sile za vzpon ali sestop, ki bi jo proizvedle mečne mišice, je tako omejena, zato jih morajo nadomeščati že tako močno obremenjene stegenske mišice (iztegovalke kolena in kolka). Utrujenost in z njo večji potencial za nesrečo zato nastopita hitreje. Poleg tega je zanimiva tudi ugotovitev druge raziskave, da pri nošnji visokega čevlja aktivacija mečnih mišic, ki stabilizirajo gležnje, nastopa z zamudo (v primerjavi z nizkimi čevlji). Razlogi za ta mehanizem niso povsem pojasnjeni, vendar pa bi zakasnitev pri nastopu togosti mečnih mišic lahko pomenila večjo izpostavljenost gležnja poškodbam.

Moji izsledki

V spletni raziskavi, ki sem jo opravil v okviru raziskovalnega dela, sem proučeval različne parametre. Namen prispevka ni podrobno pojasnjevanje raziskave, podajam le osnovne informacije, potrebne za razumevanje rezultatov oziroma sklepov. (Magistrsko delo je sicer v celoti dostopno na spletnem repozitoriju Univerze v Ljubljani.) Anketiranci, dobili smo 306 uporabnih odgovorov, ki so morali imeti za seboj vsaj pet let udejstvovanja v gorah, so odgovarjali na vprašanja o spolu in starostni skupini. Svojo gorniško kompetentnost so določili z uvrstitvijo v eno od petih kategorij (lahke planinske poti, zahtevne planinske poti, zelo zahtevne planinske poti, brezpotja, alpinizem), ki jo po lastnem mnenju samostojno obvladujejo. Označili so, kakšno obutev (štiri kategorije) po navadi nosijo v kopnem gorskem svetu ter ali so v gorah že imeli nesrečo, ki se je končala s poškodbo. Anketirancem, ki so na vprašanje odgovorili pritrdilno, smo zastavili še dodatna vprašanja o vrsti in nastanku poškodbe ter vrsti obutve, ki so jo nosili ob poškodbi. Tako smo dobili dve skupini anketirancev: nepoškodovane (približno devetdeset odstotkov odgovorov) in tiste, ki so že doživeli poškodbo v gorah (približno deset odstotkov odgovorov). Znotraj vsake skupine smo si ogledali strukturo kompetentnosti in vrste obutve, ki so jo anketiranci uporabljali ob poškodbi. Ob izredno majhnem vzorcu druge skupine (25 anketirancev z zgodovino

Kakovosten narebren podplat je pomemben dejavnik pri nakupu planinske obutve. Foto: Oton Naglost

poškodbe) smo ugotovili, da sta porazdelitvi vrste obutve približno enaki v obeh skupinah. Z drugimi besedami, delež ljudi, ki uporabljajo posamezno vrsto obutve, je približno enak med nepoškodovanimi in poškodovanimi anketiranci. Da bi lahko oblikovali resnejše zaključke o povezavi med incidenco poškodbe in vrsto obutve, bi morali opaziti povečan delež poškodovanih planincev z isto vrsto obutve glede na delež v splošni populaciji. Poleg tega bi morala raziskava za večjo veljavnost imeti večje število preiskovancev. Na podlagi te raziskave ne moremo trditi, da vrsta obutve vpliva na možnost poškodbe.

Pro et contra

Kaj lahko torej rečemo novega o izbiri planinske obutve? Precej prepričan sem, da se v javnosti nekoliko preveč poudarja pomen visoke obutve kot dejavnika, ki pripomore k manjši možnosti poškodbe v gorah. Visok čevlji ima gotovo določene prednosti: po navadi je trpežnejši, bolje zaščiti nogo pred udarci (kotalečim kamenjem, koreninami ipd.) in drugimi vplivi zunanjega okolja. Prav tako je očitna izbira, če obstaja možnost, da bomo na turi naleteli na snežišča (na nekatere čevlje lahko pritrdimo dereze, v vsakem primeru pa torzijska togost podplata olajša prečenje ali vzpenjanje po snežiščih) ali če bomo veliko hodili po meliščih, kjer v nizke čevlje pogosto zaidejo nadležni kamenčki, gležnji pa dobijo precej udarcev sproženega kamenja. Ne glede na to je na podlagi pregleda literature in mojega dela pretirano reči, da visoki čevlji bistveno zmanjšajo možnost poškodbe noge, posebej gležnja, v primerjavi z drugo specializirano gorsko obutvijo – nizkimi, gorskotekaskimi čevlji, nizkimi pohodnimi ("dostopnimi") čevlji ali srednje visokimi pohodnimi čevlji.

Ne trdim, da visok čevlji ne nudi določene stopnje zaščite v smislu stabilnosti, vendar se skoraj zagotovo to preveč poudarja v primerjavi s kakovostnim, primerno narebrenim podplatom, dobro oblikovanim kopitom ter dobro prilagajajočim se čevljem, ki ga moramo ustrezno zatesniti in pritrditi na stopalo. Posebej je treba poudariti, da je vrsta čevlja z vidika varnosti manj pomembna kot drugi deležniki (ne) varnosti: morebitna pretekla poškodba, ustreza psihična in fizična pripravljenost, visoka telesna teža in starost, primerna ostala oprema – že omenjeni "prelahke" ali "pretežke" nahrbtnik.

Še nekaj nasvetov

Ob naslednjem nakupu ali izbiri čevlja pred turo torej uporabimo zdravo pamet in novo znanje. Dodajmo pozornost temu posvetimo ob predhodnih poškodbah gležnja. Čevlji mora naši nogi ustrezati; če ta pogoj ni izpolnjen, so vse ostale lastnosti brez pomena, zato pred nakupom obujmo veliko različnih parov. Na drugem mestu naj bo kakovosten, narebren podplat ter stabilen občutek stopala ob hoji s čevljem, šele nato pa vse ostale lastnosti obuvala. Premisljimo tudi, kakšnih tur se bomo lotevali. Sredogorje gotovo ne zahteva posebej visoke obutve, tudi za najmlajše pohodnike ne. Nahrbtnik napolnimo po zdravi pameti in ga, če nismo prepričani, pred turo stehajmo. Sedem kilogramov je že kar veliko za pohodniški nahrbtnik za enodnevno poletno turo – izkušeni pohodniki z izbiro primerne opreme to težo oklestijo za dva do tri kilograme, gorski tekači pa se verjetno še tej številki smeji! Zavedajmo se, da nam varnost prinašajo predvsem naše sposobnosti in znanje; močne in zdrave noge, natrenerirana pljuča in srce, mirna glava, izkušnje in dobra priprava na turo ter uhojenost – to so naše najboljše "varovalke" v gorah! ○

*Naj bodo visoki ali nizki, po turi jih je najlepše - sezuti.
Foto: Oton Naglost*

Pogled z roba Granary
Canyona, Moab, Utah
Foto: Andraž Šparovec

Puščave Divjega zahoda

Od balvanov do večraztežajnih smeri

Na divjem zahodu ZDA se v prostranstvu peska, med kaktusi, grmičevjem in drugo gorsko-puščavsko goščavo bohotijo skalni bloki različnih oblik in kamnin. Skupaj s suhim in ugodnim podnebjem ter nešteto možnostmi brezplačnega kampiranja predstavljajo ta območja različnim pustolovcem, med njimi tudi plezalcem, sanjski kraj. Ti se lahko barvno oboroženi, kot novoletne jelke okrašeni z metulji in zatiči podajajo v ravne čiste linije, ki jih tvorijo počti. Za vzpenjanje po njih poskušajo različne dele telesa uporabiti kot zagozde, za njimi pa na skali ostane le kakšna kapljica znoja. Slišati je preprosto, kot je videti puščava sama, dokler se ne poglobiš vanjo ...

Za lansko poznopoletno potovanje sva izbrala puščavske dele zahoda ZDA. Razlogov za to je bilo več. Prvi je bil možnost plezalne raznovrstnosti, saj je na tem območju široka izbira različnih kamnin: od granita, apnenca, gnajsa, konglomerata pa vse do najbolj znanega peščenjaka, kjer se velikokrat pleza na tako imenovani tradicionalni, „trad“ način, ko plezalec sam sproti namešča varovanje. Drug razlog se je skrival v ugodnem suhem podnebjem, kar pomeni majhno verjetnost izgubljenih dni zaradi dežja ali slabega vremena. Posledično so tudi kampiranje, potovanje in življenje „na cesti“ preprosti. Možnosti kampiranja na javni zemlji (v lasti BLM – angl. Bureau of Land Management) in dostopnost rekreacijskih površin ter prostorov za piknike, vse se olajšajo. Skupaj z vsemi naštetimi dejstvi naju je najbolj navduševala

možnost sprotnega odločanja o poti in dejavnostih. Letalska vozovnica je bila kupljena že spomladi. Tudi možnost lastnega prevoza sva si zagotovila kljub zapletom s kreditnimi karticami in več kot celodnevne potovanju čez pol Zemlje. Po časovno krajšem, a nič manj napornem potovanju po nakupovalnih središčih sva si nakupila potrebno zalogo živil in manjkajočo opremo ter dobro pripravljena začela plezalno potovalno dogodivščino.

Med Los Angelesom in Las Vegasom

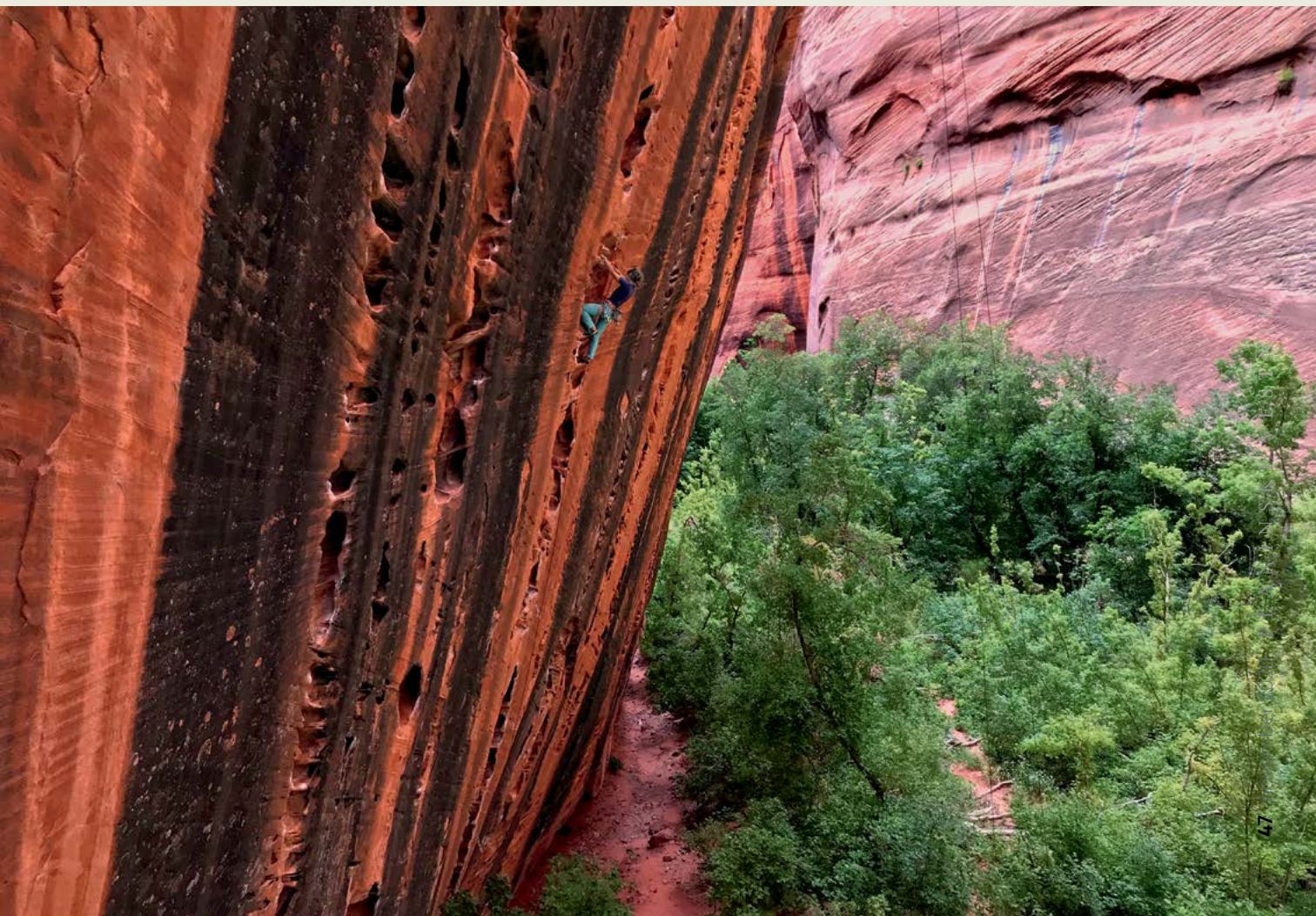
Za plezalni začetek sva prebolevala *jet-leg* v gorovju Bear Mountain, le uro vožnje iz kalifornijskega Los Angelesa. Po granitnih osamelcih potekajo enoraztežajne „trad“ in športnoplezane smeri, kar nama je olajšalo prilagajanje na drugačen način plezanja.

Vzporedno sva spoznavala tudi ameriški pristop do plezanja, ki se nama je zdel kot kombinacija druženja, zgovornosti in ležernosti. V velikem slogu sva potem krenila na pot čez puščavo Mojave proti Las Vegasu, z namenom čim prej priti do Red Rocks. V velikem slogu zato, ker se zdi v Ameriki vse veliko: avtomobili, avtoceste, stavbe, obroki, razdalje, nakupovalni centri, k sreči pa je velik tudi nabor smeri v stenah Red Rocks. Navpične strme pečine narodnega parka so zanimive za geologe in plezalce, saj se včasih vrsta peščenjaka spremeni na vsak raztežaj. Zaradi tega se spreminja tudi plezanje, ki ga prilagajajo raznolikim razčlembam. Te so včasih male „sumljive“ luskice, velike rdeče luknje, „skravžlana“ razklana ušesa, plošče z videzom tortilje in tudi kakšna poč.

Po uvodnem dnevu plezanja v kratkih atletskih smereh sva se odpravila v prvo večraztežajno smer. Malce ambiciozen izbor glede ocene, izguba edine plastenke z vodo v začetnih raztežajih, preverjanje lusk, kakršnih se pri nas ne bi upal dotakniti, in reševanje zagozdene vrvi med sestopom so poskrbeli za uspešno, a tudi napeto plezalno izkušnjo v smeri Dream of Wild Turkeys. Končala se je z mrakom. Kot da to ni bilo dovolj, naju je pri vračanju izpod stene na poti pozdravil velik, črn in kosmat pajek po imenu tarantela. Šele pozneje sva izvedela, da ti pajki večinoma niti niso strupeni. To noč sva preverila, da zadruga šotorar res drži, drugi dan pa bolj *vplezana* zbrzela čez lažjo smer Crimson Chrysalis. Potrebna počitka sva

*Plezanje po velikih luknjah v previsu stene Namaste, Zion National Park, Utah
Foto: Josh Mackenzie*

*Eva v smeri
Crimson Chrysalis,
Red Rocks, Nevada
Foto: Andraž
Šparovec*

združila hiter ogled mesta in obnovitev zalog ter se odpravila proti severu.

Sever Utaha

Edino izbrano obveznost na izletu sta nama predstavljali vstopnici za koncert skupine Ghost v dobrih štiristo milj oddaljenem Salt Lake Cityu. Pot sva razdelila na dva dni. Prvi dan sva izbrala daljšo pot z namenom, da si ogledava Hooverjevo zajetje. Nehote sva raziskala rekreacijsko področje okoli akumulacijskega jezera nad njim, kjer sva se okopala in srečala s puščavskimi gamsi, imenovanimi debeloroga ovca (Bighorn sheep). Naslednji dan sva že preživela v zvezni državi Utah z obiskom kanjona Kolob, vzhodnega dela nacionalnega parka Zion. V enem izmed mnogih kanjonov se skriva edinstvena stena Namaste. Čeprav konstantno previsna, omogoča plezalcu relativno lahko plezanje po različnih luknjah, ki jih je v rdečem peščenjaku ustvarila erozija. Skupaj z edinstvenostjo pa pride tudi priljubljenost, zato sva si čas čakanja v vrsti pred smermi skrajšala s kratkim raziskovanjem zatrepa kanjona.

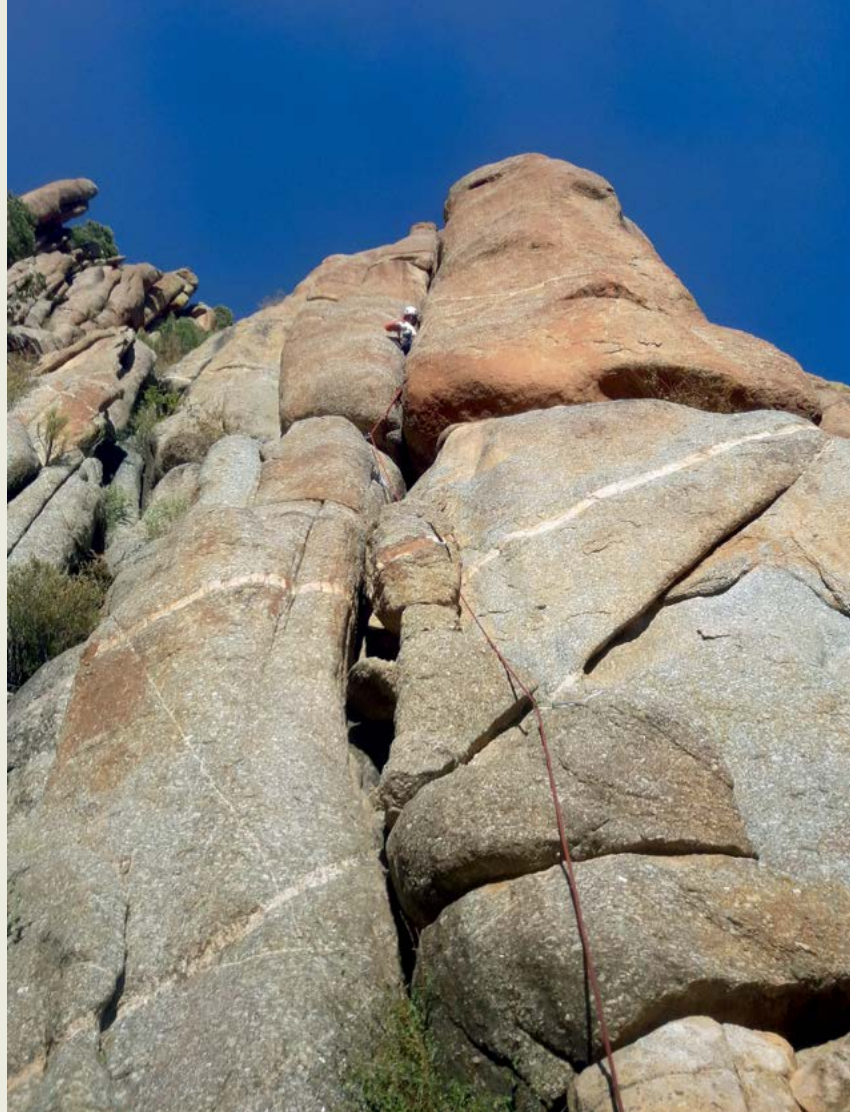
Po nekaj premaganih skalnih stopnjah sva ugotovila, da je čas za vrnitev, saj so postajale bolj in bolj strme, midva pa sva bila brez vsake tehnične opreme in s primarno željo, da se vseeno preizkusiva v plezanju. V sodelovanju z evropskima kolegoma iz Nemčije nam

je uspelo s hitrim menjanjem med smermi, v primerjavi z domačini, vsaj podvojiti časovno učinkovitost. Preostanek dneva je minil na avtocesti, večer pa že v hokejski dvorani v Salt Lake Cityju na omenjenem koncertu, ki je postregel s pravim šovom, vključujoč ognjemete, konfete, scenografijo ...

Kislo jutro in vonj po snegu z gora v Salt Lake Cityu sta vplivala na odločitev, da mesto in okolico zapustiva ter si naslednje plezalne cilje poiščeva nekje na toplem, v puščavi. Enodnevna pot naju je pripeljala do divjega območja, imenovanega San Rafael Swell, v katerega se spustiš po prašnati makadamski cesti. Območje sestavlja sistem dolin, ki jih je v puščavskih tleh ustvarila voda. Tako se z vsakim metrom spuščanja spreminja tudi vrsta peščenjaka. Med njimi so plezalno najbolj zanimive spodnje plasti, saj se v njih že nakazujejo ostre linije počí. Pod enimi izmed njih sva se utaborila in se spoznala z Bayem. Bay je doma z vzhoda ZDA, vendar se je pred letom dni, po končani fakulteti, preselil v Salt Lake City. Potrdil je najino predvidevanje, da je plezalno območje še v razvoju, uradnega vodnička ni, na Mountain Projectu pa je omenjena le kakšna četrtnina smeri. Je pa ves dan raziskoval naokoli in našel nekaj zanimivih sektorjev. Tako smo naslednji dan združili sile in se, za naju prvič, preizkusili v strmih počeh nad našim taborom. Plezanje je zaradi pomanjkanja informacij ponudilo

Za stegno široka poč v Private Pizza Wall, San Rafael Swell, Utah Foto: Eva Dolenc

Poč off-width v granitu, Unaweep Canyon, Kolorado Foto: Eva Dolenc

tudi večjo dogodivščino, saj pri marsikateri smeri nismo poznali težavnosti ali imeli potrebne opreme. Vse je bilo prepuščeno naši presoji in le sidrišča na vrhu so sporočala, da smeri res obstajajo. Pridružil se nam je Pawel, ki je poljskih korenin. Skupaj smo opravili pravi plezalni triatlon: „bolderiranje“, športno in „trad“ plezanje v enem dnevu – vse to v stometrskem polmeru. Ker nismo imeli dovolj blazin, je Pavel v slogu „Varnost je na prvem mestu/Safetyfirst!“ daroval svojo posteljo, vzmetnico iz avta. Po puščavskem pesku jo je privlekel pod balvan, da se je kar kadilo za njim. Komentiral je, da bo to noč še posebej dobro spal.

Zaloge vode na vročem puščavskem soncu hitro kopnijo, zato je bil zadnji čas, da jih obnoviva in se odpraviva proti zahodu.

Skok v Colorado

Za uravnoteženje divjini je bil naslednji postanek bolj turistično obiskan park Colorado National Monument v bližini mesta Grand Junction v zvezni državi Kolorado. Tam sva si izbrala smer, ki naju je pripeljala na vrh najinega prvega puščavskega osamelca, patriotsko imenovanega Independence Monument. Tako kot cel park tudi to smer prežema zapuščina Johna

Otta. John je bil zaslužen za sprejem območja v mrežo nacionalnih parkov, v duhu takratne industrializacije je celo zgradil cesto in predor, da je park dostopen javnosti. Na podoben način se je lotil tudi osvajanja *impozantnega* puščavskega osamelca. Z dletom in kladivom si je izklesal stopnice ter v mehko kamnino nabil železne palice za oprimke, kjer ni bilo naravnih razčlemb. Tako je premagal tudi zaključni previs in kot prvi osvojil vršni plato. Zanimivo, da njegova smer še danes ostaja edina prosto preplezljiva, le da si namesto palic zdaj plezalci pomagamo z luknjami, kjer so bile te palice. Zagotovo to ni bil primer čistega plezanja, dal pa nama je zanimivo lekcijo, kako se je pogled na naravo in njeno zaščito spremenil v zadnjem stoletju.

Pot proti jugu sva nadaljevala skozi Unaweep Canyon, kjer sva iz peščenjaka spet prestopila v granit. Tam so čudovite večraztežajne smeri in redki plezalci. Lokalna fanta sta naju začudeno vprašala, zakaj sva se odločila za obisk, saj je območje plezalno malce zapostavljeno in odmaknjeno. Da, pri vsej neizkoriščeni zemlji Divjega zahoda ni bojzani, da ne bi bilo dovolj neobljudenih krajev za plezalne samotarje. Pri tem pa je ključno predvsem to, v čigavi lasti je zemlja, po kateri dostopajo in kjer plezajo, na kar so naju opozarjali zvoki strelnega orožja na sicer lep in miren nedeljski dan.

Gvozdenje s pestmi, Joshua Tree, Kalifornija Foto: Jakob Šparovec

Puščava Moab

Andraževa nezgoda pri rezanju salame in premik nazaj v zvezdno državo Utah v bližino mesta Moab sta zahtevala, da v naslednjih dneh najdeva konkurenčno alternativo plezanju. To sva našla v soteskanju. To je precej drugačno od tega, kakršnega poznamo pri nas. Kanjoni so večinoma brez vode, na poti skozi pa je treba prečkati različne ovire, kot so strmi odseki, ožine ali klančine različnih naklonov. Tehnike, kako jih premagati, so plezanje navzdol, stiskanje skozi ožine, dričanje po zadnji plati, tehnični spusti po vrvi. Sidrišča so večinoma naravna (drevesa, hlodi, ušesa ali druge skalne tvorbe). Poleg vseh naštetih atraktivnih aktivnosti pa največji del v kanjonu predstavlja hoja, med katero sva z otroško navdušenostjo opazovala ta mali skriti svet v puščavi in moč vode, ki ga je ustvarila. Kmalu sva spoznala, da sta dostop in dovoz veliko težja od prebijanja skozi kanjon. To občasno vključuje tudi vožnjo po cestah za terenska vozila. Te predstavljajo nam ne tako znano možnost rekreacije, medtem ko si navdušeni Američani lastijo motorna kolesa, *bugije*, džipe in druge motorne stvaritve za rekreativno vožnjo po puščavi. Nad suhim soteskanjem sva se tako navdušila, da sva poleg dveh v okolici Moaba obiskala tudi eno sotesko v Grand Staircase-Escalante National Monument. Pred tem sva preplezala še ducat enoraztežajnih smeri v okolici in se povzpela po klasiki na puščavski stolp, imenovan Castleton tower. Vzpon na stolp ponuja zanimivo plezanje po peščenjaku, delno preplastenem s kalcitom, ki po oprijemu deluje podobno kot zelo obrabljen apnec. Na tem mestu so nama prav prišle izkušnje iz priljubljenejših domačih plezališč. Sledila sta še kratek obisk centralnega dela nacionalnega parka Zion, kjer sva bila kar malo presenečena nad množico turistov, in pot nazaj do Los Angelesa, kamor sta priletela Jakob in Dominik.

Dragi naročniki in naročnice Planinskega vestnika

Leta bo kmalu konec, to pa s sabo prinese urejanje vsakoletnih formalnosti. Da bo december čim manj obremenjen s tem, vam že zdaj sporočamo, da bodo položnice za letno naročnino na Planinski vestnik poslani februarja 2020. Do konca januarja 2020 pa lahko izkoristite možnost za cenejšo naročnino na revijo, kajti tudi naslednje leto bo za člane PZS veljal 25-odstotni popust. Kako do tega popusta?

Do konca januarja 2020 sklenite ali podaljšajte svoje članstvo v izbranem planinskem društvu in na položnici bo upoštevan 25-odstotni članski popust.

Upravičeni boste tudi do drugih ugodnosti, ki vam jih prinaša članstvo v eni največjih in najbolj množičnih organizacij v Sloveniji.

Planinsko članarino lahko uredite v izbranem PD, na sedežu PZS ali na spletu (<https://clanarina.pzs.si>). Več informacij dobite na 01 43 45 690, pv@pzs.si, www.pzs.si.

V prijetno družbo, ki jo združuje ljubezen do hribov, pa lahko povabite tudi svojega najboljšega prijatelja, sorodnika ali simpatijo: podarite mu celoletno (ali polletno) naročnino na Planinski vestnik in mu na izvirni način voščite srečno in zdravo novo leto 2020 ter zaželite varen korak na vseh njegovih ali vajinih skupnih poteh.

Vašemu obdarovancu bomo ob tem podarili še vodnik, ki ga boste izbrali ob naročilu. Izbirate lahko med naslednjimi vodniki: Vodnik Karavanke, Vodnik Polhograjsko hribovje, Vodnik Po gorah SV-Slovenije.

Joshua Tree

Čeprav sva se v mesecu dni že privadila ameriških kulinarčnih posebnosti, kot so omaka za žar, vodeno pivo in arašidovo maslo z marmelado, je vonj domače kave v jutru prebudil pravo mavrico občutkov. Po večerni vožnji z letališča smo zjutraj pili kavo na območju suhega jezera, lučaj stran od vhoda v nacionalni park Joshua Tree. Park je poimenovan po drevesih Joshua (*Yucca brevifolia*), ki so značilna za tip puščave Mojave, čeprav v njem najdemo tudi nižje ležeči koloradski tip dreves. Pokrajino v severnem delu poleg dreves tvorijo še nekaj nizkega grmičevja in plezalno zanimivi granični skladi. Na manjših je možnost balvaniranja, na večje pa se povzpneš v navezi. V preteklosti in tudi zdaj se uporabljajo kot zimski poligon za plezanje, ko so Yosemite in druga območja Sierre Nevade zasneženi. Zato ni čudno, da so smeri opremljene tako, da so razdalje med svedrovci v „športnih“ *platkah* velikokrat daljše kot v smereh z razčlembami, kjer sam poskrbiš za varovanje. Prav tako si je večinoma treba urediti lastno sidrišče na vrhu smeri. Le tiste, s katerih ni mogoče lahko poplezavati navzdol, imajo narejeno sidrišče za spust. To v praksi pomeni, da plezanje, čeprav je območje videti kot velik plezalni vrtec, zahteva kar nekaj taktike in uporabe manevrov.

Med ogrevanjem smo ugotovili, da je najlažje, da plezamo tako, kot so smeri večraztežajne. Prvi plezalec smer opremi, postavi sidrišče ter varuje drugega, ki smer sproti počisti. Sledi kratek sestop ali spust in že si pripravljen na nov izziv. Teh je v okolici skoraj neskončno. Tak način plezanja nama je pričaral občutek osvajanja malih vrhov v skalnem zabaviščnem parku. Ker je sam nacionalni park blizu velikih mestnih središč, kot so Los Angeles, San Bernardino in San Diego, je tudi veliko naključnih obiskovalcev, ki značilno za lokalno prebivalstvo kar ne morejo skriti navdušenja nad plezalnimi atrakcijami. Tudi mi smo se vzporedno z njimi vrnili v Los Angeles, kjer se je najino skupno potovanje zaključilo. Eva je imela let domov in zamenjala sta jo Klemen in Jan.

V mesecu bivanja v puščavi sva v prvi vrsti spoznala, da to okolje ni pustinja, temveč bogat in svojevrsten ekosistem. Ni samo narava tista, ki naju je obogatila z novimi izkušnjami, ampak tudi dediščina ljudi, ki so bili v stiku z njo. Od zgleda domorodnih Indijancev, pionirskih mormonov do ustanoviteljev parkov ter drugih zaščitene območij in seveda plezalcev ter drugih pustolovcev, ki so našli v njej lastne izzive. Prav skozi te ljudi in njihove dejavnosti sva najbolj intenzivno občutila majhnost in nebogljenost, po drugi strani pa občutek svobode in prostosti, ko veš, da si le obiskovalec tega divjega sveta. ◉

VITAMIN D3 Krka

ZAGOTOVITE SI SONCE

NOVO

www.vitamind3krka.si

KRKA

Najlepši razgled je na vrhu

Dokumentarni podlistek o zgodovini plezanja, 2. del

V prvi epizodi smo na hitro ošvrknili plezalno prazgodovino do točke, ko je glavni privlak hribolazenja vendarle postajal estetski in eksistencialen. Po domače: gore so lepe, sploh razgledi z njihovih vrhov, in tam se počutimo majhni kot mravljice v neskončnem vesolju, zavemo se krhkosti življenja in minljivosti trenutka ter podobne neumnosti. Plus sonce je toplejše in naša pesem bolj odmeva; nekaterim je to nekaj krasnega, sploh če se pri vsem tem še malo razmigajo. Le vprašanje časa je bilo, kdaj bo nekdo malo resneje zagrabil celotno zadevo. Poglejmo si zgodbo o nekdanjem pastirju, ki je postal eden prvih naravovarstvenikov, čeprav je bil obenem zagrizen plezalec, kar se danes nekaterim ušesom sliši kot slaba šala.

Gorski Joža¹

Ime mu je bilo John Muir. John je svojo življenjsko pot začel kot nebogljjen dojenček na Škotskem, zato pri odločitvi družine, da se s trebuhom za kruhom izseli v ZDA, ni imel ključne besede. Tam pa je odrastel in vzljubil botaniko in geologijo, čeprav študija nikdar ni dokončal. Raje je delal v tovarni gabelj in lesenih koles, kjer je v delovni nesreči skoraj oslepel.

Po ozdravitvi je Muir tudi figurativno spregledal in se podal v svet na misijo, da proučuje rože in "odreši ameriško dušo pred popolnim materializmom". Prehodil je pol Amerike, pil mojito v Havani, prebolel malarijo in pristal v Kaliforniji. Tam je kmalu odkril Yosemite. Stene, slapovi in cvetlice so ga tako prevzeli, da je takoj zagrabil zakrivljeno palico in postal pastir – nekakšen ameriški Kekec. Bil je neporočen, nezaposlen, brez vsakršne perspektive, s krajšimi obdobji obupa in melanholije ter nekoliko daljšimi entuziazma in vizije. Bil je plezalski klošar, še preden je to

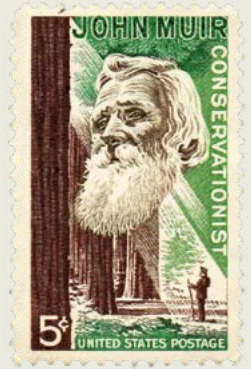
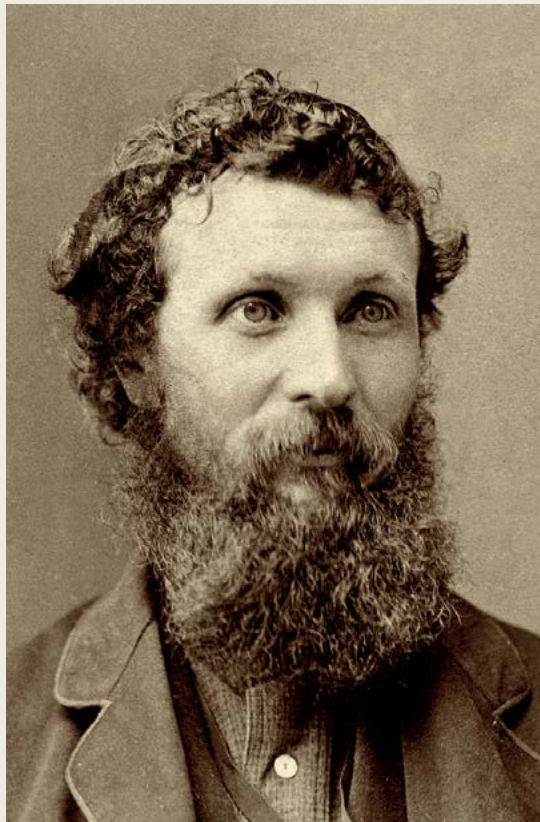
*Pogled na Yosemite
in El Capitan
Foto: Iskra Jovanović*

¹ Johna Muira so klicali tudi John of the Mountains, v prostem prevodu Gorski Joža.

postalo popularno. Bil je tudi prava znamenitost doline, pripovedovalec zgodb in kar strokovno podkovan, tako da so se pri njem redno ustavljali eminentnejši obiskovalci, on pa je lahko *nažical* kak čik, pivo ali skorjo kruha. V prostem času je po pobočjih okrog doline pasel ovce, ki pa jih je v teku življenja zasovražil in jih zaradi njihovega uničujočega vpliva na okolje označil za "kobilice s kopiti". Skale pa je imel vedno rad. Ustanovil je plezalni klub Sierra, ki se je ukvarjal z naravovarstvom in promocijo plezanja, ter se spustil v divjo kampanjo za zaščito doline Yosemite zaradi njene estetske, transcendentalne in duhovne vrednosti. Pri njem je nekoč čez noč taboril tudi takratni ameriški predsednik Teddy Roosevelt in območje takoj razglasil za nacionalni park.

Kaj pa plezanje, porečete. Ljudje so zdaj že radi hribolazili, plezanja pa so se vseeno izogibali, če res ni šlo drugače (ker je bilo smrtno nevarno). Pa vendar – tule je primer: leta 1869 je Muir splezal na Cathedral Peak v vzhodnem delu parka, imenovanem Tuolumne Meadows, ki je tako lep, da je že kičast. Koničast vrh dominira nad majhno dolino z jezerom in obljublja veličasten razgled. Muiru je vzpon uspel v težkih gojzarjih in s pastirsko palico, ki je imela na spodnjem koncu kovinsko konico. Dan je bil lep in John se je, zdrsavajoč po granitnih, vse bolj strmih ploščah, prikobacal tik pod vrh. Tam pa ga je čakala navpična 15-metrška razpočena stena. Vrvi ni imel, imel pa je jajca. Zatlčil je čevlje v tesno granitno razpoko in se počasi zvelkel do vrha ter tako splezal eno prvih plezalnih smeri na svetu. Ocena: okrog 4a. Če se sliši lahko, se morate zavedati, da je vrh stene zelo izpostavljen, saj pod plezalcem zeva sto metrov praznine, in da je John zadevo soliral na pogled, brez kakšne resne plezalske podlage ali alpinistične šole. Razgled in dosežek sta ga presunila do te mere, da si je v brado zamrmral le: "To je to." Začel je plezati, pisati in skrbeti za zaščito čudovite narave, in to je počel do smrti. Preden je Muir umrl, je v dolino privabil Georgea Andersona, mladega podjetnika, ki je imel odlično idejo, da bi na vrhu Half Doma, še enega znamenitega vrha, postavil hotel. Vse lepo in prav. Edini problem? Nič ne ni še niti stal na vrhu te ikonične skale. George pa je bil praktičen možak in se je najprej lotil te težave, kar je bilo lažje reči kot storiti. Stene na tem koncu doline so bile resnejše, gojzarji na granitu preveč okorni in drseči. Poskusil je le z nogavicami in bos, pa ni šlo. Smola storžev na copatih – je bila še slabša ideja; sicer je prijela, a kaj, ko potem ni mogel odlepiti nog s stene. Kljub brezupni situaciji se ni predal. V roke je vzel sveder in kladivo, izkopal luknjo in vanjo zabil jekleno palico, stopil nanjo in začel kopati naslednjo luknjo, kot nekakšno via ferato. In tako naprej, ves dan, zvečer pa nazaj v dolino, na žgance in ocvirke, ter naslednji dan spet naprej in navzgor. Tako je opravil prvi tehnični vzpon v dolini. Pisalo se je leto 1875. Pot, po kateri se hodi še danes, je dokončal v rekordnem času nekaj dni (glede na to, da je bila takrat prva in edina) in že kmalu je po njej vodil tudi turiste.

John Muir
Foto: Carleton Watkins,
1875, Wikipedia

Hotelu na vrhu pa se je pozneje s težkim srcem vendarle odpovedal.

Taki so bili torej začetki plezanja. Neorganizirani, zmedeni, stvar osebne iniciative in različnih motivacij, razpršeni po naključnih točkah, ki so bile zanimive posameznikom. Upal bi si trditi, da je že pred Murom najtežjo smer posoliral kakšen nabiralec

Ameriški predsednik
Theodore Roosevelt in
John Muir na Glacier
Pointu (1903)
Wikipedia

Take kline je uporabljal George Anderson pri prvem vzponu na Half Dome.
vir: www.HikeHalfDome.com

lastovičjih gnezd na Borneu, ampak takšen "plezalec" nas ne bo pripeljal nič bližje plezanju za užitek in razvoju urejenih skalnih območij. Za kaj takega moramo pogledati druge aktivnosti. Planinstvo, ki je bilo priljubljeno v višjem sloju prebivalstva, je bilo v začetnih desetletjih kar močan katalizator razvoja. Z njim so se popularizirala celotna območja s pohodno-plezalnimi potmi tako v ZDA kot v Evropi. In, roko na srce, raven plezanja v Ameriki je še dolgo, do konca druge svetovne vojne, precej zaostajala za evropsko. Plezanje in tehnologija, posebej s specializirano opremo in tehničnim znanjem, sta se poročila v Evropi in še dolgo je čez lužo ves razvoj slonel na uvozu (tako opreme kot ljudi), pretežno iz Nemčije. Evropa pa je imela še en pomemben element razvoja. Tu sta plezanje in alpinizem postala tudi eno od gonil nacionalizma (oziroma obratno) v času, ko je bil ta na svojem vrhuncu in je bilo rivalstvo med narodi politična stalnica. Resda so bile aktivnosti skoncentrirane predvsem na osvajanje najvišjih vrhov, ne glede na sredstva, in manj na čisto plezanje, pa vendar je vse skupaj pomembno vplivalo tudi na zadnje. Pravo zibelko bolj športnega plezanja bomo v vsakem primeru iskali na stari celini, tu pa je začetnike že težje določiti. Središč, kjer so vzporedno vzklike podobne ideje, je bilo več, in zanimivo, da so bili vsi glavni kandidati v območjih peščenjaka – tako angleški Lake District kot nemški Elbsandstein, v balvanskem smislu pa tudi francoski Fontainebleau. Za pridih apnenca in alpinizma lahko tem trem regijam pogojno dodamo še italijanske Dolomite, to pa je to, kar se tiče pionirskih centrov. Najbolje, da se jih lotimo po vrsti.

Pošten način osvajanja

Tako smo se znašli v Angliji, v viktorijanski dobi. Naj samo tokrat dodam opombo, da z imenom Anglija seveda mislim Veliko Britanijo, Otok, samo ne da se mi vsakič toliko tipkati. V Angliji je bil to čas relativno dolgega obdobja miru, blagostanja in tehnološkega napredka (ki so mu rekli *Pax Britannica*). Ob tem je pospešena industrializacija v mesta prinesla neznosno gnečo, smog in svinjarijo. Po drugi strani pa je družbo preveval duh romantike in revolucije in ljudje so ugotovili, da življenje nista le delo in družina. Odkrili so pojem prostega časa, ki so ga prej poznali le čudaki in klošarji. Prosti čas je pomenil tudi sprehode, ti pa pohodništvo, zadnje je vodilo v planinarjenje, to v alpinizem, kar je s seboj prineslo tudi plezanje. Mladim pustolovcem je še posebej ugajala v družbi razširjena asociacija plezanja s pogumom, ki je bila še kako upravičena. Ustvarjal se je romantični kult herojev. Kar so bili včasih vitezi in pirati, so bili tokrat raziskovalci in plezalci. Strah je bil zaželen, ker si ga lahko premagal in postal junak. Seveda so bili plezalci še vedno norci, a bili so pogumni norci, to pa niti ni tako slaba oznaka, če želiš dobiti kakšno brezplačno pivo ali voljno dekle. Tule je aforizem Williama Blaka:² "Ko

Edward Whymper vir: www.zermatt.ch

se človek sreča z goro, se zgodijo velike stvari; ne pa, ko se preriva na ulici v množici."

Če si imel denar, si z veseljem pobegnili v naravo, v hribe, čim dlje od sivih, umazanih mest. Še najrajši v kakšne resne, eksotične hribe na celini, kot so bile Alpe. Priljubljeni centri so bili v Švici in Chamoni, a tovrstno zabavo so si večinoma lahko privoščili le razni plemiči in sinovi industrialcev, ki jim je bilo hribolazenje izgovor, da jim ni bilo treba spet na čajanko in bridž z dolgočasno družino. Delavci in kmetje so bili na začetku iz tega izključeni, dokler stvar ni postala dovolj dostopna doma. Vseeno je kmalu plezalo dovolj ljudi, da so se začeli pojavljati razni klubi in zveze. Združevali so podobno misleče, razširjali znanje in ideje ter za trening organizirali prve izlete na nizke skale. Prvi tak klub je bil rojen v Angliji leta 1857. Imenoval se je Alpine Club, namenjen pa je bil sofisticiranim gospodom, ki so želeli osvajati Alpe. Temu so nato sledili alpski narodi – Avstrijci, Italijani, Švicarji, Nemci, Francozi in tudi Slovenci. A ostanimo še malo v Angliji.

Kljub pomanjkanju visokih gora na Otoku so bili Angleži tradicionalno dobri alpinisti. Njihov Alpski klub je okrog leta 1860 pomenil pravo renesanso osvajanja evropskih vrhov. Levji delež vrhunskih dosežkov iz tega obdobja je pripadel Angležem, ki so s tem tudi nad Evropo stresali svoj imperialistični kompleks. Tako je bilo na primer, ko je vrh Matterhorna leta 1865 osvojil Edward Whymper. Vzpon je zelo odmeval po medijih, ker so se na sestopu ubili štirje člani odprave, a saj veste, kako pravijo: nobena reklama ni slaba reklama. Še en pomemben lik je bil Albert Mummery, ki je veljal za najboljšega alpinista

² Angleški pesnik, slikar in mistik (1757–1827).

Albert Mummery vir: Wikipedia

svojega časa. Ko zaradi prestrmih sten leta 1880 ni mogel osvojiti vrha Dent du Géant, je užaljeno izjavil: "Na pošten način se na ta vrh ne da splezati!" Zakaj bi bila ta črtica o neuspehu sploh vredna omembe? Morda zato, ker so Mummeryjeve besede postale skoraj slogan angleških plezalcev za nadaljnjih sto in več let, ko so bili vseskozi obsedeni s "poštenim načinom" osvajanja sten.

Alpe so resda predstavljale višek alpinističnega udejstvovanja, a vsakdo pač ni mogel tja, sploh pa ne vsak lep konec tedna. Zato so pogumni mladeniči tudi doma začeli kar brez vodnikov laziti na vrhove in se prebijati, kamor še ni stopila človeška noga. Poplezavali pa so tudi po nižjih stenah v okolici svojih domov. Razlogi za to so očitni. Prvič, na nižjo steno je manj nevarno plezati in se ob tem lažje učiti tehnike. Drugič, zadeva je cenejša in manj je na kocki – ni ti treba cele odprave obračati na pol poti do vrha. In tretjič, ljudje pogosto hribov niso imeli v bližini, še posebej ne visokih in zanimivih. Če si hotel biti dober alpinist, pa si moral trenirati plezanje. Vse zanimive gore so prej ali slej zahtevale nekaj plezalnega znanja.

Za razliko od alpskih dežel ali Himalaje Anglija ni ravno vrhunski poligon za alpinizem. Njihova najvišja gora je "mogočni" 1345 metrov visok Ben Nevis, s travo in alpskim cvetjem porasel grič. Tudi druge stene niso bogve kaj. V večini so omejeni na krušljive obmorske klife in male kose skal, kjer prevladuje silikatni peščenjak, ki mu ljubkovalno pravijo *gritstone*. Skala ponuja precej dobro trenje in bolj malo česarkoli drugega (beri: grifov). Tudi apnenca je nekaj, a povprečno apnenčasto plezališče je opuščeni

kamnolom z zgolj peščico smeri. Če najdete kaj večjega in bolj previsnega, pa lahko računate, da bo velika večina smeri pretežkih (posebej v tistih časih). Kar so takrat imeli za resno plezanje in osvajanje gora, je bilo treba poiskati v tujini, pogoji doma pa so bili dobri samo za trening in nekaj zabave. Za to pa je bilo sten več kot dovolj.

Korak do pravega plezanja

Resnici na ljubo je bilo plezanje takrat bolj podobno plazenju po skalovjih in grebenih in bi mu danes rekli prej "ekstremni sprehod", a nekje je pač treba začeti. Angleži to težavnost imenujejo "V Diff" in danes niti ne velja za pravo plezanje. Pri nas se mu verjetno najbolj približa zelo zahtevna planinska pot ali kaj podobnega. Pa saj ni pomembno, tako so pač plezali. Nekateri so bili pri tem pogumnejši od drugih in jim je zadeva postala všeč, to pa je dvignilo tudi njihove ambicije in kakovost. Včasih so bili samo malo nori. V letu 1876 lahko zabeležimo prvi "vzpon" z jasnim namenom plezanja za zabavo. Zgodil se je na otočku Handa na Škotskem, kjer je Donald McDonald splezal na obmorski skalni stolpec. Samo zato, da bi videl, ali lahko. Problem? V bistvu ni ravno plezal, ampak je s kopnega čez skalo napel vrv in se po njej potegnil na vrh. Zadeva nikaor ni bila lahka, seveda je bila tudi nevarna in predvsem angleško nora. A take so bile takrat okoliščine. Nobenih pravil, samo zamisel in potem drzna izpeljava. Priti na nek vrh samo zato, ker lahko. Od tod je le korak do pravega plezanja.

Kako so torej plezali na Otoku na prelomu v 20. stoletje? Plezalci so se smeri lotili s konopljino vrvjo, zavezano okrog pasu, na nogah pa so imeli težke gozdarje, iz katerih so štrleli majhni žeblički za boljši oprijem. Člani naveze so bili (kot v hribih) privezani na isto vrv in so se premikali skupaj kot gosonica. Smer je sicer sledila logični liniji, a prvi plezalec je lahko na neki točki okrog skale dal zanko in tam čez hrbet varoval drugega v navezi, potem pa sta se premaknila naprej. Takih stojišč je bilo lahko poljubno veliko, med njimi pa so pogosto plezali brez varovanja, ki se je tako ali tako šele razvijalo – skupaj s pravili in etiko. Na neki način bi lahko rekli, da je prvi v navezi velik del vzpona kar soliral. Koliko je bilo tega, pa je bilo odvisno od motivacije plezalca in okoliščin v steni: včasih ni šlo drugače, včasih pa je bila plezarija dovolj lahka, da so pogumni plezalci preprosto zarinili, dokler je šlo. Pa dec, sploh daljši, ni bil opcija – vrv ni prenesla dinamične obremenitve in se je strgala ob vsakem resnem sunku. Zato se je plezalo previdno in počasi, v primeru težav pa tudi kar lepo nazaj.

Na ta način so postale zanimive tudi nekatere nižje stene – ne toliko zaradi očitnih vrhov ali razgleda, ampak zaradi plezalnih izzivov, skalnih miniaturnosti, ki so jih ponujale. Kar nas pripelje v Lake District do Walterja Parryja Hasketta Smitha, fascinantnega bogataša in plezalskega pionirja. ●

Se nadaljuje.

Koča na Doliču
Foto: Peter Strgar

Devetdeset let planinstva v Gorjah

Planinsko društvo Gorje je veskozi skrbelo za ohranjanje spomina na Triglavski tempelj, prvo slovensko triglavsko kočo. Gorjanski planinci so bili prvi na Slovenskem, ki so praznovali in čistili svetega Bernarda, zaščitnika hribovcev.

Po prvi svetovni se je začel razcvet slovenskega planinstva. Tudi v Gorjah so se opogumili in 26. maja 1929 ustanovili podružnico Slovenskega planinskega društva (SPD). O dogodku je poročal tudi *Planinski vestnik*. Za prvega načelnika so izvolili uglednega občana Jakoba Jana, ki je vodil podružnico do leta 1932. Nasledil ga je Franc Cundrič, nje pa je leta 1939 zamenjal Simon Zima, planinec in navdušen jamar; zadnji predsednik gorjanske podružnice pred 2. svetovno vojno, ki je umrl pod streli okupatorjevih pušk v zloglasnih zaporih v Begunjah. Delovanje podružnice je bilo med vojno prekinjeno. Okupator, ki je prepovedal delovanje slovenskega planinstva, je v Gorjah zasegel vse podružnično premoženje, arhiv pa zaplenil in zažgal. Župan Gorij Jakob Žumer je leta 1891 s fotografom

in kartografom Benediktom Lergetporerjem odkril znamenito sotesko Vintgar, za katero so si gorjanski planinci prizadevali, da bi jo dobili v trajno last. Posebno dejanje gorjanskih planincev je bilo odkritje Poključke luknje in ureditev ter markiranje poti ob tedanjih Galerijah kraljeviča Andreja, ki je vodila na Mrzli studenec in naprej v Kranjsko dolino. O Poključki luknji, naravnem spomeniku, še vedno kroži živo ljudsko izročilo, da je v njej iskal zavetje Primož Trubar. Gorjani in Gorjanke so bili v tridesetih letih vsestransko planinsko navdahnjeni, saj so že pred ustanovitvijo svoje planinske podružnice aktivno hodili na privlačne tradicionalne ture, na Golico, Stol, Triglav in druge. Bili so tudi raziskovalci naravnih lepot in znamenitosti, tako da so na občnem zboru leta 1933 ustanovili še jamarsko sekcijo. Gorjani so v tem

obdobju upravljali kočo na Mrzlem studencu, poznano kot Kantina. V pogajanjih za upravljanje kočice na Spodnji Krmi niso uspeli. Odmeven dogodek gorjanskih planincev leta 1933 je bilo praznovanje goda sv. Bernarda, zaščitnika planincev in hribovcev, edino na Slovenskem.

Vihra druge svetovne vojne ni ohromila volje in želje, da bi se po njenem koncu planinstvo v Gorjah nadaljevalo. Že 6. januarja 1946 so sklicali drugi ustanovni občni zbor. Za predsednika so izvolili Franca Cundriča. Kot primarno nalogo so si zadali, da bodo naredili novo planinsko pot preko Krasca, s katero bi precej skrajšali pot do Rudnega polja in Tosca. Za pomembno nalogo so šteli tudi obnovitev galerije skozi sotesko Vintgar. V naslednjem mesecu je bil sklic planinskih podružnic nekdanjega SPD, imenovan Skupščina Planinskega društva Slovenije (PDS), kar je potekalo v sklopu vsedrjavne telesnovzgojne organizacije. Lastnina SPD je postala last naroda oziroma podpržavljeno imetje planinskih društev. Na tej skupščini so začeli razdeljevati planinske postojanke nekdanjim podružnicam SPD. Delegat iz Gorij Cundrič je zahteval, da se njihovi podružnici dodeli v upravljanje eno od postojank v Triglavskem pogorju. V Ljubljani je 5. aprila 1946 potekala prva seja glavnega odbora in gospodarskega odseka PDS. Na njej je sodeloval Matija Klinar, član podružnice Gorje. Na razširjenem sestanku glavnega odbora so sklenili, da podružnica Gorje dobi v upravljanje Aleksandrov dom pod Triglavom, ki se preimenuje v Dom Planika. Gorjani so ga še v istem letu obnovili, saj je bil v izjemno slabem stanju.

Dom Planika, 2401 m, je postavljen na slikoviti lokaciji na planoti Ledine pod romantičnimi severozahodnimi ostenji Velikega in Malega Triglava. Je najstarejša slovenska planinska dediščina; Bohinjci so z župnikom Žanom leta 1871 na tem mestu postavili kočico, imenovano Triglavsko kočica, nato se je rodilo ime za prvo triglavsko kočico, znameniti Triglavski tempelj.

Na isti lokaciji je 1877. nemško-avstrijski DÖAV obnovil in nekoliko povečal prvotno kočico. Leta 1880 je DÖAV za 350 goldinarjev to zavetišče prodal avstrijskemu ÖTK, ki jo je obnovil in imenoval Koča Marije Terezije. Ob njej so dunajski planinci zgradili nov planinski Dom Marije Terezije in ga odprli leta 1911. Po prvi svetovni vojni je ÖTK Dom Marije Terezije oddal ali prodal Slovenskemu planinskemu društvu, ki je zmenjalo cesaričino ime s kraljevim – Aleksandrov dom. Potem so med Jugoslavijo in Italijo določili rapalsko mejo, ki je potekala po grebenih z zahodnega dela vrha Triglava do vrha Šmarjetne glave nad Doličem in naprej. S severne strani Triglava je tekla po grebenu nad Plemenicami do Sfinge in dalje proti Luknji. Območje Ledine s planinskim domom in zavetiščem je ostalo na jugoslovanski strani. Vojska je oba objekta uporabljala kot mejno stražnico.

Da je ostal slovenski pristop na Triglav z jugozahodne, južne in vzhodne strani neoviran in svet med

Slika 2: Prvi odbor društva leta 1929.

Od leve proti desni sedijo: Simon Hudovernik, Jakob Jan, Jože Zajc, Krišpin Ogris in Vinko Jan. Stojijo: Franc Poklukar, Franc Kunstelj, Andrej Prešeren, Simon Zima, Jože Mulej in Franc Cundrič

Prvi odbor društva leta 1929

Aleksandrov dom, po vojni dom Planika Arhiv Petra Mucka

Rifugio "Napoleone Cozzi", - Alt. m. 2150 s. m.

CLUB ALPINO ITALIANO
SEZIONE DI TRIESTE
SOCIETÀ ALPINA DELLE GIULIE

RIFUGIO
NAPOLEONE
COZZI

al
Monte Tricorno m. 2863
Confine orient. Italo-Jugoslavo

★
Servizio d'Albergo
dal 1 giugno al 30 settembre
Gestore: Gianni Tomasi

★
CORSO ESTIVO DI SCI

Italijanska kočica na Doliču, rifugio Napoleone Cozzi–razglednica CAI Trst

Savo Bohinjko in Dolinko z Bohinjem, Bledom, Gorjami, Jesenicami, Kranjsko goro dodeljen Slovencem, je bila zasluga Mihajla Pupina, znanstvenika svetovnega formata. Bil je osebni prijatelj predsednika ZDA Wilsona, ki je na pariški in londonski konferenci s svojim vplivom omogočil, da se je državna meja, že začrtana v korist Italije, premaknila nazaj, tako da je planinska postojanka kralja Aleksandra do druge svetovne vojne ostala na slovenskem ozemlju, meja pa je tekla čez sam vrh Triglava. Občina Bled je Mihajla Pupina leta 1921 odlikovala z nazivom častni občan Bleda. Planinci so se leta 2005 pri spomeniku štirim srčnim možem, prvopristopnikom na Triglav, zavezali, da se samostojna država Slovenija pokloni Pupinu s spominskim obeležjem. To se je na Bledu uresničilo.

Dom Planika
Foto: Zdenka Mihelič

Med drugo svetovno vojno so Aleksandrov dom na Ledinah odvzeli SPD-ju in ga prepisali na DÖAV. Tako kot vsi planinski domovi je bil ob koncu vojne popolnoma izropan in poškodovan.

Leta 1948, 16. aprila, je bil na drugi zvezni konferenci Fizkulturne zveze sprejet sklep, da se planinstvo organizira kot samostojna društvena organizacija, sestavljena iz članstva planinskih društev, včlanjenih v planinsko zvezo. Na osnovi tega sklepa je v Ljubljani 6. junija 1948 potekala ustanovna skupščina Planinske zveze Slovenije. PZS kot naslednici SPD naj bi pripadlo njegovo planinsko premoženje, enako je veljalo tudi za planinska društva, naslednike planinskih podružnic SPD. Na ustanovni skupščini PZS je bil navzoč tudi delegat PD Gorje Matija Klinar. V prvi glavni odbor PZS je bil soglasno izvoljen Alojzij Jan iz PD Gorje. V tem obdobju so se gorjanski planinci izjemno izkazali in dokazali svojo predanost "novemu" slovenskemu planinstvu. Zaradi požrtvovalnosti in nadpovprečne organizacijske sposobnosti, zavzetosti in zanesljivosti so postale odlike PD Gorje splošno znane in glavni odbor PZS ga je že leta 1946 zaprosil, da bi prevzelo upravljanje in obnovo že skoraj razpadle kočice na Doliču. Ta zgradba, ki stoji med Kanjavcem in Šmarjetno glavo, je bila odprta 14. septembra

1930, zgradili so jo italijanski planinci, tržaška sekcija CAI, in jo imenovali Rifugio Napoleone Cozzi. V želji, da se kočica na Doliču čim prej odpre, je ponudbo PZS prevzelo PD Gorje skupaj s SPD Trst. Zasilno so uredili in obnovili kočico ter jo odprli 14. septembra 1948.

Kočica je v zimi 1950/51 porušil sneg. Niso je obnovili, odločili so se za novo lokacijo nekoliko višje na varnejšem mestu. Dokončali in odprli so jo leta 1953 z novim imenom Tržaška kočica. Ambicije gorjanskih planincev so se nadaljevale in v letih 1972/73 so k obstoječi zgradbi dogradili prizidek. Povečanje nočitvenih kapacitet so narekovali vse večji množični obiski domačih in tujih planincev. V zimi 2009 se je na Doliču zgodila nova snežna katastrofa – poškodovani so bili vsi planinski objekti, vključno z zimsko sobo. Čeprav so se slovenska stroka, politika in PZS zavedali te nesreče, so Gorjanci v največji meri sami izvedli obnovo in s svojim znanjem gradnje v visokogorju ter trdno voljo sanirali razdejanje. Da bi predstavili objekte na novo lokacijo v sedlo pod Šmarjetno glavo, kot je predlagalo PD Gorje, to zaradi parkovnih in naravovarstvenih pogojev ni bilo mogoče.

Ne smemo pozabiti, da so se z lokacijo in željo SPD za postavitev planinske kočice na Doliču že leta 1904 soočili brata Tominšek, Tožbar in Abram, ki so bili tedaj na poti na to območje. Kmalu so zaradi gradnje kočice v imenu SPD odkupili zemljišče. Poleg pomanjkanja denarja za gradnjo na Doliču jih je dohitela prva svetovna vojna in nato rapalska meja, po kateri je območje Doliča pripadlo Italiji. Na mestu, ki ga je že prej izbralo SPD, so Italijani iz tržaške sekcije CAI leta 1930 postavili svojo planinsko *baito*.

Temeljno odločitev PD Gorje leta 1987, da poleg prvotne kočice zgradijo novo planinsko postojanko Planika, so uresničili leta 1992. V tem planinskem domu je dobil zatočišče tradicionalni pohod Sto žensk na Triglav. Tudi turni in ekstremni alpinistični smučarji so vse pogosteje zahajali v zavetje Planike. Zimski spust z desko z vrha Triglava mimo Škrbine po Gorjanski poti je bil veliko dejanje. Svoje domovanje si je v Planiki izbrala tudi slikovita Godba Gorje.¹

Leta 2004 je bila po sestopu s Triglava v Planiki ključna slovesnost akcije Planinske zveze Od Prekmurja do Primorja po planinskih poteh z več kot 9000 podpisi v slavnosti knjigi udeležencev; knjigo so nato izročili predsedniku PZS. Začetek poti je bil 1. maja 2004 pol ure po polnoči, ko je Slovenija uradno vstopila v Evropsko Unijo. Vstop so praznovali s planinskim večerom, bogatim in izvirnim kulturnim programom z recitali in pesmijo ter gorjansko godbo. Prisoten je bil tudi Marco Onida, predsednik Alpske konvencije. Poleg slovenskih so se tega dogodka udeležili tudi planinci iz Hrvaške, Avstrije in Italije.

¹ Leta 1907 se je kot prva godba v Sloveniji oblekla v narodne noše. Godba v skladu s svojo etno tradicijo izvaja repertoar, sestavljen iz slovenskih narodnih skladb, izvajajo pa tudi skladbe zabavne in filmske glasbe z vsega sveta. (op. ur.)

Ob častitljivemu devetdesetletnem jubileju PD Gorje lahko ugotovimo, koliko dela, znoja, požrtvovalnosti in planinskega domoljuba je bilo vložnega v izgradnjo, razvoj in ohranjanje ne samo gorjanskega hribovstva, ampak tudi v javno dobro slovenskega planinstva. Društvo upravlja in vzdržuje več kot deset planinskih poti, na zahtevnih terenih Triglavskega narodnega parka: od Zadnjice, Komarja, Doliča, Luknje, Krme, Vodnikovega doma do Malega Triglava in znamenite Gorjanske poti od planinskega doma Planika do Škrbine pod vrhom Triglava.

Dejavnost PD Gorje se še posebej odraža v delu z mladimi v okviru Odseka za šolsko mladino in z Mladinskim odsekom. Odsek za varstvo gorske narave je stalni sopotnik PD Gorje, kajti največ planinskih dejavnosti se odvija in opravlja na varovanih naravovarstvenih območjih. Alpinisti so aktivni v alpinističnem odseku PD Gorje, ki je prve vzpone registriral že leta 1948 in nadaljeval z vzponi in plezalnimi smermi v vseh gorstvih nekdanje Jugoslavije, Centralnih Alpah, Dolomitih, Andih in Himalaji.

Vsekakor ima svoje mesto in trden temelj v PD Gorje Gospodarski odsek, ki že več kot sedem desetletij v najtežjih gorskih pogojih zanesljivo in visokokakovostno upravlja in oskrbuje triglavski postojanki Planiko in Dolič. Skrbno si prizadeva upoštevati ekološke in okoljevarstvene standarde. Izjemna odlika oskrbnišтва je prizadevanje, da bi bili postojanki planinska domova z dušo, polna veselja in prijaznosti.

Da je Planinsko društvo Gorje postalo tako uspešno in prepoznavno, je zanesljivo največja zasluga članov organov društva, še posebej članov upravnega odbora in njihovih predsednikov.

Ob tem slavnem jubileju ne smemo mimo tega, da ne bi omenili legende gorjanskega in slovenskega planinstva Matije Klinarja, ki je z veliko korajžo in voljo za PD Gorje od PZS pridobil obe triglavski postojanki, ju obnovil, dogradil in posodobil. PD Gorje je predsednikoval celih tridesetih let. Nasledil ga je zvesti prijatelj Alojzij Jan, ki je eno desetletje z vso zavzetostjo skrbel za razvoj društva. Veliki ljubitelj gora Alojzij Jan, ki je bil po izdelovanju zvoncev znan celo izven Gorenjske in Slovenije, se je prizadeval za ohranitev gorjanskega zvončarstva kot dela gorjanske kulturne dediščine, ki sega v 16. stoletje. Kristl Ogris je prevzel predsedovanje društva že v samostojni Sloveniji in ga vodil polnih 22 let. V njegovem vodenju bo ostala nepozabna uspešna sanacija planinskih objektov na Doliču, ki so bili leta 2009 poškodovani in deloma uničeni v snežnem plazju. Bil je uspešen in vztrajen pri postavitvi logističnega centra za helikoptersko oskrbovanje triglavskih planinskih postojank na Rudnem polju. Leta 2016 je bil za novega predsednika izvoljen Jože Kosmač, ki mu predseduje tudi v letošnjem jubilejnem letu. Kosmač je prava planinska duša s skoraj 60-letnim planinskim stažem. Marica Okršlar je trdno hodila po planinskih stopinjah svojega očeta Matije Klinarja. Poleg aktivnega planinarjenja je svojemu planinskemu društvu vedno nudila vsestransko pomoč, s svojim znanjem zlasti gospodarskemu odseku, ki je bil zmeraj najbolj obremenjen z obnovitveno-vzdrževalnimi deli in novimi investicijami v planinske objekte ter ostalo infrastrukturo. V več kot polstoletnem obdobju aktivnega planinskega delovanja je postala znana in spoštovana po celi Sloveniji le kot Marica, planinska učiteljica in mentorica. ◻

Na priložnostni slovesnosti letos v Krmi je predsednik MDO Gorenjske Franc Benedik podelil PD Gorje priznanje Planinske zveze Slovenije. Na sliki: predsednica PD Javornik Koroška Bela Olga Oven, Franci Ekar, Jože Kosmač, predsednik PD Gorje, Marica Okršlar in Franc Benedik. Arhiv Francija Ekarja

Izkušenj ne začnemo nabirati na Triglavu

Pogovor z Bojanom Kosom

Če se boste, bog ne daj, ponesrečili v gorah in imeli srečo v nesreči, bo po vas priletel helikopter. Ta v naših gorah posreduje v približno polovici intervencij Gorske reševalne službe. Helikoptersko reševanje zahteva zelo visoko stopnjo usposobljenosti posadke, ki jo sestavljajo pilot, kopilot, tehnik letalec, zdravnik reševalec letalec, gorski reševalec letalec in policist. Če si za večino naštetih lahko vsaj približno predstavljamo, kakšna je njihova vloga, si policistovo morda malo težje. Ker sem si jo želela razjasniti, sem z vprašanji drezala v svojega sovaščana, pripadnika gorske enote policije. Ko je zadeva presegla okvir spročenega kramljanja in sem si zamislila, da bi o svojem delu spregovoril za bralce *Planinskega vestnika*, me je nemudoma usmeril k poklicnemu kolegu Bojanu Kosu, višjemu samostojnemu policijskemu inšpektorju in predstavniku za odnose z javnostmi Policijske uprave Kranj ter policistu gorske enote. "On bo pravi naslov zate," je dejal sosed in si nemara oddahnil, ko sem ga nehala gnjaviti z vprašanji o službi.

Bojan Kos
Arhiv gorske
enote policije

Za začetek bralcem predstavimo gorsko enoto policije. Kakšen je njen namen in kdo lahko postane njen pripadnik?

Gorsko enoto policije sestavljajo policisti gorniki, ki naloge policije izvajajo na težje dostopnem terenu in v visokogorju. Področje je specifično, potrebna so posebna znanja, usposobljenost in opremljenost. Prvi pogoj, da nekdo postane policist gornik, je pridobljen status policista, v nadaljevanju pa mora opraviti še vrsto usposabljanj in preverjanj, s katerimi se nauči policijskega dela in taktik v visokogorju. V prvem delu so usposabljanja razporejena na dve leti, potem pa se usposobljenost policistov preverja vsako leto večkrat. Znanja se pridobivajo na usposabljanjih znotraj

in zunaj policije ter v prostem času. Seveda pa brez ljubezni do gora ne gre.

Policist gornik mora odlično poznati policijska pooblastila, znati mora prepoznati nevarnosti v gorah v vseh letnih časih, se gibati v gorah in biti usposobljen za delo v helikopterju. Obvladati mora prvo pomoč ter alpinistične in reševalne tehnike. Del enote je vključen tudi v izvajanje nalog policije v okviru sistema zaščite, reševanja in pomoči s helikopterjem. Za sodelovanje pri helikopterskem reševanju je potrebna posebna licenca, ki velja samo eno leto in se podaljša, če policist v tekočem letu opravi posebna usposabljanja oziroma preverjanja za delo s helikopterjem.

Sicer pa pripadniki enote opravljajo običajno delo policista, kriminalista, policijskega inšpektorja. Vsak policist gorske enote torej to v okviru službe dela "za zraven". Enota deluje na sklic, kar pomeni, da se aktivira v trenutku, ko nastanejo okoliščine, ki zahtevajo prisotnost policistov s takimi znanji in opremo na terenu. V posamezno nalogo so lahko vključeni eden, dva ali več policistov, lahko pa tudi celotna enota. Pri svojem delu veliko sodelujemo z Letalsko policijsko enoto, Slovensko vojsko in Gorsko reševalno zvezo Slovenije. Brez uporabe helikopterjev tako policije kot vojske in brez podpore gorskih reševalcev bi bile naloge marsikdaj težje izvedljive.

Pomembno področje dela gorske enote policije so preventivne akcije. Poročila o njih so dostopna na spletni strani policije, sicer pa javnost o njih obveščate tudi prek medijev.

Policija preventivno delo v gorah opravlja vsako leto. Namen preventivnih aktivnosti je zagotavljanje splošne varnosti ljudi v gorah z neposrednim

vključevanjem policistov gornikov na terenu. Gre za izvajanje podobnih nalog, kot jih izvajajo tudi policisti v patroljah na območnih policijskih postajah, le da te naloge prilagojeno opravljajo v gorah. Poleg preventive so naloge policistov gornikov najpogosteje povezane tudi z opravljanjem ogledov krajev gorskih nesreč, iskanjem pogrešanih oseb, delom na smučiščih, s sodelovanjem s PZS pri ugotavljanju stanja planinskih poti in podobno.

O tem obveščamo javnost preko medijev, v zadnjem obdobju v večjem obsegu tudi preko družbenih omrežij Facebook in Instagram. Samo v letošnjem letu je Policijska uprava Kranj v približno 40 sporočilih poročala o več kot 50 gorskih nesrečah. Gre za planinske in alpinistične padce, zdrse, padajoče kamene, odlome skal, bolezenska stanja, za izgubljene, prestrašene ali obnemogle planince, primere neustrezne opreme, več smrtnih dogodkov itd. To so tudi sicer najpogostejši neprijetni dogodki v gorah. Objave so bile podprte tudi s fotografijami in video posnetki.

Kaj opažajo policisti gorniki na terenu, torej v gorah? Se stanje od takrat, ko ste začeli s preventivnimi akcijami,¹ izboljšuje ali poslabšuje?

Policisti ugotavljajo, da je gorništvo nevarno predvsem za dve skupini planincev. Ena so neizkušeni, druga pa posamezniki, ki ne upoštevajo osnovnih načel. To je tudi neke vrste posebnost ali tipičnost današnjega časa, ko so se mišljenje in cilji ljudi, ki zahajajo v gore, zelo spremenili. Danes cilj ni več samo gora, ampak tudi dobra fotografija. Marsikdaj ljudje precenjujejo svoje sposobnosti. Mešanica visokih pričakovanj z malo izkušnjami je prej ko ne bližnjica do nesreče. Ugotavljamo tudi, da je gorniško znanje "sezonskih planincev" zelo površno, ravnanje včasih skrajno neodgovorno in da smo lahko srečni, ker nesreč ni še več. Gorniško znanje ne pomeni prebrati nekaj

knjig, priročnikov, forumov ali videti slike na družbenih omrežjih, ampak naučeno teoretično in praktično znanje tudi postopoma, dosledno in stalno uporabljati v praksi.

Splošne ugotovitve v primerjavi s preteklimi leti niso spodbudne, saj je bilo letos med obiskovalci gora več takih planincev, ki niso upoštevali pravil varne hoje v gore, bodisi s precenjevanjem svojih znanj in sposobnosti bodisi s pomanjkljivo oziroma neprimerno opremo glede na težavnost in razmere. Vzrok za to je večji obisk gora tistih, ki so zaradi covid-19 morje zamenjali za hribe. Policija se na to odziva z neprestanim opozarjanjem v medijih, glede na kadrovske možnosti pa tudi z akcijami na terenu. Primer, ki kaže na to, kako različno populacijo imamo v gorah, je vprašanje neke planinke, če se v planinski koči lahko priklopi na brezžični internet.

Brez uporabe helikopterjev in brez podpore gorskih reševalcev bi bile naloge marsikdaj težje izvedljive. Arhiv gorske enote policije

Policija ima pri obravnavi nesreče sprva enako vlogo kot reševalci, torej dajanje prve pomoči. Arhiv gorske enote policije

¹ Gorska enota policije je bila aktivirana leta 2001.

"Gre za način življenja, željo po nečem nenavadnem in hkrati za doživljanje adrenalina, ki je drugačen kot pri klasičnem policijskem delu," o svojih motivih za vključitev v gorsko enoto policije razmišlja Bojan Kos. Arhiv gorske enote policije

Kako se ljudje odzivajo na navzočnost policistov v gorah? Kaj se zgodi, če pohodnik ne upošteva opozoril policista?

Odziv ljudi je običajno pozitiven, so pa seveda izjeme, ki vedo več kot vsi drugi skupaj. Nekoč, ko smo na zelo zahtevni Komarči izvajali preventivno dejavnost in ljudi opozarjali na kritično pomanjkljivo osebno opremo, so nam grozili, da nas bodo prijavili Evropski komisiji, češ, da gre pri našem delu in informiranju za kršitev človekovih pravic. Ko smo pojasnili, zakaj in kako to počnemo, so se naposled strinjali, da opravljamo pomembno delo.

Če policist planinca opozori na neprimerno opremo in ta nadaljuje s potjo, potem policija v primeru nesreče preveri morebitne znake kaznivih dejanj, predlagala pa bi tudi pokritje stroškov reševalne intervencije.

Kako je s pregonom tistih, ki se po hribih vozijo z motornimi vozili, bodisi v lastni režiji bodisi kot organizirane skupine, tudi iz tujine?

Vožnje v naravnem okolju policija nadzira vse leto in proti kršiteljem ukrepa.

Včasih so gore žal tudi prizorišče namerno povzročenih nesreč. Kako policija ukrepa v teh primerih?

Kadar pride do hujše nesreče, ima policija v prvem delu enako vlogo kot reševalci, torej dajanje prve pomoči. V nadaljevanju pa policist opravi ogled kraja, zbere obvestila o odgovornosti za nesrečo, podatke prič, evidentira stanje poti in zagotovi obveščanje drugih institucij ali organizacij. Če se ugotovi, da je nekdo namenoma ali iz velike malomarnosti povzročil ogroženost ali nesrečo, policija proti njemu ukrepa. Sicer pa nesrečni dogodki v gorah običajno niso posledica namernih dejanj, ampak splet okoliščin. Zadnji odmevnejši primer namerno povzročene nesreče je bil uboj na Srebrnem sedlu pred nekaj leti.²

Pri svojem delu zagotovo doživite marsikaj zanimivega, če ostaneva pri svetli plati. Vam je v spominu ostala kakšna posebno zabavna ali pa poučna zgodba?

Zgodb je toliko, kot je nesreč in iz vsake se tudi sami česa naučimo. Ljudje imajo ogromno domišljije. Tudi v gorah si želijo brezžični internet, namesto čelade nosijo rojstnodnevne klobučke, sledijo potkam na telefonu, kot da bi šlo za iskanje popustov v trgovinah itd.

Pred leti smo s Slovensko vojsko pod Triglavom reševali gospo, ki se je za vzpon na Triglav pripravila z nekaj vzponi na Šmarno goro, namesto vode je imela s seboj kavo. Seveda je omagala, na poti se je celo izgubila. Ko smo jo našli, smo jo del poti do Kredarice nesli. Imeli smo srečo, da je bil na Kredarici ravno takrat vojaški helikopter. No, to je bila sreča za nas, zanjo pa ne, saj se ga je bala. Ampak smo jo prepričali, da je podobno kot v avtu, le malo bolj glasno je ... Včasih z reševanci v helikopterju naredimo kakšno fotografijo, kadar jih je strah, da vsaj za trenutek preusmerimo njihovo pozornost in jih zamotimo. Med boljšimi odzivi je bilo ravnanje psa, ki je s svojim lastnikom obstal na neprehodnem terenu. Pes se je po reševanju bolj stiskal k policistu gorske enote kot k lastniku.

Kaj vas je motiviralo, da ste se pridružili gorski enoti policije?

Gre za način življenja, željo po nečem nenavadnem in hkrati za doživljanje adrenalina, ki je drugačen kot pri klasičnem policijskem delu. To je delo, ki me veseli, navdušuje in se mi ni treba spraševati, zakaj to počnem. To je tudi nekaj, kar že od nekdaj "hodi" z mano in je del mene, saj nadaljujem družinsko tradicijo; moj oče je bil namreč prav tako pripadnik gorske policijske enote.

Zakaj imate radi svoje delo?

Zato, ker je to poklic, v katerem sem poleg resnosti ter strogosti našel tudi svoje hobije, motivacijo ter družbo izredno pozitivnih in motiviranih ljudi.

Morda še kakšen nasvet za varno obiskovanje gora?

Do zdrsov običajno pride zaradi neustrezne opreme in utrujenosti planincev pri vračanju z vrhov. Padci na poti so običajno posledica spotikov in tudi utrujenih nog. Odlome skal je težko predvideti. Reševanja planincev, ki brezglavo tavajo po gorah ali pa se znajdejo v težki situaciji, ker ture niso načrtovali, jih recimo ujame tema ali jih ustavijo razmere na poti, bi bila nepotrebna, če bi se na turo ustrezno pripravili in od doma odšli dovolj zgodaj. Ena od dobrih možnosti je najem gorskih vodnikov za varno izvedbo ture. Varnosti torej ne predstavlja samo oprema, temveč tudi ustrezna organizacija, psihofizično stanje planinca, pripravljenost, poznavanje poti, izkušnje, ki se jih pridobiva postopoma, in še marsikaj. In še nekaj – izkušenj ne začnemo nabirati na Triglavu, ampak postopoma, prek nižjih in lažjih do višjih in težjih ciljev. ●

² <https://www.dnevnik.si/1042761513>.

Se zgodi – ampak meni?!

Med potokoma Sušica in Belca

Kadar koli se spomnim na to turo, se tolčem po glavi: le kako sem mogel narediti toliko napak zapovrstjo! S prijateljem ali sam večinoma hodim po gozdnih vlakah, neoznačenih in zapuščenih stezah ter brezpotjih. Velja pravilo: če vsaj enkrat ne zaideva, tura ni čisto veljavna. A se je s trezno glavo, izkušnjami, logiko in nekaj tveganja zmeraj nekako izšlo. Tokrat pa kot začarano, je šlo vse narobe. Kot da bi mi čez oči in pamet padla nekakšna megla ali zavesa.

Bolje bi bilo, če bi o tem podvigu molčal in nihče, razen prijatelja, ne bi vedel, kakšne neumnosti sva počela. Morda pa se je še komu zgodilo kaj podobnega ali pa bo tole komu v opomin. Če bi si vzel minuto več časa za premislek, ne bi s skoraj sedmimi križi deset ur divjal po grapah, grabnih, plazovih, strmih gozdovih, vlakah, gozdnih cestah ...

Kadar se z Jožetom zmeniva za turo, je najtežje vprašanje – kam. Iz Zgornjesavske doline na julijsko in karavanško stran skoraj ni poti, ki je ne bi že prehodila. Tako so nastajali opisi *Kje so tiste stezice v dovški in borovski fari*. Na zemljevidu *Triglav* iz leta 2016 pa sem opazil drobne pike. Po njih naj bi se iz doline potoka Jerca prišlo nad slap Sušica, potem pa po njeni grapi in s prečenjem pod stenami na jugozahodni greben proti Kepi. Nisva pričakovala kakšne prave steze, saj je tam ne more biti. Prehod pa gotovo

obstaja, če ga je nekdo vrisal. Tiste konce precej poznavava. A to je bil za naju še neznan svet in izziv – greva raziskovat, ali se res pride tja ali ne. Se je prišlo – a kako!

Dober začetek

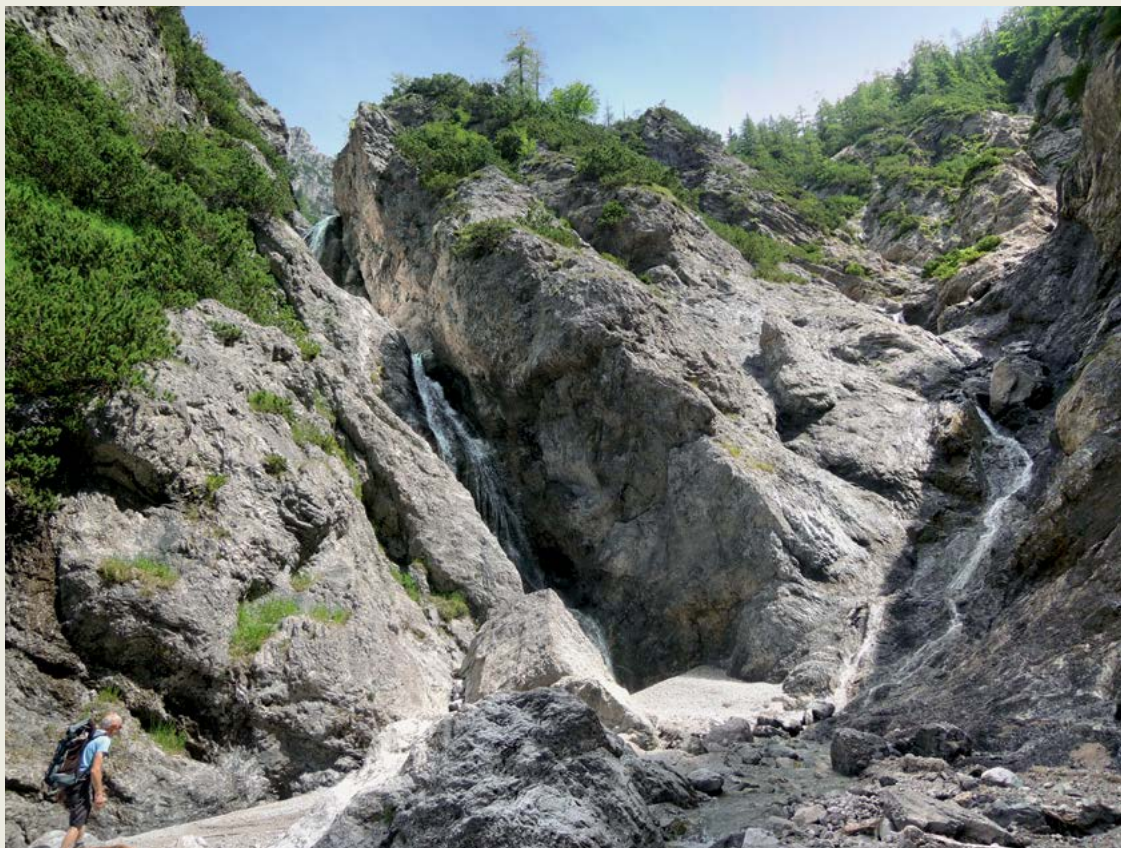
Z avtom sva se z Dovjega zapeljala do konca ceste v Brevant. Tam se prijetna lovska steza spusti k potoku Jerca. Po strugi navzdol sva kmalu dosegla pritok Sušice. Po njej sva se dvignila, dokler je pač šlo. Kmalu se namreč soteska zoži in slap te prisili, da odnehaš. Kdor hoče priti nad slap, se mora po Jerci spustiti še naprej in se nato vzpeti na Jurčev rovt (sem se pride tudi mimo Hrovatovega groba iz Belce). Na vrhu pašnika sva našla znano stezo, ki pelje proti Sušici. Do tu je šlo vse po načrtu in tudi vzpenjanje po njeni strugi na začetku ni nič posebnega.

Struga Sušice nad slapom; če bi šlo tako zlahka do vrha.

Foto: Jože Treven

Zožitev in strmina;
prehodi postajajo
vedno bolj zahtevni.
Foto: Jože Treven

Iskanje poti

Začeli so se nekoliko težji prehodi, potem pa prav zoprni strmi bregovi s skrotjem brez oprimkov. Tam ne bi rada lezla nazaj, zato samo naprej. Opazila sva, da se grapa s hudournikom zapira s pečinami. Torej bo treba pod njimi prečiti na levo, tako kot je vrisano na karti, in tam doseči znano stezo. Šel sem naprej pogledat, ali bo kaj iz tega, pa nisem našel nobenega pametnega prehoda. Z zemljevidom si nisem mogel dosti pomagati. Če bi poznal vsaj začetek, verjetno ne bi bilo pretežko. Torej nazaj do Jožeta. Že prej sva ogledovala strm žleb, po katerem bi se morda dalo splezati na rob grape. Za silo je šlo in prigoljufala sva se na nekakšen greben. Tam bi po najinih računih moral biti rob grape in znana steza oziroma tisto, kar je namesto nje. V resnici pa naju je za njim čakala še ena grapa, in to naju je zmedlo. Ni kazalo drugega – prečila sva še to in spet navzgor proti drugemu robu. Za težave je temeljito poskrbela narava s križ-kraž podrtim drevjem. Plezala in plazila sva se pod debli, med njimi in čez debela. Strmini ni bilo konca in začela sva dvomiti, kje sva. Morda sva spregledala stezo, jo nevede že prečila in zašla v drug graben. To bi bil lahko Bavharski potok. Ko sva prišla na vrh, pa nenadoma – odrešitev. Nekaj požaganih vej. Oddahnila sva si in jim sledila. Že po nekaj metrih pa je bilo veselja konec. Nobenih sledov, da je tam že kdaj hodilo človeško bitje, ni bilo več.

Tu bi si morala prvič privoščiti premislek, kje v resnici sva. Kar tako se sredi divjine ne pojavljajo odžagane veje. Pa je v glavi reklo – klik in nadaljevala sva prečneje proti zahodu. Ves čas sem imel pred očmi samo to, da morava na vsak način priti do sicer brezpotnih,

a laže prehodnih pobočij, kjer sem se nekoč že potikal. Res pa je, da s seboj nisva imela celotnega zemljevida, ampak kopijo samo tistega dela, ki sva ga potrebovala za Sušico.

In sva prečila, se spuščala in dvigala, jarki so se vrstili drug za drugim. Strmina je bila kar velika, in bolj ko sva se obračala navzdol, večja je postajala. Nazadnje je moral priti na pomoč Jožetov prusik, k sreči ga vedno nosi s sabo. Tistih dvajset metrov vrvice naju je rešilo pred prevelikim tveganjem. Spuščala sva se od drevesa do drevesa, in ko sva to naredila zadnjič, sva pristala točno na poti. Zdaj sva bila na varnem in steze ne bi smela več izgubiti.

Prava pot?

Od samega veselja sem tu naredil drugo ključno napako. Namesto da bi poskušal pojasniti, od kod prihaja in kam pelje široka pot, sem jo takoj ubral po njej na desno. Že nekaj ur sva prečila v to smer, torej ne more biti drugače, kot da tako nadaljujeva. Če bi čisto malo premislil, bi vedel, da se taka pot ne more kar začeti ali končati ob nekem grabnu sredi gozda. Res je bil prehod čez potok precej podrt, a vseeno bi ga lahko opazila. (Pozneje se je izkazalo, da če bi tam zavila levo, bi bila prej kot v četrto ure na Jurčevem rovtu). Ker pa se nama je tako mudilo, sva si izlet temeljito podaljšala. Steza se mi je zdela vedno bolj znana, pa mi še ni kapnilo. Prihitela sva do Brolhovega rovta (na večini zemljevidov je pomota, kjer piše Brolhov, je v resnici Brencetov). Spet mi je nekaj reklo, da sva nekoč tam že hodila. A namesto da bi vsaj zdaj obrnila, sem šel na spodnji konec iskat prehod v dolino. Ko s tem ni

bilo nič, sva nadaljevala in se nazadnje znašla na dobro znanih vlakah. Zdaj sva zagotovo vedela, da bova prišla do zapornice v Belci. Potem pa po cesti v dolino in stvar bo opravljena. Kdor pozna tiste konce, ve, da so razdalje kar precejšnje.

Izgubljen in najden prijatelj

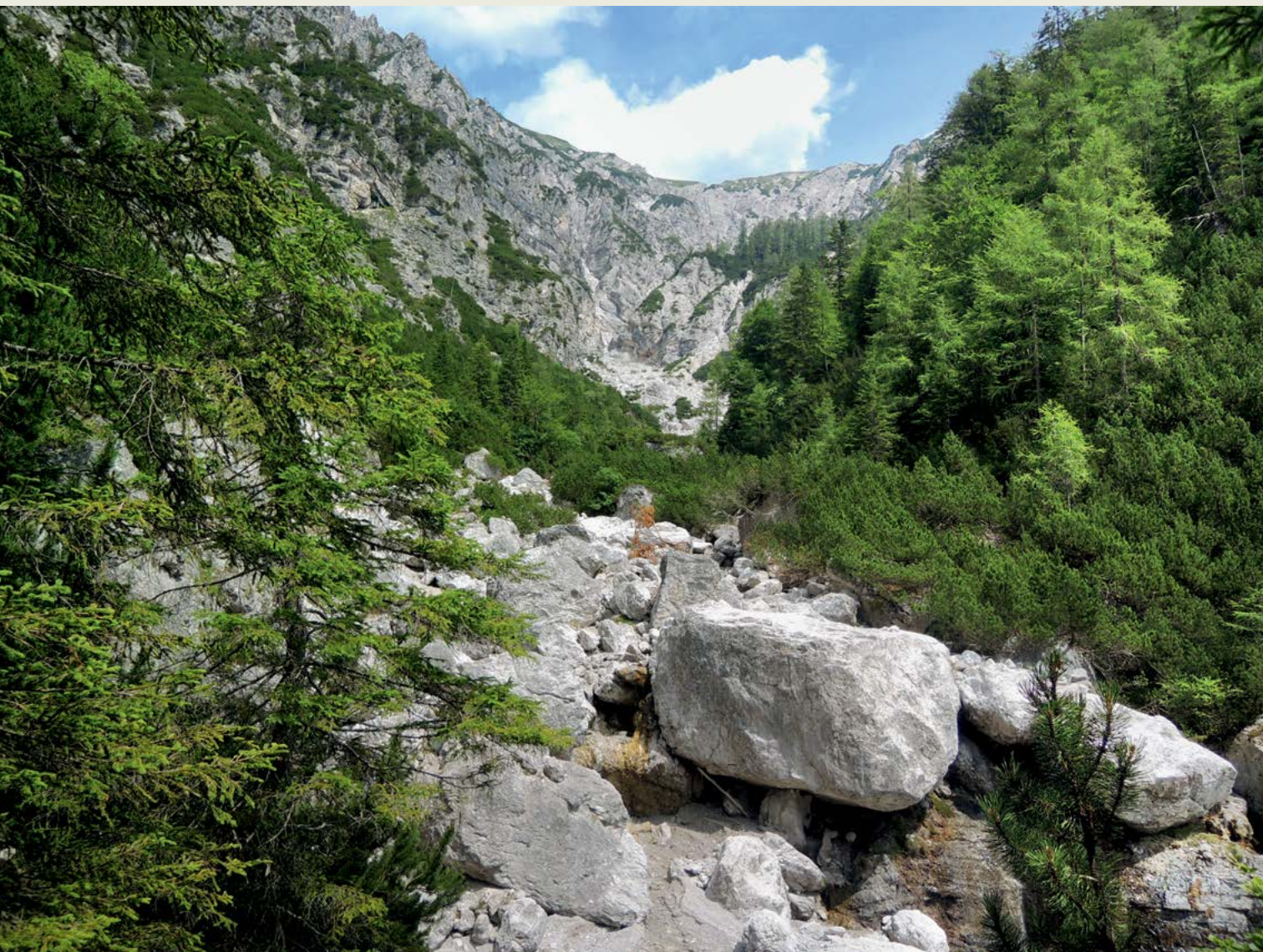
Ko sva končno prišla na cesto, sem pospešil, kar sem mogel. Ob 19. uri sem moral biti namreč nujno na Dovjem. Jože me ni več dohajal, in to je bila seveda spet napaka. Jaz sem bil namreč prepričan, da morava čim prej priti v dolino v vas Belco. Jože pa je mislil, da bom zavil k potoku Belci in mimo partizanskega groba nazaj na Jurčev rovt. In sva hitela vsak po svoje. V Belci skoraj ni signala, a slučajno me je poklical ravno s pravega mesta. On je bil pri grobu, jaz pa že precej daleč na cesti. Izračunal sem, da bi se morda vseeno izšlo, če se vrnem in grem za njim. S še hujšim tempom sem tekkel nazaj, našel odcep in se spustil po njem. Zdaj smo na znanem terenu, vse se bo srečno in pravočasno izšlo. A sem ga spet polomil. Čez stezo je ležalo podrti drevo in treba ga je bilo obiti. Gozd pod njim je bil videti lahko prehoden, in namesto da bi se vrnil na stezo, sem jo mahnil kar navzdol. Prej ali slej bom tako ali tako naletel na pot. Pa sem se uštel. Pozabil sem namreč, da steza preči daleč na levo in šele potem doseže strugo

Belce. Moje spuščanje je postajalo vedno težje, končno pa sem le prišel do vode. A groza – bil sem prenizko in jez ni bil pravi. Treba je bilo iti nazaj, s tem pa je bila tudi pokopana možnost za prehod na Jurčev rovt. Tisto vračanje na cesto mi je popilo še zadnje moči, a druge izbire ni bilo. Medtem je Jože spoznal, da ne bom prišel za njim, in se je tudi vrnil. Tako sva se končno spet srečala in skupaj nadaljevala. Spotoma sem večkrat klical prijatelje in znance, da bi naju prišli iskat k žagi na Belci. A ni bilo signala ali pa se niso oglasili.

Pred nama je bila še ena ovira. Skalni podor, ki je odnesel cesto v Belco, je namreč zasul spodnji del steze, ki mimo bivše karavle pripelje na glavno cesto. Včasih je bil tam mostiček, pa ga je odnesla zadnja poplava. Poplezavala sva po skalah v strugi in zamudno iskala prehode. Končno se je po telefonu oglasil sosed in obljubil, da pride po naju. Na Dovjem sem bil tri minute prekmalu.

Ne vem, ali se kaj takega lahko zgodi še komu. Meni se je! In to staremu mačku in poznavalcu, za kar sem se imel. Me je pa to doživetje spet malo izučilo: ko se ti najbolj mudi, se usedi! Če sem naredil toliko neumnosti, si lahko privoščim še eno. Zato sem tale obračun zapisal in ga celo poslal uredništvu *Planinskega vestnika*. Upam, da je to zadnja neumnost v tem zaporedju. ●

*Grapa se spet razširi, a naravnost na greben ni prehoda.
Foto: Jože Treven*

V delih svojih živel sam boš večno

Truplo tvoje pač strohni v gomili,
ali čaša tvojih del ostane!
Narod tvoj bo pil iz čaše tvoje,
s pitjem njenim bode se napajal –
v delih svojih živel sam boš večno! ...

Tako je Anton Aškerc preroško zapisal v svoji *Čaši nesmrtnosti*. In kdor rad "živel bi večno", mora v svojo čašo pridno točiti svoja dela. Za tako visoke cilje pa so potrebne pogumne ideje, ki se ne rojevajo ravno vsak dan. Njihove uresničitve terjajo še več poguma, mnogo vztrajnosti, predanosti in neomajnosti. Res sta me razveselili knjigi pisatelja Jakoba J. Kende *Apalaška pot* in povsem sveža *Transverzala*. Avtorju izrekam vse čestitke. V *Transverzali* opisuje dogodivščine s skoraj dva tisoč kilometrov dolge krožne poti po Sloveniji. Traso sestavlja Slovenska planinska pot

(SPP) z jugovzhodnim dodatkom, ki Slavnik in Pohorje poveže preko Snežnika, ribniško-kočevskega sveta, Bele krajine, Gorjancev, celega Zasavja, Trojan in koroškega hribovja.

Pot, ki jo opisuje, je tako po ideji kot izvedbi sveža in aktualna. Pokuka v marsikateri košček naše dežele, ki je vreden predstavitve in bo obiskovalce nedvomno obogatil. Avtor predlaga, da bi na ta način dopolnili in tako spremenili traso SPP. Predlaga tudi beleženje posameznih točk na poti s pomočjo sodobne pohodniške aplikacije in možnost posnetka GPS-sledi kot dokaz, da je pot prehojena. Vsak čas prinaša novosti in če smo živi, moramo biti pripravljeni na spremembe. Tudi pohodništvo, planinstvo ali gornišтво sta se v treh stoletjih precej spremenila. Ali bolje rečeno, prilagodila sta se sodobnim razmeram oziroma uresničevam novih idej. Spremenila se je obleka, tudi oprema je drugačna, hoji pa so se pridružili še plezanje,

Zimska idila

Foto: Oton Naglost

smučanje, tek in kolesarjenje. A prvinskost uživanja v neokrnjeni naravi zagovarjamo enako goreče kot v Scopolijevih časih. V drugi polovici dvajsetega stoletja so nastale prve vezne poti in obhodnice. Najstarejšim se pridružujejo vedno nove – krajše, daljše, zelo dolge, zgodovinske, kulturne ... Vse so bolj ali manj dobro obiskane, saj je hoja kljub mnogim atraktivnejšim športom in aktivnostim očitno še vedno zelo zanimiva in lažje dostopna.

Med idejo in ciljem je pot. Cilj je lahko drugačen od prvotne zamisli. Tudi Ivan Šumljak, oče naše prve, dobrih šeststo kilometrov dolge Slovenske planinske transverzale, ki je luč sveta ugledala leta 1953, si je bil mogoče njen potek na začetku drugače zamislil. Kakorkoli, naredil je veliko delo. Transverzalo, ki se je kasneje preimenovala v Slovensko planinsko pot, smo uporabniki dobro sprejeli, njeno vrednost je prepoznala tudi Planinska zveza Slovenije (PZS) in jo vzela za svojo. Slovenci smo nanjo ponosni, prepoznavna je v svetu, je naš simbol, podobno kot Triglav, zato ravnamo z njo spoštljivo upoštevajoč tradicijo. Ob Kendovem predlogu, o katerem piše v svoji novi knjigi, me kar stisne pri srcu: je SPP kljub neprestano menjajoči se modi in boljši ideji res treba posodobiti? Tudi Triglava nismo pustili okovati v železnico, žičnico in še kaj. Ne ravnamo stolpa v Pisi, ne dodajamo dodatkov Kitajskemu zidu in v dolino Petre tudi še nismo razširili "vrat". Zakaj le?

Če avtor zares želi uresničiti idejo o novi poti, to ni posebej težko. Pomembni sta dobra vsebina in spretnost izvedbe. Sedanji čas nam je naklonjen s podporo sofinanciranja dobrih projektov, turistični produkti so gospodarsko donosni, nudijo nova delovna mesta. A pri novih poteh se vse prerado zatakne pri poznejšem vzdrževanju.

Nedvomno si v venček turističnih produktov zaslužijo stopiti tudi biseri divjin južne in vzhodne Slovenije, pa še kateri. Zato pa so na svetu prodorni sodobni Šumljaki, ki so sposobni stopiti v te čevlje in uresničiti idejo o svoji poti, kar Kenda zagotovo je. In, saj veste, ljudstvo je pravičen razsodnik. Pot bodo ljudje, če sodimo po odzivih na družbenih omrežjih, lepo sprejeli. Upajmo, da bodo zanjo pozneje tudi skrbeli na način, kot to odlično počnejo markacisti PZS, sicer ideja nima dolgega roka. Ne moreš pa si tega zagotoviti že pred začetkom. Ko nastopi čas za korak naprej, najboljši vedno skrbno preveri, v katero smer bo krenil, da na poti ne bo koga pohodil. Prostora je dovolj. SPP se ne sme pohoditi, ker predstavlja polovico celotne zgodovine slovenskega planinstva in tradicije PZS.

In če se za konec vrnem k Aškerčevim stihom: napajanje iz Jakobove čaše mi bo v večje veselje, če bodo tam le njegova literarna dela. ●

Kolumna izraža stališče avtorice in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Gregor Kresal

Miha Kajzelj na štiri oči z razvpito Giljotino Foto: Gregor Kresal

Je po 25 letih drugačen?

Prosto čez Obraz Sfinge

Kako, recimo, tujcu razložiti, zakaj je Obraz Sfinge tako razvpita plezalna smer? Ni tako težko, kot je težka smer, gre pa v treh korakih. Poveš, da je Triglav naša najvišja gora, ki ima eno najvišjih severnih sten v vzhodnih Alpah, ki je najvišja in najmogočnejša v Sloveniji. Nadaljuješ, da se predel stene, kjer je ta najbolj gladka in neusmiljeno-strmo-previsna, imenuje Sfinga. Na koncu še dodaš, da je Obraz najtežja od vseh smeri v Sfingi. Trikrat naj! *Voila!*

Pa je smer še vedno tako težka, kot je bila nekoč? Nekoč je veljala za najtežjo daleč naokoli, a takrat se je plezalo malo drugače kot danes in danes se pleza malo drugače kot pred nekaj leti. Dandanes se mi vseeno zdi dobro, da čedalje manj alpinistov v povezavi s svojimi podvigi uporablja predpono za tvorbo presežnika – naj. Naj je vedno bil med (naj)bolj nehvaležnimi stvarmi v

alpinizmu. Videti je, da se dandanes plezalcem Obrazi bolj razvedrijo, če lahko pod ime smeri zapišejo: prvi vzpon, prva prosta ponovitev, prvič v zgodovini ipd.

Se je v petindvajsetih letih od mojega Obraza kaj spremenilo? Je smer za prosti vzpon še "enako" težka, kot je bila leta 1995? No, težavnost bo tudi v najboljšem primeru vedno le nerodno, psihološko zapletena interpretacija količine spretnosti in navora, ki jo mora v plezalski dosežek vložiti posameznik. Te količine se od plezalca do plezalca lahko zelo razlikujejo, najmanj pa se razlikujejo med vrhunsko pripravljenimi plezalci, kjer gre po navadi le še za malenkosti. Šele malo večje malenkosti lahko stvari "zapletejo".

Petnajst let po svojem prostem vzponu sem se med snemanjem filma *Sfinga* ponovno znašel v znameniti strehi Obraza, dve leti pozneje pa zaradi drugega filmskega projekta še enkrat. Da zelo skrajšam nadaljevanje: če bi z Miho med prvim prostim vzponom sredi velike strehe imela možnost prijete tiste tri, štiri luknjice, ki jih leta 1995 tam ni bilo, bi smer morala oceniti drugače, kot sva jo. Kmalu po premieri filma sem napisal članek o tem, kar sem tam videl leta 2010 in nato še 2012, a sem ga zaradi vseh, ki so garali pri filmu, potem zavrgel, ne da bi komur koli sploh kaj omenil. Čez nekaj let, ko se je ponovno na glas razpredalo o oceni ključnega mesta Obraza, sem skoraj identičen članek napisal znova in ga spet izbrisal iz računalnika ... *Klinc*, pa te ocene! Slovenske gore so krušljive in odlomi takšnih ali drugačnih skalnih robov se bodo vedno dogajali. Včasih po odlomu

nastane luknjica, in ko tam očistiš drobir, dobiš, odvisno od vrhunskosti, boljši ali slabši oprimek. In tak oprimek se potem enkrat spet lahko malo odlomi ... Ko sem na dan 25. obletnice prvega prostega vzpona na svojem FB-profilu objavil krajši članek o Obrazu, mi je na vprašanje, ki sem ga pravzaprav postavil sam sebi, "Je tam zgoraj zdaj kaj drugače?", eden od alpinistov iz mlade garde naših najboljših dejal, da je rezime teh petindvajsetih let Obraza en kup polomljenih *grifov*. Meni se bolj zdi, da se je zadeva spet lepo vrnila v stanje iz leta 1995 in da je skala Sfinginega Obraza pripravljena na nov četrstoletni cikel.

Če bo znamenita streha Obraza, najtežje mesto smeri, komu pri oceni pomenila en plus več kot drugemu, tretjemu pa en minus manj kot prvemu, ko bo peti spet nekaj odlomil, naslednji pa bo slučajno tako dolg, da bi tisto, česar tam ne bo več, tako in tako izpustil, in ko se deveti nikakor ne bo mogel zbasati čez streho že letos, mu bo pa to uspelo čez dve leti, bodo to podatki, ki jih bom s svojo distanco še naprej sprejemal umirjeno, vsakemu od teh plezalcev pa stisnil roko, ko jih bom srečal. Prepričan sem, da je prosto plezanje čez Obraz Sfinge za vsakega alpinista čisto posebna izkušnja, ki je zaradi svoje navdihujoče zgodovine tudi edinstvena v slovenskih gorah. ●

8. oktobra 1995 sta Miha Kajzelj in Gregor Kresal opravila prvi prosti vzpon čez Obraz Sfinge. Smer sta prva tehnično preplezala Ante Mahkota in Peter Ščetin in leta 1966.

Vstop v čudovit
zadnji raztežaj
Foto: Miha Kajzelj

PLANINČKOV KOTIČEK - UGANKE

Uroš Kuzman, ilustriral: David Krančan

Tri glave ponosno dviguje v višave
in vabi v stene planince *ta prave*.
Najvišji pri nas to gorà je očak,
nanj mora povzpeti Slovenec se vsak.

Visoko v skalah prebiva kot kralj,
ta kozel, s katerim ni zbijati šal!
Rogove vzdiguje ponosno gospod,
ki najdeš ga tudi, če zreš v horoskop.

Bela je zvezda, rumeno oko,
najdeš jo le, če splezaš v goro.
Lahko jo poduhaš, jo slikaš, a veš,
utrगत te rože nikoli ne smeš.

Zaplešeta v vetru mu krilci zaviti,
na njih pa markaciji majhni sta skriti.
Cvetlica mu vsaka gre rada v priklon,
ne, grški to bog ni, čeprav mu ime je a...?

Rešitve: Triglav, kozorog, planika, gorski apolon

Čarobni svet doline
Triglavskih jezer
Foto: Nuša Maver

Planinci smo dobri ljudje

Sreča, ki je ni moč kupiti

Zgodba, ki se je nedavno ugnezdila med platnice mojega življenja, je ena tistih, ki jo je treba deliti s širšim občinstvom. Ena tistih, ki v monoton vsakdan, poln novic o tragedijah, nesrečah in boleznih, vlije upanje in vero v boljši jutri. V dober danes! Ki svet, v katerem si ne upamo zaspati z odklenjenimi vrati, pobarva z belino in upanjem. Z nasmehom in radostjo. Je takšen le svet planin, kamor zahajajo vsi ti dobri ljudje? Ali nas z iskrenostjo in prijaznostjo, ki izžarevata iz vsakega planinca, očistijo prav gore? Le kdo bi vedel.

Kakor koli že obrneš, v tem prvobitnem, neokrnjenem svetu se je rodila tudi ta zgodba. Sama po sebi v resnici ni nič posebnega in se bo morda tudi tebi, ki to bereš, zdela povsem običajna in samoumevna. Potem tvoje srce še "zdravo" bije in s tem utripom polni tudi razum. A veš, tam spodaj, kjer ljudje vse bolj spominjajo na fijakarske konje in pozabljajo na občutke drugega, je takšnih zgodb slišati vse premalo. Občutek lastnega ugodja jih polni z vero, da so zase naredili največ, kar bi lahko. Oh, ko bi le vedeli, kako prazna so v resnici njihova srca. In kako malo je treba storiti, da ta prostor zasedejo drobni trenutki, ki jih lahko prejmejo v zameno za prijazno gesto ali zgolj lepo besedo. Bil je čaroben dan. Eden tistih, ki si ga težko predstavljaš lepšega. Sonce je s svojimi prvimi žarki pobarvalo nebo, prebudilo gore in hitro osušilo z roso obdane trave. Ko sva prisopihala do Koče pri Triglavskih jezerih, se je gladina Dvojnega jezera še skrivala v senci mogočnih očakov. Kavica, čokoladica in že sva jo mahnila naprej proti Velikemu Špičju. Fotografija za spomin, žig za papirnati arhiv, nato pa čez greben do Zasavske kočice na Prehodavcih. Oh, koliko lažji bi bil nahrbtnik, če bi želodec lahko nahranila z razgledi, ki se z vršaci še zdaleč niso končali. Nadaljnji dve uri sva namreč brezmejno magijo narave lahko črpala še po vsej dolini triglavskih jezer. Kakšno srečo mora imeti človek, da njegove oči vidijo lepoto v sivini, nosne

čutnice srkajo vonj dišečih trav in srce zapoje ob dotiku sončnih žarkov, ki pobarvajo od mestnega vrveža pobledela lica.

Dan se je prevešal k popoldnevu, pred nama pa se je ponovno odprl pogled na Kočo pri Triglavskih jezerih, pri kateri sva se mislila za trenutek ustaviti ter s hladno vodo napolniti prazne plastenke. Čeprav po vremenski napovedi ne bi smelo priti do večjih sprememb, je narava kot že mnogokrat pokazala svojo skrivnostno moč in naenkrat se je nad dolino zgrnil temen oblak ter sončne žarke zamenjal z močnim deževjem in grmenjem, nebo pa porisal s strah vzbujajočimi bliski. Še pravi čas sva se zatekla pod streho ter popadla ostanke malice. Koča se je bliskovito polnila. Nekateri smo imeli srečo, spet drugim nevihta ni prizanesla in so pod kap pritekli premočeni do kosti.

"Ali lahko prisedemo?" Dvignila sem pogled in ob najini mizi je stala zadihana družina – oče, mama in dva majhna otroka. Brez pomislekov sem odskočila s klopi, naredila prostor in povabila otroka k sebi. Mama je skušala dečku z mokrimi dlanmi osušiti lase, oče je deklici že nosil topel čaj. Stisnilo me je pri srcu, glavo pa je napolnil mali milijon vprašanj ... Ali imajo kakšna suha oblačila? Kaj pa malico? Kako bi lahko nasmejala tresoč in žalosten otroški obraz? Komaj sem sledila mislim, vprašanja so že butala iz mojih ust, roke pa grabile po nahrbtniku, da bi videla, ali se v njem

skriva kaj uporabnega. Našla sem majico, ki je sicer že bila preznojena, a se je do tedaj posušila. Prosila sem še Boštjana, naj pobrska po svojem – tudi on jo je našel. Slekla bi še svojo, a starša sta vztrajala, da sta dve dovolj, samo da pogrejemo otroka. Oh, še danes mi je žal, da na izlet nisem vzela dodatnih kosov oblačil! Otroška obraza sta bila še zmeraj otožna. Če ju že ne morejo pogreti oblačila, ju gotovo lahko srce. Začela sem ju spraševati, od kot prihajata, pa koliko sta stara ... Kaj kmalu je pogovor nanesel na blejsko *kremšnito*, ki v dolini čaka vsakega pogumnega planinca po prestani nevihti, pa na pogumnega Šreka, ki je srce svoje Hermione osvojil prav s pogumom in neustrahšnostjo. Kakšna sreča, da tudi moje srce bije otroško in sem lahko nekaj igrivosti delila z njunima. Nevihta je že minila, a od zabave in smeha, ki je zdaj preplavaljaval prostor, tega sploh nisem opazila.

"Pozno je že, morala se bova odpraviti," me je opomnil Boštjan. Oh, pa tako prijetno, kot je bilo v tistem trenutku. Imel je prav, oskrbnik koč je opozarjal na možnost ponovnih večernih neviht, pred nama pa sta bili še dve debeli uri hoje. Čeprav mi je majica, ki sem jo posodila dečku, ogromno pomenila, nisem imela srca, da bi jo odnesla s seboj v dolino. Planinci smo dobri ljudje, zato sem staršema brez pomislekov zaupala, da bosta majici po koncu njihove prve *ta prave* planinske dogodivščine nekako prispeli do Maribora. Izmenjali smo si podatke, dečku, ki mi je zlezal pod kožo in bi ga najraje naložila v nahrbtnik ter odnesla s seboj v dolino, sem še enkrat razkuštrala mokre lase in družini pomahala v slovo.

Popoldan se je prevesil v večer, ta v novo jutro in tako je minil teden. V njem se je nabralo toliko lepih trenutkov, da bi za obuditev spominov in pregled fotografij s pohoda po dolini Triglavskih jezer morala dolgo brskati po telefonu. Toplim poletnim dnevem se pustolovci pač težko upremo, da jih ne bi zapolnili z avanturami. Za možgane dopustniški, za telo garaški dnevi v gorenjsko-primorskih krajih so bili za nama, in ko sva iz avtomobila odnesla še stopetdeseti kos opreme, sem zbrala moči in dala možnost zadihati še nabito polnemu poštnemu nabiralniku.

Kako neverjetno je človeško telo – v danem trenutku skoraj omaga od zaspnanosti, že v naslednjem pa poskoči in zavre od življenjske energije! Čakal naju je paket. Najprej se je mojih nosnic dotaknil prijeten vonj mehčalca, nato sem zagledala skrbno zloženi majici.

"Oh, poglej, štajerska družina je vrnila majici! Ampak nekaj je še zraven ..." Raztrgala sem papir in pod njim našla še majhen obesek v znak pozornosti ter preložen listek papirja. Ker besed ne gre povzeti, ga nava-jam dobesedno:

Draga Mariborčana, hvala vam za vso prijaznost, ki sta jo namenila naši družini v Koči pri Triglavskih jezerih. Zaradi vaju je celotna izkušnja otrokoma pa tudi nama ostala v zelo lepem spominu. Še enkrat se je pokazalo, da smo Štajerci res najboljši! Lep pozdrav od celotne družine, če bosta pa kaj hodila po naših koncih, pa sta dobrodošla!

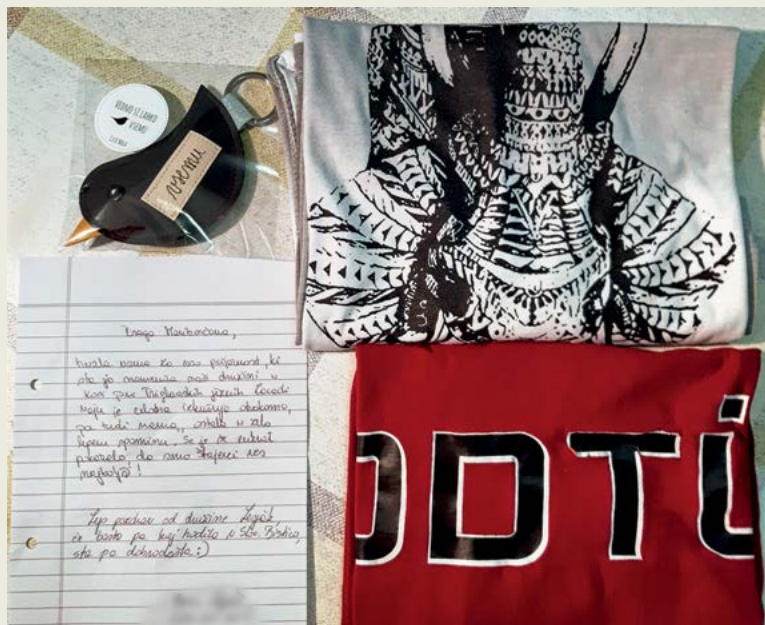
Začela sem ga brati na glas, a je proti koncu besede prekinil cmok v grlu. Saj vendar nisva naredila nič takšnega. Samo nekaj, kar bi najbrž storil vsakdo. Ali pač? Samo posodila sem majico. In se zabavala z otrokoma, za kar bi se pravzaprav jaz morala zahvaliti njima, saj sta v že tako čudovit dan dodala neprecenljiv občutek otroške radosti.

Ganjena. Hvaležna. Bogatejša za droben, dotakljiv trenutek, ki je v resnici vse prej kot droben in je potrdil tisto, v kar že od nekdaj verjamem – kako malo je včasih treba. Bogatejša tudi za spoznanje, da svet ni samo črn, da človek še zna biti brat človeku, da je še zmeraj vredno zaupati ... Da smo planinci dobri ljudje! Prav res, kako malo je v resnici treba. In kako prazno ostaja srce tistih, ki ne ponudijo roke in pogled raje obrnejo stran v prepričanju, da se jih tako tegobe drugih ne bodo dotaknile in jim povzročile skrbi ali bolečine. A dotaknila se jih ne bo tudi sreča, ki bi jim bila podarjena z nasmehom in preprostim, a iskrenim "hvala", in bi bila mnogo večja od njihove lastne. Ne, te sreče ni moč kupiti, ni je moč najti med izložbenimi policami. Je vsem na očeh, a je hkrati nevidna. Naše srce zapolni, ko o vračilu nehamo razmišljati. Dobro se z dobrim vrača. Dragi prijatelj, ne skrivaj se za masko, ponudi roko. Ne samo v planinah, tudi v dolini. Srce ti bo hvaležno! ○

*Darilo v zahvalo, ki je avtorico ganilo do srca.
Foto: Nuša Maver*

Majica za premočenega mladega planinca
Foto: Nuša Maver

Zbrala in priredila
Dušica Kunaver

Pripovedke s savinjskih gora

Zlato v Velikem Rogatcu

Veliki Rogatec je gora, ki se dviga nad Lučami v Savinjski dolini. Pod to goro je njega dni stala revna kmetija – Riherjeva domačija. Nekega dne je v Riherjevo kočjo prišla stara ženica in prosila vbogajme. Čeprav so bili Riherjevi revni, starka iz njihove kočje ni odšla lačna. Ob odhodu je hvaležna ženica rekla dobrosrčnemu kmetu:

"Če znate molčati, vam lahko pomagam iz revščine!"

Riher ji je zagotovil, da zna obdržati skrivnost zase. Skupaj sta odšla na Veliki Rogatec. Prišla sta do votline, v kateri je s stropa teklo zlato, v curku, tankem kot nit. "Tu natoči, zunaj pa molči!" je Riherju še enkrat naročila skrivnostna žena.

Riher je prazno steklenico podstavil pod zlati curek in odšel domov. V dveh mesecih je bila steklenica polna. Riher jo je odnesel domov, na njeno mesto pa postavil prazno steklenico. Tako je prihajal v votlino vsak drugi mesec in zamenjeval prazno steklenico za polno.

Na Riherjevini so zrastle nova hiša, nov hlev in nova kašča. Dokupil je njive in gozd. Sosedje se so čudili. Eden

od njih Riherja ni nehal nadlegovati z vprašanjem, od kod je nenadoma prišlo njegovo bogastvo. Riher se je nadležnega soseda dolgo otresal, končno pa je le izklepetal skrivnost. Sosed se je nemudoma odpravil v Veliki Rogatec iskat skrivnostno votlino sredi gore, a je ni našel. Tudi Riher, ko je naslednjič prišel v goro s prazno steklenico, votline ni več mogel najti.

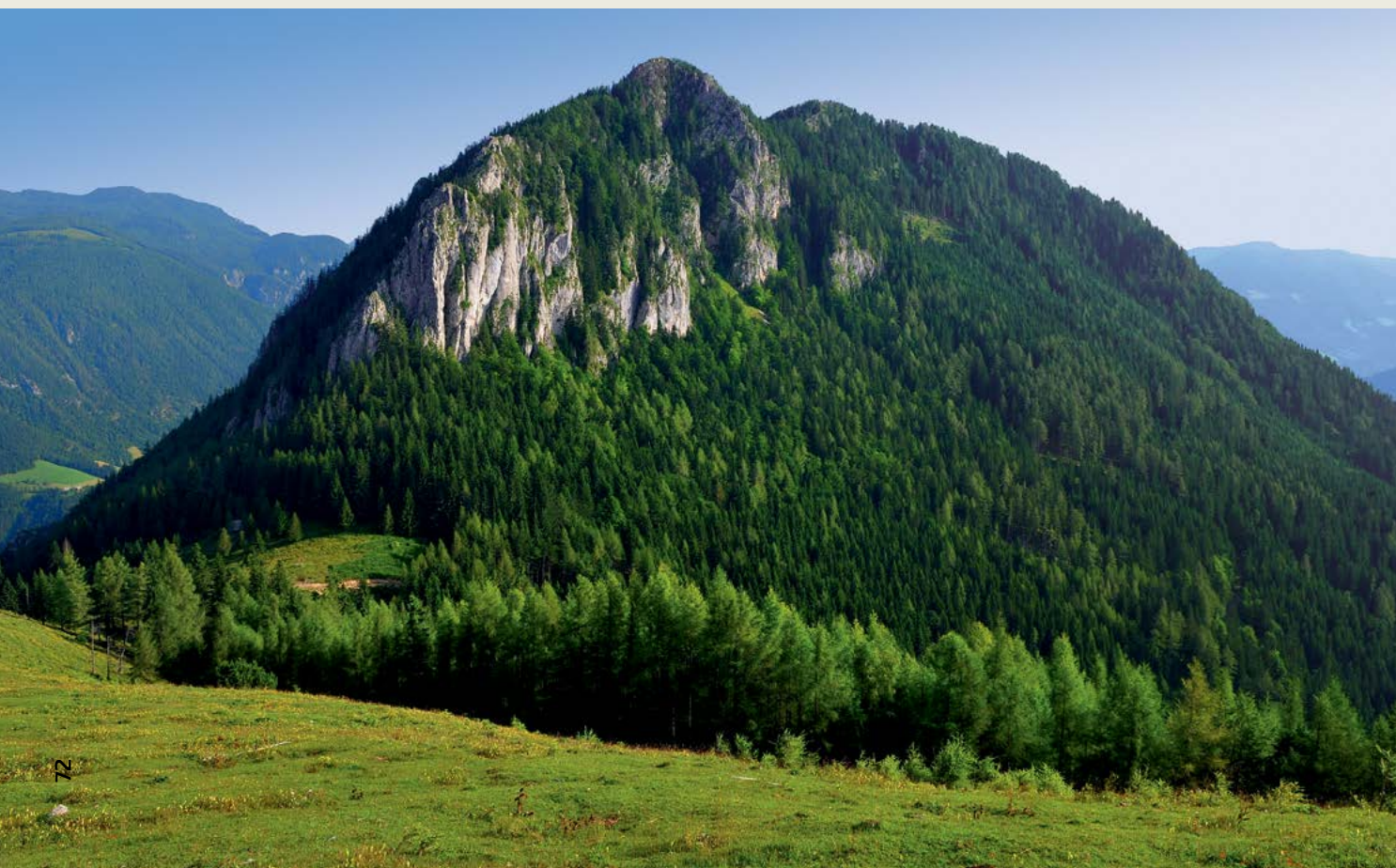
Vir: Jože Vršnik. Preproste zgodbe s Solčavskih planin. Ljubljana, 1973.

Velikan z Raduhe in skala Igla v Solčavi

Na planini Raduhi je živel velikan. Potikal se je po gorah in gozdovih med Lučami in Solčavo. Dolgo si je želel, da bi dobil ženo. Našel je velikanko Velebabo, ki mu je pridno gospodinjila. Nekega dne jo je prosil, naj mu sešije novo srajco. Po Raduhi je nalovil toliko medvedov in jelenov, da je imela njegova žena dovolj kož za srajco. Tudi iglo ji je prinesel. Od skalnatega vrha Raduhe je odlomil veliko skalo in jo oglodal z zobmi, da je postala okrogla kot igla. Velebaba pa je v gozdu

Veliki Rogatec

Foto: Franci Horvat

nabrala vitice srobotovine, ki jo je kot nit vdevala v šivanko. Dan za dnem je pridno šivala, da bi možu čim prej sešila srajco, a zgodilo se je, da se je z vrha Raduhe odtrgala skala in zgrmela v dolino. Padla je ravno na jaso sredi gozda, kjer je velikanka šivala srajco.

Ko se je tistega dne velikan vrnil na domačo jaso in videl, kaj se je zgodilo, je zatulil od žalosti, nato pa pograbil kamnito iglo in jo zalučal v dolino. Zapičila se je v zemljo ob cesti nad Savinjo. Še danes stoji tam, kamor jo je vrgel velikan, on pa se je tistega dne zavlekel v neko votlino in nihče ga ni več videl, toda on še vedno živi tam. Skrivaj lovi divjad po raduških gozdovih in pije vodo v podzemni luknji, kjer se nabira voda Presihajočega studenca.

V Logarski dolini blizu Solčave še danes stoji osamljena slovita skala Igla, v njeni bližini pa je presihajoči studenec, kjer voda vsakih nekaj minut upade in nato spet naraste. Kadar se gladina vode zniža, takrat si velikan gasi žejo.

Vir: Lojze Zupanc. *Povodni mož v Savinji*. Ljubljana, 1957.

Kako so nastali Menina planina, reka Dreta in jezerce Biba

Ko še ni bilo ne Menine planine, ne reke Drete, ne jezera Bibe, so na Rogatcu živele dobre vile, ki so kmetom svetovale, kdaj naj sejejo in kdaj naj žanjejo. Zelo rade so tudi obiskovale pastirje, jim prepevale prelepe pesmi in se igrale z njimi. Plesale so svoje vilinske plesne in pastirji so jih občudovali.

Nekega dne so se pastirji na Rogatcu stepli med seboj, ker so vsi hoteli imeti za ženo najmlajšo in najlepšo vilo. Da bi preprečila pretep, jim je najmlajša in najlepša vila rekla:

"Tisti me bo dobil, ki me bo ulovil!"

Pastirji so se zapodili v dir za lepo vilo. Tekli in tekli so po zelenih lokah, najmlajši in najlepši pastir je že skoraj ulovil najmlajšo in najlepšo vilo in se skoraj dotaknil njenih zlatih, v vetru vihrajočih las. Vila je tedaj potočila solzo. In glej! Solza se je večala in večala, iz nje je nastal potok, ki rasel in rasel in zrasel v reko, ki se danes imenuje Dreta. Pastirji so se pogumno pognali v reko, jo prebredli in tekli naprej za bežečo vilo, ki je bila tedaj že daleč pred njimi.

Pastirji so tekli in tekli. Najmlajši in najlepši pastir je spet skoraj ujel vilo, skoraj se je že dotaknil njenih zlatih las, ki so plapolali v vetru, a vila si je tedaj z glave spulila zlati las in ga vrgla na zemljo. In glej! Pred upehanimi pastirji je zrastle gora – Menina planina.

Pastirji so obupani obstali pred visoko goro, a najmlajši in najlepši pastir je še vedno teklen naprej ter poskušal uloviti bežečo vilo. Pognal se je med zelene hoste Menine planine in na vrhu gore je vilo ujel. Dvignil jo je v naročje in jo poskušal poljubiti na oči, a iz njih so tedaj privrele solze. Jokala je in jokala, dokler se ni vsa stopila v solzah in je iz njih nastalo malo, čudovito lepo jezerce.

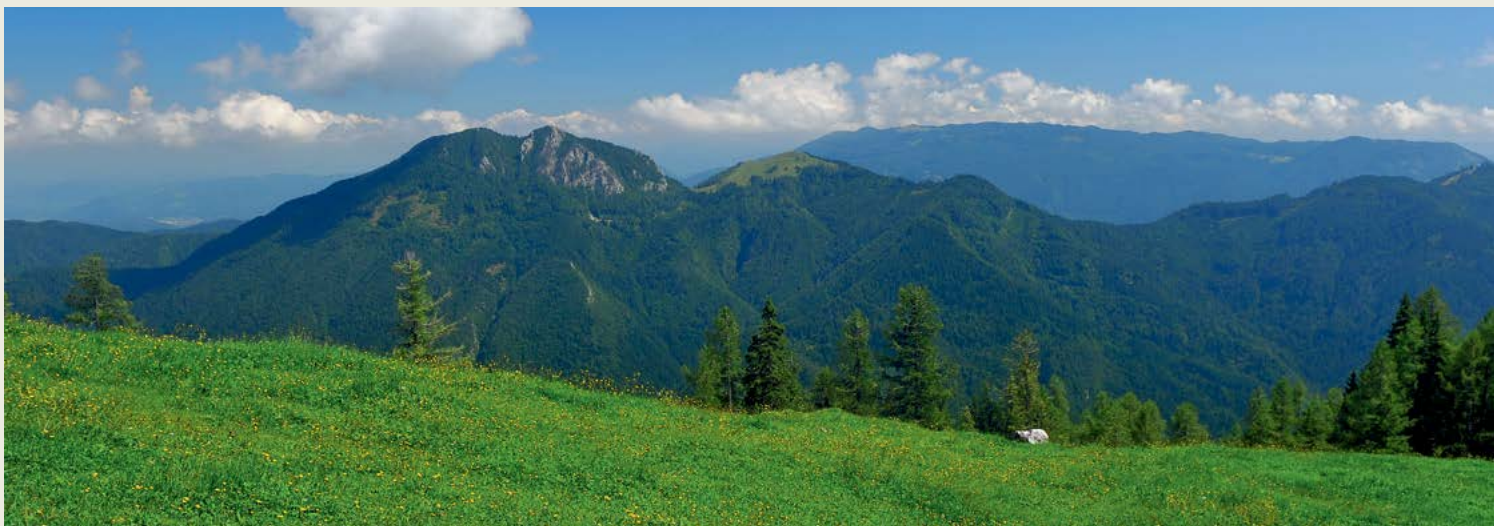
Ves nesrečen se je najmlajši in najlepši pastir vrnil k svoji čredi, vile z Menine planine pa so ostale na planini. Še danes se kopajo v prelepem jezercu, ki se imenuje Biba.

Vir: Lojze Zupanc. *Povodni mož v Savinji*. Ljubljana, 1957. ◉

Velikan je od skalnatoga vrha Raduhe odlomil veliko skalo in jo ogledal z zobmi, da je postala okrogla kot igla.

Ilustracija: Jernej Kovač Myint

Veliki Rogatec in Lepenatka, v ozadju Menina planina
Foto: Franci Horvat

NOVICE IZ VERTIKALE

Prehod iz poletja v jesen navadno prinese v naše stene nekaj miru. Sonce se pozno pokaže izza vrhov in še prehitro zaide zanje. Prsti so v jutranjem hladu okorni in težko dosežejo delovno temperaturo. To je še zadnji čas za relativno udobne kopne vzpone v severnih stenah, čeprav se vanje odpravi le še redko kdo. Večina se poda v prijaznejše prisojne stene ali na grebene, ki zagotavljajo užitek v prijetnih temperaturah nad barvačo se pokrajino. Letos je bilo v naših gorah podobno, le da je jesen kmalu prinesla mráz in sneženje. Sneg se je obdržal in še v času letne plezalne sezone zahteval uporabo zimske opreme. Plezalnih vzponov je bilo na ta račun manj kot običajno. Sredi oktobra je dejavnost v gorah in predvsem v društvenih prostorih omejila epidemija covid-19. Sestankovanje je bilo prekinjeno. Ravnokar začete alpinistične šole so bile večinoma prestavljene za nedoločen čas.

Naše stene

Enega najdaljših grebenskih prečenj je opravil Matija Volontar (AO Jesenice). Pridevnik najdaljših tukaj cilja predvsem na kilometre in višinske metre, ki jih je premagal Matija, časovno je bila tura upoštevajoč tehnično težavnost izredno kratka. Njegov cilj je bil priti iz Kranjske Gore v Mojstrano čez nekaj vrhov Martuljske skupine. Turo je začel z vzponom

na Kurji vrh, sledili so Rigljica, Rušica, Vrh nad Rudo, Frdamane police, Špik, Lipnica, Mala Ponca, Velika Ponca, Veliki Oltar, Dovški križ, Škrnatarca, Kukova špica, Vrtaško sleme in nazadnje Vrtaška planina, s katere se je spustil v Mojstrano. Za celotno turo je potreboval 12 ur in 20 minut. Preplezal je dele, ocenjene med II. in V. stopnjo težavnosti. Povsod ni poiskal najlažjih prehodov in raje preplezal, kar mu je prišlo na pot. Pred sneženjem je bil večkrat obiskan greben Pelcev, znano pa je tudi hitro prečenje grebena Loške stene (IV/I–III). Greben je s soplezalcem prečil Gregor Kristan (AO Cerklje) v nedeljo, 20. septembra. Prečenje sta začela na Plešivcu in po petih urah zaključila na Vrhu Krnice. Sestopila sta po grapi Leskovc in si nehote podaljšala sestop.

Nejc Pozvek (Posavski AO) in Črt Šuštar (AO Rašica) sta izvedla klasično povezavo dveh sten, Kogla in Skute. Do Skute sta dostopila po Rumeni zajedi (VII, 100 m) v Koglu, v Skuti pa sta preplezala smer Golo sonce (VII–, 300 m). Črt je s turo naredil zadnji korak na poti do naziva alpinist. Obenem sta v smereh zamenjala stare kline z novimi.

V Martuljski skupini je izstopalo že omenjeno prečenje. Znani so le še vzponi v klasičnih smereh. V Široki peči je bil v drugi polovici septembra večkrat ponovljen Vzhodni steber (IV, 600 m). V Malem Oltarju sta 20. septembra navezi iz AO Kamnik in AO Železničar preplezali smer Bučer-Kristan (IV–/III, 400 m).

Severna stena Triglava je bila v drugi polovici septembra večkrat

preplezana, vendar le po zimzele- nih klasičnih smereh. Zadnji znani obisk v Sfingli letos sta opravila Blaž Karner (AO Ljubljana Matica) in Žiga Rozman (AO Rašica). 10. septembra sta preplezala Raz mojstranskih veric (VIII+/VI, 280 m). Najtežjega dela smeri jima ni uspelo preplezati prosto.

S prihodom snega je prišel tudi čas za prve vzpone z zimsko opremo in turno smučanje, kar za našo deželo ni ravno običajno. Člani Šaleškega AO so v Peci preplezali Levi žlih (III/I–II, 620 m). Škripavca niso imeli, za skromen uvod v zimsko plezanje pa je bilo snega dovolj. Člani AO Rašica so si zimske razmere ogledali v JV-razu (III–IV) Kukove špice. V zgornjem delu smeri so naleteli na dolge zasnežene odseke, ki so upravičili nošnja cepina in derez na nahrbtniku.

Prva ponovitev Frančkove šole

Frančkova šola (7c+, 200 m) je smer v predostenju Križevnika, ki jo je lani prvi preplezal Andrej Grmovšek. Za uresničitev ideje je potreboval štiri leta in nazadnje ustvaril lepo in napeto smer v gladkem predelu stene. Smer je letos dobila prvo ponovitev. 22. septembra jo je med tretjim obiskom stene preplezal Gašper Pintar.

*Varovalec Gašperja Pintarja
Jernej Kruder v drugem raztežaju
Frančkove šole, ocenjenem s 7c.
Gašper je celotno smer preplezal v
vodstvu in opravil prvo ponovitev.
Foto: Gašper Pintar*

*Gašper Pintar in Jaka Šprah ob prvem obisku smeri Frančkova šola v predostenju Križevnika. Gašper je smer prosto ponovil med tretjim obiskom stene.
Foto: Gašper Pintar*

Čez mejo

Toplo južno steno Marmolade so naši plezalci letos zadnjič obiskali 19. septembra. Tedaj je Denis Arnšek (AK Črna) s soplezalcem preplezal smer Don Kihot (VI, AO, 750 m). Za načrtovan sestop z gondolo sta bila prepozna, zato sta morala peš čez ledenik. Brez zimske opreme sta si pomagala s spuščanjem po vrvi na snežnih in ledenih gobah.

Ko so pri nas temperature začele padati, se je veliko navez odločilo za skok v toplejše kraje. Zaradi boljše epidemiološke slike se je precej plezalcev raje odločilo za plezanje v Italiji kot pa v Hrvaški. Sicilija, Sardinija, Arco, okolica Gardskega jezera ter ne nazadnje nam najbližji Karnijci in plezališča v Furlaniji so bili pogosta izbira, raziskovale pa so se tudi manj poznane lokacije. Člani AO Grmada Celje so izbrali eksotično lokacijo v osrednji Italiji. Obiskali so Regionalni park Gola della Rossa. Območje je večjemu delu slovenskih plezalcev neznano in zato le redko obiskano. Območje nudi lepo število večraztežajnih smeri športnega in alpinističnega značaja v odlični skali. Regionalni park leži dovolj na jugu, stene pa dovolj nizko, da je mogoče plezati v jeseni in tudi zimski cilji se najdejo.

Člani AO Grmada Celje so preplezali smeri Badali-Conti z Regina di spade (VII-, 200 m), Sabatini (5c, 90 m), MGM (5a, AO, 100 m) in Spallone del vento (7a, AO, 110 m).

SMAR v Italiji

Člani Slovenske mladinske alpinistične reprezentance so konec septembra odpotovali v Cadarese v severozahodni Italiji. Tam so od 29. septembra do 1. oktobra plezali v enoraztežajnih smereh v granitnih stenah. Na območju prevladuje plezanje v počeh s sprotnim nameščanjem varovanja. Akcije so se udeležili vodja Krištof Frelih, Bor Levičnik, Žiga Rozman ter mentor Aleš Česen. Po treh dneh plezanja v Cadareseju jih je slabo vreme pregnalo v Arco. Tam so dva dni športno plezali. Naposled so zaradi slabega vremena, pomanjkanja motivacije za športno plezanje in opravkov doma akcijo predčasno zaključili. Vodja Krištof Frelih je akcijo označil kot delno uspešno, saj so kljub številnim spremembam in prilagajanjem pridobili nove izkušnje v granitnih počeh. Tudi drugi člani so bili zadovoljni z obiskom Cadareseja, ki jim je ponudil nova spoznanja, le šibek pečat pa jim je zapustil obisk Arca.

Everest pred 20 in 30 leti

7. oktober je za slovenski himalajizem prav poseben dan. Dan, ko so se Slovenci spet zapisali med prve v dolgi in pestri zgodovini alpinizma na Everestu. Letos smo na ta dan praznovali dve okrogli obletnici. Pred natanko tridesetimi leti sta Marija in Andrej Štremfelj postala prvi zakonski par, ki je kdaj stal na vrhu gore. Marija je bila tedaj prva Slovenka, ki je stopila na vrh in šele trinajsta v svetovnem merilu. Lovorike nista lovila, spontano sta ujela prvenstvo in z vzponom le še utrdila korak na svoji skupni poti. Nič manj vredno ni dejstvo, da se še danes skupaj navežeta na vrh, čeprav so cilji nižji in lažji.

Deset let pozneje, leta 2000, je pomemben mejnik postavil Davo Karničar, ki je prvi neprekinjeno smučal z vrha Everesta do baznega tabora. Ponovitve smučanja do danes še ni bilo in tudi v naslednjih desetletjih bomo najbrž videli le malo uspešnih smučarskih spustov z Everesta, če sploh kakšnega. V napoto zahtevni ponovitvi bodo zagotovo nepresmučani osem- in sedemtisočaki.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

Plezalni vodnik

Moderne večraztežajne smeri

Andrej Grmovšek in Viktor Relja

Andrej Grmovšek in Viktor Relja sta v našem prvem tovrstnem vodniku zbrala 255 smeri v 58 gorah oziroma stenah naših Alp, ocenjenih od 4b do 8a+ po športnoplezalni francoski lestvici in dolgih do 700 metrov. Opisi in slike sten z vrisanimi smermi so pregledno razporejeni od zahoda proti vzhodu Slovenije, kompleksnejše smeri pa so predstavljene še s skicami. Vodnik je namenjen tudi tujim plezalcem, zato so bistveni podatki in ključni prispevki prevedeni v angleščino.

Pregledne zemljevide z označenimi izhodišči in vstopi v smeri dopolnjujejo koordinate obeh točk in kode QR, ki jih preprosto preberemo s pomočjo aplikacije, shranjene v telefonu, in skopiramo v digitalno navigacijsko karto.

Vodnik, ki mora biti v vsakem plezalnem nahrbtniku, v dvajset- ali šestdesetlitrskem.

Format: 130 × 210 mm; 336 strani, integralna šivana vezava, kapitalni trak

Vodnik bo izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

CENA V PREDNAROČILU: 27,92 € (redna cena 34,90 €)

Velja v primeru, da bo plačilo izvedeno do dneva izida (predvidoma do 20. novembra 2020).

LITERATURA

Bernadette McDonald: Umetnost svobode. Življenje in plezalni vzponi Voyteka Kurtyke. Radovljica, Didakta, 2020. 326 str., 29,99 EUR.

Za razliko od *Iskalcev svobode*, avtoričine prve knjige o poljskem alpinizmu, se *Umetnost svobode* osredotoča predvsem na enega samega človeka. Pisanje o celi generaciji vrhunskih poljskih alpinistov in peščici alpinistk je že samo po sebi lahko pestrejše in zanimivejše, vendar je *Umetnost svobode* (prevod Gorazd Pipenbaher) vrhunska knjiga o vrhunskem plezalcu svetovnega formata. Hkrati pa je tudi umetnost spretnega pisanja, ki drži bralca v napetosti, tudi s pogovori z ljudmi, ki so plezali s Kurtyko. McDonaldova se je pri Voyteku še bolj poglobila v njegovo psiho in značaj, kot se je v glavne like v *Iskalcih svobode*. Morda lahko naslov knjige razumemo tudi kot metaforo za umetnost odločitve, kdaj je treba nehati z vrhunskimi vzponi. Kurtyki je to uspelo pravi čas, nekaterim njegovim kolegom ni.

Voytek Kurtyka je eden najboljših skalnih plezalcev in alpinistov svoje generacije na svetu. Ker so mu hoteli izkazati spoštovanje, so ga leta 2009 povabili v strokovno žirijo za podelitev zlatega cepina. Predsednik organizacijskega odbora, gorski vodnik Christian Trommsdorff iz Chamonixa, mu je poslal vabilo. Kurtyka se mu je lepo zahvalil in odpisal takole: "Dogodka se ne bom mogel udeležiti ... Kjer vladajo nagrade in pričakovanja, se konča resnična umetnost.

Iskreno verjamem, da lahko plezanje vodi k fizičnemu in psihičnemu napredku in modrosti, nagrade in priznanja pa k nečimrnosti in egocentrizmu. [...] Pri tem nisem pripravljen sodelovati in tvojega vabila ne morem sprejeti." Vendar organizator ni odnehal. Naslednje leto ga je povabil, naj sprejme zlati cepin za življenjsko delo. Tudi tokrat je odklonil priznanje rekoč: "Naj ti ne pride na misel, da bi me poskušal počastiti. Plezalci se izjemno dobro zavedamo pomena svobode in upam, da boš razumel moje nelagodje ob misli na takšno čast." Po Voytekovem mnenju je imelo primerjanje alpinističnih vzponov med seboj "približno toliko smisla kot odločanje o tem, ali je seks boljši od božiča". V naslednjih letih sta si izmenjala kar nekaj elektronske pošte, dokler se ni Trommsdorff leta 2016 odločil, da mu bo podelil nagrado za življenjsko delo, četudi v Voytekovi odsotnosti. Kurtyka je nihal med načelnostjo in tveganjem, da bo izpadel nevhvaležen in nečimrn. Na koncu se je odločil, da jo sprejme. Njegove odklonitve kažejo, kako visoko je kot plezalec in človek cenil svobodo. Umetnost lahko ustvarja samo svoboden človek, in njegovi vzponi so umetnost. Želja po svobodi ga je pripeljala do načina plezanja, ki ga je imenoval "brez spon". Ta oznaka mu je bolj všeč kot "alpski slog", saj, kot je v šali izjavil, "se ta izraz sliši kot postavka v računovodskem poročilu". Po njegovem so bile "spone" fiksne vrvi, vnaprej postavljeni tabori in vsa navlaka, ki se valja po gori. "Vse to ubija smisel plezanja," je vztrajno ponavljal. Vse pomembne vzpone v Himalaji in drugih visokih gorah je opravil na alpski način in izbiral temu primerne soplezalce.

Med poljskimi alpinisti je veljal za perfekcionista, zelo inteligentnega, imel je status metafizičnega možganskega *trusta*. Ker so mu določena stena, smer ali greben pomenili več kot vrh gore, ga nekateri niso povsem razumeli.

Kot velik ljubitelj svobode se ni mogel upirati prepovedanim stvarim. Ilegalno je v Tatrah prestopal mejo med Poljsko in tedanjo Češkoslovaško in na češki strani nizal prvenstvene vzpone. Tihotapil je razne stvari

z vzhoda na zahod in obratno ter jih preprodajal z velikim dobičkom, s katerim je financiral tudi svoje odprave. Z bogatimi tihotapskimi izkušnjami je ustanovil legalno izvozno-uvozno podjetje in je še danes uspešen podjetnik. Vznemirjalo ga je vse, kar je bilo prepovedano – na primer avto je z veseljem puščal na mestih, kjer parkiranje ni bilo dovoljeno. Knjiga je morda tudi najboljši odgovor tistim, ki sprašujejo, zakaj nekdo pleza in kaj ima od tega. Če jo bodo prebrali, upam, da jim bo postalo jasno, kaj je srž alpinizma.

Mire Steinbuch

Američani na Mangartu 1945. Smučarska tekma 10. gorske divizije na Mangartu 3. junija 1945. Zbornik referatov. ZVGS, 2020. 108 str.

Julija 1996 je (zdaj upokojeni) brigadir Slovenske vojske Janez Kavar obiskal smučarski muzej v ameriški državi Kolorado (Colorado Ski & Snowboard Museum). Korak stran od slike svetovne prvakinje Mateje Svet je bil oddelek muzeja, posvečen vojakom 10. gorske divizije, t. i. vojakom na smučeh. V knjigarni muzeja si je za spomin kupil monografijo *Vojaki na smučeh (Soldiers on Skis)*. Ko je pozneje v miru prelistaval knjigo, je ob opisu zgodovine ene najelitnejših pehotnih enot v ameriški vojaški zgodovini presenečen odkril prispevek o smučanju divizije na gori Mangart. Takoj mu je bilo jasno, da gre za naš Mangart! V drobnem besedilu je prebral o veleslalomski tekmi ameriških vojakov na Mangartu 3. junija 1945. To je le kratek uvod in pravzaprav povod tudi za knjižico, ki jo predstavljamo. Gre za sedmo izdajo Združenja vojaških gornikov Slovenije (ZVGS), ki je namenjena ljubiteljem in

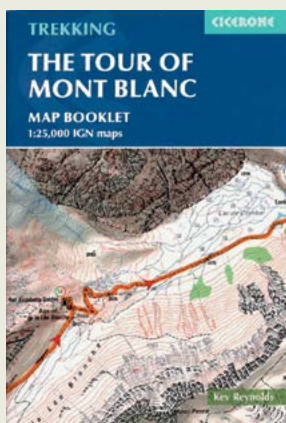
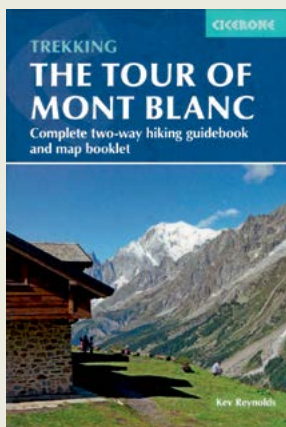
poznavalcem vojaškega gorništvaja in zgodovine vojaškega bojevanja v gorah (ni v prosti prodaji). Spoznanju o tekmi, za katero Slovenci nismo vedeli, Američani pa so nanjo pozabili, je sledila vrsta dogodkov in aktivnosti. Najprej obisk veteranov 10. gorske divizije junija 2009 v Bovcu in Logu pod Mangartom, pa tudi ponovitev spominske tekme. Ta se je odvila 4. junija 2011. Veleslalom je bil zahteven organizacijski zalogaj, ki so ga kljub ne najboljše vremenu uspešno opravili. In to točno na mestu, kjer je potekala prva tekma, to je na meliščih na zahodni strani Mangartovega masiva. Tam so postavili progo, zaradi pomanjkanja snega žal le v tretjini prvotne dolžine, a je zdržala vse tekmovalce. Udeležencev je bilo cela vrsta: sorodniki tekmovalcev iz leta 1945, ekipa ameriške ambasade v Ljubljani, italijanski vojaški gorniki – alpinci, ekipa Slovenske vojske in Policije, veteranov Teritorialne obrambe in Bovčanov ter člani ZVGS. Ponovitev tekme in mednarodno druženje sta poudarila neprecenljive in nepremagljive vrednote športa v želji po svobodi in miru. Na kraju zgodovinske tekme so člani ZVGS leta 2013 postavili informativni tabli, ob letošnji 75-letnici tekme pa so organizirali priložnostno slovesnost z udeležbo ameriške ambasade.

Vse to in še več boste našli v omejenih knjižici. Zbornik, ki poskuša na strokoven in tudi znanstven način osvetliti dogodek, pomembno prispeva k poznavanju zgodovinskih dogodkov v Posočju in razvoju ter zgodovini vojaškega smučanja. Za

tujce je na koncu knjige povzetek vsebine v angleškem jeziku. Knjižico imajo v društvu še na zalogi in jo zainteresirani lahko dobijo (prostovoljni prispevek). Kontaktna oseba za te zadeve je Tomaž Pirjavec (tomaz.pirjavec@telemach.net).

Vladimir Habjan

Kev Reynolds: The Tour of Mont Blanc. Cicerone, Kendal, 2020. 240 str., 17,95 GBP.

Kot smo letos v rubriki Literatura enkrat že zapisali, trenutni časi niso primerni za potovanja v tuje dežele.

Verjamemo pa, da se bodo slej ko prej vrnili, zato lahko na daljavo raziskujemo gore in poti, ki se jih bomo nekoč v prihodnje lotili. V roke vzemimo letošnjo izdajo vodnika za ljubitelje *trekinga* (prva izdaja 2002, kasneje še štiri dopolnjene) po krožni poti okoli masiva Mont Blanc, imenovani TMB (Tour de Mont Blanc). Knjižica (pravzaprav sta dve, v eni je opisni del, v drugi so zemljevidi, pregledni in več manjših v merilu 1 : 25.000 ter višinski profili poti) je standardnega malega, zelo priročnega formata.

Gorovje Mont Blanca je dolgo petindvajset kilometrov, vanj se zajeda sedem dolin (Arve-Chamonix, Montjoie, des Glaciers, Veni, italijanska in švicarska Val Ferret in Vallée du Trient). V masivu je cela vrsta visokih gora in ledenikov, poteka pa čez Francijo, Italijo in Švico. TMB, ki jo predstavlja avtor, je razdeljena na 11 etap, če gremo v smeri urinega kazalca, oziroma 10, če gremo obratno (vmes je več različic). Začetek prve poti je v kraju Les Houches, 1007 m, v Franciji, v bližini Chamonixa, start obratne poti pa je v kraju Champex v Švici, 1466 m. Pot vodi čez deset (oziroma enajst) gorskih prelazov, dolga je 170 km, hodimo na višinah med 1000 in 2500 metri. Tehnično ni zahtevna, ledenikov ne prečimo.

V uvodnem delu zvmemo, kako priti tja in kdaj na pot, seznanimo se z značilnostmi poti in smerjo (v smeri urinega kazalca ali obratno), z možnostmi prenočevanja in prehrane, jezikom, zemljevidi in oznakami poti, pripravo in potrebno opremo,

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA
SPD 1893

Naložite si zemljevide PZS

www.avenza.com/avenza-maps/

GET IT ON Google Play

Download on the App Store

Avenza Maps

varnostjo na poti in uporabo vodnika. Vsak opis ima vse informacije, ki jih potrebuje pohodnik, poleg tega imamo na razpolago višinski profil poti, več zemljevidov in vrsto fotografij. Opisana sta oba poteka smeri (kot teče ura in nasprotno). V zadnjem delu je več dodatkov, od preglednice tur z vsemi nujnimi podatki, dodane so informacije o možnostih prenočevanja, kampiranja in drugi koristni pripomočki, tudi slovarček izrazov. Podobno kot pri ostalih vodnikih te založbe se kot kupci lahko prijavite na stran www.cicerone.uk.com, kjer so podatki o spremembah na poteh dosegljivi na naslovu www.cicerone.co.uk/1062/updates. Če se boste prijavili, boste na svoj elektronski naslov brezplačno prejeli novosti o vseh, v vodniku opisanih poteh, vključno z datotekami GPX. Kdor se bo podal na opisano Tour de Mont Blanc, si lahko prebere tudi zanimiv članek, ki smo ga pred dvema letoma objavili o tej poti (*Planinski vestnik*, 4/2018, str. 22–28).

Vladimir Habjan

Alessio Conz: Dolomiti new age. 130 bolted routes up to 7a. Edizioni Versante Sud, Milano, 2020. 272 str., 35 EUR.

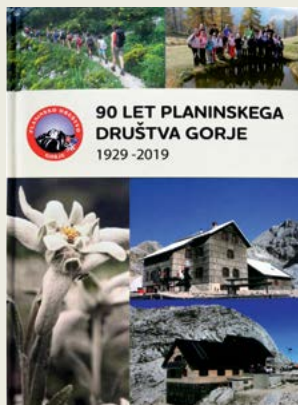
Druga letošnja novost milanske založbe Versante Sud je vodnik modernih (navrtanih) večraztežajnih smeri (130) v Dolomitih. Gre za naslednja območja: Brenta, ki je najbolj zahodno, Catinaccio, Marmolada, Sella, Agner, San Sebastiano-Tamer, Moiazza, Lastoni di Formin in Falzarego-Tofane-Cinque Torri (najbolj vzhodno). Vsako območje je predstavljeno s seznamom gora, možnostmi dostopa, planinskimi kočami in preglednim zemljevidom, podobno velja za vsak

plezalni sektor oziroma goro. Večina smeri ima skico in fotografijo, s čimer si uporabnik zlahka predstavlja, kje poteka smer. Pri pripravi vodnika je sodelovala vrsta lokalnih alpinistov in gorskih vodnikov, ki so predstavljeni med opisi smeri. Na koncu je preglednica vseh smeri z najpomembnejšimi podatki. Zanimivo je, kako založbe tovrstne vodnike, torej s predstavitvami modernih večraztežajnih smeri, vedno pogosteje izdajajo. Očitno so take smeri vse bolj obiskane in plezane. Veseli nas, da temu sledi tudi Planinska založba, saj smo tik pred izdajo prvega tovrstnega vodnika pri naši založbi. Vodnik je v angleščini.

Vladimir Habjan

Gorjanski planinski zbornik

Ob svojem nedavnem 90-letnem jubileju je Planinsko društvo Gorje (1929–2019) izdalo vsebinsko bogato in dokumentirano delo, ki opisuje delo gorjanskih planincev na 90 let dolgi gorniški poti. Kronika obsega 168 strani formata A5, ki jo je založilo PD Gorje leta 2020 (CIP – kataložni zapis publikacije ISBN-961-290-790-7 NUK Ljubljana).

V zborniku so poleg pozdravnih uvodnikov župana Gorij Petra Torkarja, predsednika PZS dr. Jožeta Rovana, predsednika PD Gorje Jožeta Kosmača, predstavljeni so tudi vsi načelniki gorjanske podružnice SPD in predsedniki PD Gorje. Podroben je kronološki opis legendarne in delovne planinke Marice Okršlar. Posebna pozornost je namenjena delu gospodarskega odbora s poudarkom na gospodarjenju, izgradnji in obnovi obeh planinskih koč, Planiki in Doliču; delu Mladinskega odseka in predstavitvi 17 taborov mladih gorjanskih planincev.

Kot pomembne aktivnosti so v kroniki opisane tudi pohodništvo, vodništvo, varstvo gorske narave ter delo alpinistov in markacistov.

V trajnem spominu bodo ostali snežni plazovi na Doliču. Gorjanska planinska kronika je pomembna in zanimiva ne samo za Gorjance, ampak tudi za ostala slovenska planinska področja. V arhivih o gorjanskem planinstvu piše, da v Gorjah zasije sonce istočasno kot na vrhu Triglav. Najbrž ni samo vraža, da v Gorjah planinsko sonce daje veliko energije in volje gorjanskim planincem.

Franci Ekar

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Enajsta seja Upravnega odbora PZS, ki jo je predsednik sklical 24. septembra, je zaradi ukrepov omejitve koronavirusa potekala virtualno prek videokonferenčnega klica. Člani upravnega odbora so potrdili vse predlagane sklepe; med drugim so obravnavali vmesno poročilo o članarini 2020, drugi rebalans letošnjega finančnega načrta PZS in finančno poročilo za obdobje od januarja do julija. Odobrena sredstva Fundacije za šport so za 6 odstotkov nižja, iz letnega programa športa so zvezi odobrili za 47 odstotkov več sredstev, prav tako so sredstva Urada za mladino glede na podpisano pogodbo povečana, in sicer za 13 odstotkov. Število članov posameznikov je v primerjavi z lanskim letom nekoliko nižje; trenutno je včlanjenih 57.453 članov, lani v enakem obdobju 59.423, kar je 3,3 odstotkov manj. PZS je objavila razpis za organizacijo Skupščine PZS (17. aprila), podelitve najvišjih priznanj PZS (4. decembra) in dneva planincev (12. junija) v letu 2021.

Ob novih ukrepih omejitve koronavirusa vse od 19. oktobra strokovna služba PZS dela z omejitvami. Do normalizacije epidemioloških razmer dostop do poslovnih prostorov PZS ni mogoč, zaposleni so dosegljivi

prek elektronske pošte, včlanjevanje in/ali sklepanje dodatnega turističnega zavarovanja za tujino z asistenco je možno prek spletnega portala clanarina.pzs.si.

Ob novih ukrepih zaradi covid-19 je PZS opozorila tudi planinska društva, plezalne klube in posameznike, da upoštevajo vladne ukrepe, še posebej tiste, ki se tičejo zbiranja ljudi, prepovedi prehajanja med regijami, obratovanja planinskih koč, športne vadbe športnikov in rekreativcev ter izvajanja tekmovanja in treningov tekmovalcev.

Ob mednarodnem dnevu prostovoljstva, 5. decembra, bo predsednik Državnega sveta (DS) RS podelil plakete DS najzaslužnejšim društvenim delavcem in delavkam – prostovoljcem in prostovoljkam z različnih področij delovanja. PZS je vloge planinskih društev zbirala do 23. oktobra, nato pa je izbrala eno in jo posredovala na DS.

Gorniške vasi. Lani septembra so bile Luče (kot druga slovenska občina za Jezerskim) sprejete v združenje Gorniške vasi (Bergsteigerdörfer), v katerem je zdaj že devetindvajset krajev alpskega območja v Avstriji, Nemčiji, Južni Tirolski, Italiji in Sloveniji. Župan Občine Luče Ciril Rosc je ob prvi obletnici Luč v tej mreži povedal, da jih je epidemija koronavirusa nekoliko ohromila pri načrtih, a upajo, da bodo

drugo leto že lahko pokazali obnovljeno pešpot proti Solčavi.

Odbor planinstvo za invalide/osebne s posebnimi potrebami (Pin/OPP) je dopolnil pet let uspešnega delovanja, v njem delujejo štiri delovne skupine Gluhi strežejo v planinskih kočah (GSPK), Stopiva skupaj, osvojimo vrh (SSOV), Slep/ slabovidni planinci po Slovenski planinski poti, najmlajša pa je letošnja Gibalno ovirani gore osvajajo (GOGO).

Desetega septembra je Lavričeva kočna na Gradišču gostila akciji GOGO in GSPK, udeležilo se ju je kar 130 udeležencev. 18. oktobra se je v Vojkovi koči na Nanosu zaključila vse-slovenska prostovoljska akcija GSPK; prostovoljci akcije so med drugim stregli slepim in slabovidnim ter njihovim spremljevalcem v okviru akcije SSOV.

Pin/OPP je opozoril na mednarodni dan bele palice, 15. oktober. Bela palica je postala simbol zmage nad samim seboj in nad omejitvami, ki si jih marsikdo postavlja sam ali pa mu jih postavljajo drugi.

Mladinska komisija je podaljšala rok za prijavo na razpis volitev za mandatno obdobje 2020–2022, in sicer za načelnika MK in za osem do enajst članov izvršnega odbora MK. Zaradi ukrepov ob omejitvah koronavirusa letošnje tekmovanje Mladina in gore odpade in je predstavljeno na naslednje leto. V dveh številkah

letošnjega *Planinskega vestnika* smo do sedaj objavili dva članka in bo služilo naslednje leto kot dodatno gradivo na državnem tekmovanju Mladina in gore, zato ju, tekmovalci, shranite. Tretji članek sledi prihodnjemu jeseni.

Gospodarska komisija. Zgodnji prvi sneg v gorah letošnjo jesen je pospešil zapiranje visokogorskih koč, ukrepi za omejitev koronavirusa pa so zaprli oz. omejili delovanje še ostalih koč po vseh delih Slovenije.

PD Zabukovica je objavilo razpis za najem Dragovega doma na Homu za obdobje od 1. januarja 2021.

Komisija za planinske poti je objavila, kako do žiga Slovenske planinske poti, če je planinska kočna zaprta, sploh sedaj v zimskem času. Kot dokazilo lahko uporabite fotografijo, ki jo posnamete ob koči. Dnevnik z odtisnjenimi žigi in fotografije (če ni bilo moči dobiti žiga v koči) pošljete v potrditev na PZS, potrjenega pa vam, skupaj s častnim znakom, nato vrnejo.

PD Srednja vas obvešča, da je planinska pot med Srednjo vasjo in Uskovnico, ki vodi po gozdni vlaki, zaprta zaradi vetroloma.

Komisija za varstvo gorske narave je v začetku oktobra posredovala vabilo na enajsto čiščenje zaraščajočih travnišč na Pohorju.

Komisija za alpinizem (KA) je povabila na predstavitev knjige *Objem na*

OSPREY

ŽIVIMO & SE UČIMO

NAHRBTNIKI ZA DELO | ŠOLO | FAKULTETO

www.factorystore.si

vrhu sveta, ki sta jo napisala Marija in Andrej Štremfelj ob tridesetletnici skupnega vzpona na vrh sveta (7. oktobra 1990). Doživeto predstavitev v Slovenskem planinskem muzeju je spremljalo veliko njunih prijateljev, alpinistov in ostalih gornikov, ki sta jih Štremfljeva navdušila s svojimi pripovedi in spomini. Marija je prva in do sedaj edina Slovenka, ki se je povzpela na najvišjo goro sveta, z Andrejem pa sta prvi zakonski par, ki je skupaj stal na 8848 metrov visokem Everestu.

KA je objavila razpis za kakovostne alpinistične vzpone v letu 2020 in pozvala vse člane alpinističnih odsekov in klubov k oddaji seznamov alpinističnih tur za obdobje od 19. oktobra 2019 do 19. oktobra 2020.

Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca je konec septembra in v začetku oktobra pod vodstvom Krištofa Freliha in pod mentorstvom Aleša Česna plezala v italijanskem Cadareseju.

Komisija za športno plezanje. Konec novembra bi se moralo v Moskvi odviti evropsko prvenstvo v športnem plezanju, a na končno odločitev športni plezalci še čakajo. Prav tako so negotove ostale mednarodne tekme. Druga domača tekma državnega prvenstva v balvanih za mlajše in srednje kategorije je bila odpovedana. Kljub temu pa naši plezalci trenirajo in pozitivno gledajo v prihodnost.

Komisija za gorske športe je povabila na usposabljanje za pridobitev naziva vaditelj turnega smučanja, ki se bo izvajalo v treh terminih, nato pa sledijo izpiti. Datumi usposabljanj in izpitov se lahko tudi prilagodijo glede na naravne razmere (sneg).

Komisija za turno kolesarstvo je pozvala k sodelovanju v prvem kolesarskem maratonu Kolesarimo. Skupaj, virtualnem dogodku, ki ga je med 23. septembrom in 4. oktobrom organizirala Kolesarska zveza Slovenije.

Planinska založba je povabila k nakupu novega planinskega koledarja za leto 2021 in vodnika *V zasnežene gore* avtorja Gorazda Goriška. Ne spreglejte pa tudi pravkar izdane knjige našega urednika in hkrati urednika Planinske založbe Vladimirja

Habjana z naslovom *Tipanje v neznanem*, v kateri naš prekaljeni pisec razmišlja o gorah, kjer ne išče dosežkov, ampak doživetja, predvsem pa se sprehodi od bližnjih domačih gora prek Julijcev do njemu ljubih Karnijskih Alp, čez Dolomite, tritisočake, do visokih štiritisočakov Zahodnih Alp, tudi do priljubljenega Matterhorna, pa vse do daljne Japonske in njihovega Fujija. Knjigo je posvetil ženi Ireni, ki je z njim prehodila večino poti, opisal pa je tudi hudo nesrečo sina Miha, ki je čudežno preživel 26-metrski padec in sedaj ponovno pleza.

Izdelke Planinske založbe lahko naročite v spletni Planinski trgovini (<https://planinskatrgovina.pzs.si/>), na elektronskem naslovu trgovina@pzs.si in s klicem na brezplačno telefonsko številko 080 18 93. Planinska trgovina je zaradi ukrepov omejitve koronavirusa zaprta. E-obliko vodnika *V zasnežene gore* si lahko izposodite ali kupite tudi v Biblosu.

Planinska zveza je ob začetku jeseni in ob novozapadlem snegu v oktobru opozorila na varnejše obiskovanje gora. Računati moramo na krajše dneve, zaprte kočee, nižje in nizke temperature, ki jih pogosto spremlja veter, orientacijo pa nam lahko poslabša megla, ki v popoldanskem času zakrije podobo planin in vršacev, planinske poti so pogosto mokre, pokrite z listjem ali snegom, oboje pa je kot past, ki pod seboj skriva drsne skale ali korenine. Ne pozabimo na nujno uporabo zimske opreme, ki se jo naučimo tudi uporabljati, v nahrbtniku pa dajmo še dodatna topla oblačila; tanko kapo, debelejšo rokavice, dobro naglavno svetilko. Izberimo sebi primerne pohode, ki smo jim psihično in fizično dorasli, prav tako naj bi se v tem času

dodatno usposobili ali obnovili znanje uporabe derez, cepina in plazovne opreme.

Zdenka Mihelič

NOVICE

Naj tematska pot 2020

Turistična zveza Slovenije je z Zavodom za gozdove Slovenije in Slovenia Outdoor GIZ v okviru projekta Moja dežela – lepa in gostoljubna 2020 izbrala naj tematsko pot 2020. Med šestnajstimi prijavljenimi potmi je zmagala Učna pot Drvošec, druga je bila Pohodniška pot Juliana trail, ki poteka po robu Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka, tretja pa je bila Razgledna učna pot Dovžanova soteska v osrednjem delu Karavank. Poti so tekmovala po vtisu in privlačnosti, upravljanju in vzdrževanju, vodenju in ponudbi, dostopnosti in varnosti ter sporočilnosti in predstavitvi posamezne poti.

Letošnja zmagovalna tematska naj pot poteka od požiralnikov Rešeto na Cerkniskem jezeru in se konča dobrih petsto metrov pred mostom pred vasjo Otok. 3,7 kilometrov dolgo pot skozi gozd in neokrnjeno naravo Cerkniskega jezera popestrijo številne informacijske in didaktične točke. Najdragocenejši pa so razgledi z opazovalnic Kuharca, Klejni vrh in s kar desetmeterskega stolpa Otočec, ki ponujajo pogled na izjemne razsežnosti tega kraškega pojava.

Zdenka Mihelič

Zmagovalna tematska pot Drvošec z razgledom na Cerknisko jezero
Arhiv komisije naj tematske poti 2020

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Lovci na rekorde

INTERJUJ

Tadej Golob, Karmen Klaura, Samo Supin

Z NAMI NA POT

Sauris, Šmarna gora

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

I FEEL
SLOVENIA

ALPE ADRIA
TRAIL®

ALPE ADRIA TRAIL
**MOJ NAČIN
RAZISKOVANJA.**

Tri dežele in ena skupna pot.

Prepustite se pohodniški, gastronomski in kulturni raznolikosti, ki vas bo navdušila s svojo pristnostjo. 43 različnih etap vas bo vodilo od vznožja avstrijskega Velikega Kleka, skozi Slovenijo, do italijanskega mesta Milje ob Jadranskem morju. Izberite si svojo in se podajte na pot.

#ifeelsLOVEnia
#myway
#alpeadriatrail

www.slovenia.info
alpe-adria-trail.com